

Riksdagens protokoll

1994/95:110

Måndagen den 29 maj

Kl. 12.00 – 19.34

Protokoll
1994/95:110

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 15, 16, 17, 18 och 19 maj.

2 § Meddelande om information från regeringen

Andre vice talmannen meddelade att efter den tidigare aviserade informationen av justitieminister Laila Freivalds om regeringens politik mot våld skulle statsrådet Mats Hellström lämna information om aktuella EU-frågor.

3 § Svar på interpellation 1994/95:146 om utsläpp av luftföroreningar

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Marianne Samuelsson har frågat mig om hur jag arbetar för att minska utsläppen av luftföroreningar i Europa och vilka åtgärder jag vidtagit för att de av riksdagen beslutade miljömålen skall följas upp och nås.

Sveriges natur är mycket känslig för påverkan av försurande ämnen. Samtidigt innebär vårt geografiska läge en särskild utsatthet för luftföroreningar som kommer från den europeiska kontinenten. En övervägande del av svavel- och kväveoxiderna har sitt ursprung i andra europeiska länder. De episoder med höga halter av marknära ozon som uppträder i Sverige under högtryckssituationer på våren och sommaren har klara samband med intransporten från sydost och sydväst. Även ammoniak är i viss mån gränsöverskridande.

Jag är enig med Marianne Samuelsson och de miljöorganisationer som samlades för att diskutera utsläppen av luftföroreningar i Göteborg om att åtgärder för att ytterligare begränsa utsläppen är absolut nödvändiga. På sikt måste den kritiska belastningen underskridas, vad gäller både halter i luften och depositioner av olika ämnen, för att uppnå en långsiktigt hållbar utveckling.

Sveriges medlemskap i Europeiska unionen har förbättrat våra möjligheter att påverka utformningen av det europeiska arbetet för att begränsa utsläppen av luftföroreningar.

Redan på det första miljörådsmötet tog jag initiativ till utformningen av en strategi mot föroreningen inom unionen. Kommissionen har lovat att redovisa en arbetsplan under året och har även bitt Sverige att bistå med en expert. En sådan strategi skall, enligt min mening, innehålla en plan för nya och reviderade direktiv, bl.a. om utsläpp från förbränningsanläggningar, svavelinnehåll i bränslen och utsläppskrav på bilar, med utgångspunkt i vad naturen tål.

Ytterligare ett arbete som för närvarande pågår inom Europeiska unionen handlar om ett ramdirektiv för luftkvalitet. Fram till sekelskiftet skall bindande gränsvärden etableras för ca 15 olika luftföroreningar. Sverige kommer att ha huvudansvar för något av ämnena som skall regleras och kommer även att aktivt delta i arbetsgrupper för att se till att gränsvärdena blir så låga som nödvändigt för skydd av både hälsa och miljö.

Inom Genèvekonventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar har Sverige sedan den kom till 1979 varit en pådrivande och aktiv part i förhandlingar om utsläppsreduktioner av luftföroreningar. Regeringen har nyligen föreslagit riksdagen att Sverige skall ratificera det nya svavelprotokollet. När det har implementerats fullt ut kommer utsläppen av svaveldioxid att ha minskat betydligt. Nästa steg inom Genèvekonventionen är ett protokoll om ytterligare reduktioner av kväveutsläpp.

Sverige bidrar också aktivt till att reducera luftföroreningar, till energieffektivisering och till främjandet av förnybara energikällor i bl.a. de baltiska länderna. Genom svenskt stöd konverteras fossilbränsleeldade anläggningar till att eldas med träbränsle, och bostäder görs energisnåla, med vinster både för människor och för miljö.

Sverige har i dag minskat sina utsläpp av svaveldioxid med 80 % räknat från år 1980 och uppfyller därmed riksdagens miljömål och kraven som ställs i svavelprotokollet. Regeringen avser inom kort att lämna ett uppdrag till Naturvårdsverket att utreda möjligheterna till ytterligare reduktioner av svaveldioxid.

Vad gäller kväveoxider är utvecklingen mer problematisk. Det uppsatta miljömålet att minska kväveoxiderna med 30 % mellan åren 1980 och 1995 kommer inte att klaras. Åtgärder har vidtagits för att minska utsläppen från förbränningsanläggningar för energiproduktion genom introduktionen av en kväveoxidavgift. Den avgjort största andelen av kväveoxidutsläppen i Sverige kommer dock från vägtrafiken, och för att uppnå miljömålet för kväveoxider måste åtgärder vidtas inom trafikområdet. Naturvårdsverket arbetar för närvarande med ett program för ett miljöanpassat transportsystem som skall redovisas senast i december 1996.

Dessutom kommer verket till årsskiftet att redovisa förslag till åtgärder för att uppnå 50 % minskning av kväveutsläppen fram till år 2005. När detta underlag blir färdigt kommer regeringen att återkomma till riksdagen angående miljömålen för kväveoxidutsläppen.

När det gäller åtgärder mot ammoniakutsläppen har det inte hänt mycket de senaste tre åren. Det uppsatta miljömålet om 25 % reduktion

av ammoniakutsläppen från år 1990 till år 1995 kommer därför inte att nås. I stället ökar utsläppen.

Regeringen har nyligen i en proposition informerat riksdagen om att kraftfulla åtgärder skall vidtas mot ammoniakutsläppen för att uppnå det satta miljömålet. Dessutom skall Jordbruksverket utreda möjligheterna till 50 % reduktion av ammoniakutsläppen.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 2 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret.

Det känns väldigt positivt att miljöministern håller med mig om att luftföroreningarna måste minska och att de är ett stort problem, som vi på alla sätt måste jobba med.

Däremot tycker jag att det saknas en del åtgärder, som skulle behöva vidtas tidigare. Framför allt gäller det energisidan och transportsidan, där vi ligger långt efter och där oroväckande siffror nu visar på ökade utsläpp. Det är mycket bekymmersamt, samtidigt som jag inte kan se i svaret att regeringen har vidtagit några åtgärder för att klara detta. Detta gäller framför allt trafikområdet, där vi inte skall få någon rapport förrän i slutet av 1996.

Samtidigt byggs det nu en mängd motorvägar. Som en följd av detta att vi behöver ta fram ett program för ett miljöanpassat transportsystem, borde det egentligen råda byggstopp på de motorvägar som nu är planerade. Annars klarar vi förmodligen inte miljömålen framöver. Det blir dessutom väldigt svårt att lägga fram ett program, då det är ganska stora investeringar som nu görs i trafiksektorn, bl.a. med planerna för Öresundsbron.

Jag vill fråga om det inte borde råda någon form av byggstopp eller om detta ganska snabbt borde kopplas till övriga delar.

Det som miljöorganisationerna har tagit fram, som de också har talat om, är att det måste vidtas åtgärder snabbt, bl.a. när det gäller förnyelsebara energikällor, energieffektivisering och att använda den bästa kända tekniken. Det är jättebra att vi hjälper till i Baltikum för att t.ex. energieffektivisera, men samtidigt måste vi fundera över varför vi, som ändå är högkonsumerande på energisidan, inte lyckas minska vår egen energianvändning. Kanske vi borde se över förhållandena här hemma också.

Jag vill fråga: Vad kommer på energiområdet?

Anf. 3 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! När det gäller trafiksystemet och vägarna har vi gjort en väldigt kraftfull markering i budgeten, där vi har en stor besparing som framför allt handlar om de nya stora motorvägsbyggena. I princip kan man alltså säga att nya projekt är lagda på is, är uppskjutna på obestämmd tid eller helt enkelt uteblir. Det är en väldigt tydlig markering jämfört med tidigare, dvs. av att det i princip är slut med nya stora motorvägsbyggen.

Det händer mycket annat på transportområdet. Vi arbetar t.ex. med miljöklassningen av bränslen och miljöklassning av olika sorters fordon, inte bara personbilar. Det pågår ett arbete inom storstadsområdena

när det gäller miljözoner för att stötta den bästa tekniken, vilket är positivt. Det finns exempel där man tittar på helt nya motorer när det handlar om upphandling av ny teknik, som bl.a. NUTEK gör.

Det pågår alltså ett antal projekt. Dessutom räknar vi med att få ett antal konkreta och bra förslag när Naturvårdsverket lägger fram sina olika rapporter, när det gäller både kväveoxiderna och det miljöanpassade transportsystemet.

Anf. 4 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Det låter ju mycket lovande att byggnationerna kommer att utebli. Men samtidigt är jag litet förvånad. När vi har debatterat trafikfrågor har det inte låtit som om t.ex. Öresundsbron skulle komma att utebli utan snarare som att den skall genomföras i stort sett till vilket pris som helst. Det har också gällt programmen kring Stockholm och Göteborg, där vi har stora investeringar på trafiksidan.

Den investeringsnivå som fastlades för ett par år sedan ligger ju kvar, såvitt jag förstår. Då kan det ju inte bli någon minskning, möjligen nya investeringar därutöver. Jag kan verkligen inte förstå om det skulle komma ytterligare vägsatsningar på de här stora trafiklederna utöver den nivå som man redan har fastlagt.

Anf. 5 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag sade att det var de nya projekten som inte skulle bli av, de projekt som ännu inte är planerade och projekterade. När det gäller Öresundsbron är ju den redan beslutad.

Jag tycker att det handlar om ett ansvar för samtliga att se över hur man planerar framtiden. Nu genomförs de motorvägs-satsningar som redan är beslutade och projekterade, men för framtiden ser vi till att vi slutar med den sortens planering. Då har vi alla i våra regioner ett ansvar för hur vi får bästa planering för en hållbar utveckling.

Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Jag skulle också önska att vi kunde få det, men som jag ser det investerar vi nu i just det som gör att vi *inte* får den här bästa möjliga planeringen mot en hållbar utveckling.

Som miljöministern säger gäller det *nya* motorvägar. Jag förstår inte ens var dessa motorvägar skulle läggas någonstans. Man har investerat och beräknat för en hel stjärna med motorvägar till Göteborg, och det ser likadant ut i Stockholmsområdet. Till det kommer Malmöområdet och Öresundsbron. Det var ju ett projekt där man satsade runt 100 miljarder i just vägbyggnationer. När vi har byggt färdigt detta är frågan: Kommer vi över huvud taget att kunna få en hållbar utveckling och en minskning av utsläppen med de förutsättningar som detta innebär?

Anf. 7 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag tror inte att någonting skulle bli bättre för att vi tog bort t.ex. underhåll av vägar. Det är ju den stora post som blir kvar i budgeten, och det tror jag är en fördel även från utsläppssynpunkt.

När det gäller motorvägsprojekteringarna i Stockholm är det i första hand regionen själv som har att sätta sig och fundera på huruvida man skall fullfölja de ursprungliga planerna eller försöka hitta andra alternativ. Jag avvaktar vad regionen själv kommer att titta på.

Jag kan dock konstatera att när vi i regeringen häromveckan fattade beslut om att inte bygga tredje spåret beslöt vi samtidigt att låta utreda en regional bensinskatt. Det ser jag som ett viktigt instrument för att ge signalen att vi faktiskt vill ha minskad biltrafik i storstadsområdena.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1994/95:120 om miljöanpassad offentlig upphandling

Anf. 8 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Ragnhild Pohanka har i en interpellation om miljöanpassad offentlig upphandling frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att stimulera lokal offentlig upphandling av bl.a. livsmedel, huruvida jag har för avsikt att verka för ett framtågande av en manual med konkreta instruktioner för kommunernas miljödrivna lokala upphandling, om jag avser att verka för att en utredning kommer till stånd om hur lagen om offentlig upphandling kan utformas så att den inte sätter krokben för miljöengagerade kommuner samt, slutligen, om jag avser att i EU verka för ett underlättande av miljöledd upphandling.

Jag har i denna fråga samrått med Finansdepartementet, som ansvarar för frågor som rör lagen om offentlig upphandling. Jag är helt överens med Ragnhild Pohanka om vikten av att miljöhänsyn vägs in i offentlig upphandling. För att vi skall uppnå ett hållbart samhälle krävs att produktions- och konsumtionsmönster förändras på global, nationell och lokal nivå. Det pågår ett internationellt arbete med att förändra dessa mönster, bl.a. inom FN:s kommission för hållbar utveckling, som arbetat vidare på de idéer som fördes fram vid Riokonferensen och i Agenda 21. I ett dokument från ministerkonferensen i Oslo den 6–10 februari i år sägs att statens roll bl.a. är att påverka efterfrågan på varor och tjänster, genom miljöstrategier för offentlig upphandling och genom information och service.

En miljömedveten offentlig upphandling kan få mycket stor betydelse för att stimulera till miljöanpassad produktutveckling. Som ett led i detta arbete kommer Miljövårdsberedningen att se över hur den statliga upphandlingen kan miljöanpassas.

Enligt lagen om offentlig upphandling från 1992 är det möjligt för uppköparen att ta hänsyn inte bara till priset som sådant utan också till andra omständigheter, som t.ex. funktion och miljöpåverkan.

Lagen ger också möjlighet att väga in miljöhänsyn i kravspecifikationen. Den ställer också krav på icke-diskriminering, i syfte att underlätta konkurrens mellan olika leverantörer. Leverantörer i olika länder skall alltså ges samma möjligheter att lämna anbud vid upphandling, utifrån de krav som ställs i kravspecifikationen. Regeringen har här en

viktig roll när det gäller att bidra med information till kommunerna om hur man kan och bör ställa miljömässigt relevanta krav i kravspecifikationen. Vidare är det regeringens uppgift att utveckla det internationella samarbetet i dessa frågor.

Kommuner och andra uppköpare har varit ganska fria att pröva sig fram med olika formuleringar av miljökrav i kravspecifikationen. Efter som Ragnhild Pohanka är särskilt intresserad av upphandling av livsmedel, kan jag nämna att många kommuner begär att livsmedlen skall vara KRAV-märkta. Detta har inte mött några hinder. Kommunerna kan vidare i god tid informera om vilka krav man kommer att ställa vid sina upphandlingar i framtiden.

Ett antal handböcker med råd om hur miljöhänsyn kan tas in vid offentlig upphandling har givits ut. Kommunförbundet publicerade redan 1991 en skrift som heter just "Miljöhänsyn vid upphandling". Denna har sedan uppdaterats, och den senaste versionen ger en genomgång av lagen och ger råd om hur miljöhänsyn kan inkluderas, exempelvis genom att använda miljömärkning och miljövarudeklaration som önskemål i kravspecifikationen. Landstingsförbundet har framställt en handbok om kravspecifikation för kemtekniska produkter, där liknande råd ges. Kommunförbundet i Västerbotten har exempelvis på eget initiativ sammanställt en handbok med råd till kommunerna när det gäller miljöhänsyn vid upphandling. Denna handbok innehåller konkreta råd och tips om vilka krav som kan ställas.

Naturvårdsverket driver sedan i höstas ett projekt i samarbete med Nämnden för offentlig upphandling och Kemikalieinspektionen i syfte att ställa samman konkreta råd om hur miljöhänsyn inkluderas vid offentlig upphandling. Man samlar in erfarenheter från bl.a. NUTEK, Kommunförbundet och Landstingsförbundet, och jämför med hur andra länder som Tyskland och USA går till väga. Arbetet är att betrakta som en förstudie och kommer att avrapporteras i sommar, då en skrift med råd till dem som sköter offentlig upphandling kommer att bli tillgänglig.

Tillgången på saklig information om varors och tjänsters miljöpåverkan är av stor betydelse för kommunernas möjligheter att ta miljöhänsyn vid upphandling. Regeringen har i mars i år tillsatt en utredning kallad Konsumenterna och miljön (dir. 1995:46). Utredningen syftar till att upprätta en konkret handlingsplan för hur miljömålen i konsumentpolitiken skall uppnås. För att kunna göra detta skall utredaren bl.a. undersöka hur man skall kunna stärka konsumenternas möjligheter att välja den sorts konsumtion som belastar miljön minst. Detta kan t.ex. ske genom att konsumenterna ges information om huruvida varor och verksamheter är miljöanpassade. Denna information kan ges exempelvis med hjälp av miljömärkning, miljövarudeklaration och standardisering. Sådan information är av nytta inte bara för enskilda konsumenter utan även för kommunerna när de skall sköta sin upphandling.

Anf. 9 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Jag vill tacka miljöministern för ett utförligt och engagerat svar.

Debatten i dag handlar i första hand om miljöanpassad offentlig upphandling fokuserad på maten men kan naturligtvis också överföras till att gälla annan upphandling. Transporterna har samma effekt på miljön oavsett om man transporterar virke, potatis eller något icke-miljövänligt material.

Lagen om offentlig upphandling är från 1992 och tillkom således före EES-avtalets tid. Där påminner miljöministern om att det är möjligt att väga in både hänsyn till priset och andra omständigheter som t.ex. funktion och miljöpåverkan i kravspecifikationen. Jag ser det som positivt att regeringen här skall bidra med information till kommunerna om hur man kan ställa miljökraven i kravspecifikationen. Men här kan man inte bara se till varorna. Det hjälper föga om arter är KRAV-odlade om de skall transporteras med lastbil från Italien eller Frankrike. Miljöpåverkan på naturen blir förödande. Ungefär var åttonde lastbil på våra vägar transporterar livsmedel. Ca 25 % av vår mat är alltid på väg – ifrån någonstans och till någonstans.

Enligt centrum för mat, hälsa och miljö i Dalarna orsakar 1 kg tomatater från Kanarieöarna 1 kg klimatpåverkande och försurande gaser. Det växande sopberget utgör också en allvarlig miljöfråga, och en stor del av berget består av matförpackningar. En omställning till kretsloppssamhället är en överlevnadsfråga, och det tror jag att vi är överens om. Det pågår flera berömvärda projekt som vill föra fram hur en miljöanpassad upphandling skall gå till.

Det är bra med märkningen med falken, svanen, Bra miljöval o.d. Konsumenterna behöver också uppgift om tillverknings-, ursprungs- eller odlingsplats. Vår största enskilda miljöförstörare är trafiken. En i övrigt miljögodkänd vara kan genom långa bil- eller flygtransporter utgöra en miljöförstörare av stora mått. Vid tillverkning av kvävegödsel används olja, vilket inte är bra. Men i stället för att använda kvävegödsel transporterar man varor härs och tvärs – och förbrukar olja på det sättet.

Genom Kommunförbundet har jag sedan interpellationen skrevs fått reda på att en av de saker jag frågade om – en manual med instruktioner för upphandling av livsmedel – är på gång genom Landstingsförbundet i samarbete med Kommunförbundet, Försvarets materielverk m.fl. Men de verkar inte ha tagit till sig det helhetstänkande som måste till för att man skall förstå matens och mattransporternas betydelse för miljön.

Genom Nämnden för offentlig upphandling är det nu juridiskt helt omöjligt att använda transportavstånd som ett kriterium vid upphandling. Det strider mot grundtankarna i Romfördraget och idén om en inre marknad.

I november 1993 var jag i Bryssel och lyssnade på kommissionen, Martin Bangemann och bl.a. representanter för Mercedes-Benz. Där deklarerades, vilket vi alla känner till, att framför allt genom trafiken skulle nivåerna av kväve, koldioxid och koloxid öka med mellan 12 och 20 % till följd av den fria rörligheten i EES-avtalet. 12–20 % kan tyckas vara relativt litet. Vi vet dock att nivåerna behöver minskas med

mellan 70 och 90 % – det är olika i olika länder. Detta går i helt galen riktning.

Nämnden för offentlig upphandling anser att det är en politisk fråga – i Sverige eller i EU – att ändra den här lagen, dvs. Romfördraget, om man inte kan få ett undantag. Sverige är ett särskilt långt och transportkrävande land.

Det finns ingen plattform för hur kommuner, landsting och staten skall hantera situationen. Är subsidiaritetsprincipen, närhetsprincipen, en väg att gå? I många kommuner och i en del landsting finns faktiskt politiska beslut om att man skall handla lokal och/eller ekologisk mat. Att sätta sig över Romfördraget är väl näst intill omöjligt. Hela proposition nr 140 om aktiv konsumentpolitik, som ger en fantastisk möjlighet, slås undan av Romfördragets paragrafer, t.ex. på s. 47.

Många kommuner underlättar en miljöanpassad livsstil genom att arbeta aktivt för att konsumenter skall ges ökade möjligheter att välja miljöanpassade alternativ. Det pågår projekt kring bl.a. lokal produktion av ekologiska livsmedel, miljöanpassad offentlig upphandling och kompostering. Men det här fungerar inte. Livsmedlen kan vara KRAV-märkta, och man kan handla ekologiskt även på nära håll. Men de lokala produkterna är inte alltid KRAV-märkta.

Så till en sista fråga. Avser miljöministern att i EU verka för ett underlättande av miljöledd upphandling?

Enligt Folke Günther – 1993 Kommunförbundets minirapport nr 16 – är det bästa sättet att spara energi att lägga om sina matvanor och äta mera lokalt och ekologiskt producerad mat. Det finns inte så mycket att spara på energisidan när det gäller husen, t.ex. att isolera dem ytterligare, eller när det gäller biltrafiken. Potentialen är inte så stor, vilket jag tycker är ganska konstigt. Stora energibesparingar kan göras när det gäller samhällets infrastruktur och mattransporterna. Han uttrycker det på följande sätt: En närbelägen bonde är mycket mera värd än en halv-meter extra isolering på huset.

Anf. 10 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Ragnhild Pohanka och jag har samma uppfattning när det gäller hur viktigt det är att man ställer miljökrav vid upphandling. Jag tror faktiskt att upphandling är ett av de allra effektivaste medlen för att i framtiden se till att vi får miljöanpassad produktion och konsumtion.

Däremot har vi inte riktigt samma uppfattning om hindren. Jag skulle inte vilja avråda upphandlarna från att ställa krav när det gäller transporter – tvärtom. Jag vill i stället rekommendera att man noga tänker igenom hur man kan formulera kraven eller önskemålen i det enskilda fallet så att man kan framhäva och trycka på miljökraven. Därmed kan man betona att det inte handlar om ett försök till diskriminering utan att det handlar om att ställa miljökrav, och då är även transporter en viktig faktor. Det här är inte prövat. Jag anser att det skulle vara av ganska stor vikt att man tänker på och väger in transporterna som ett miljökrav vid upphandlingen.

Jag vill också göra några kommentarer om matförpackningarna, eftersom jag tycker att det är ett stort problem. Jag tycker att detaljhandeln har ett stort ansvar.

Det används t.o.m. förpackningar, t.ex. för grönsaker och liknande, som bara är till nackdel för det man säljer. Jag hoppas att detaljhandeln skall börja ställa så stora krav på att producenterna slutar med den sortens onödiga förpackningar att de upphör med dem.

Vi kan se några spännande projekt. Genom att man låter producenterna ta tillbaka sina varor och sortera i komposterbart och icke komposterbart hoppas man att de skall upptäcka hur obekväma och onödiga förpackningar denna hysteri leder till. Det tror jag är bra.

När det gäller Ragnhild Pohankas fråga ifall vi avser att driva detta inom EU kan jag bara svara ja. Det skall vi självklart göra, men vi tycker inte att EU hindrar oss att ställa krav på en miljöanpassad offentlig upphandling i dag.

Vi kommer också att försöka samverka med andra länder som är intresserade av detta, t.ex. Danmark och Tyskland, för att gemensamt dra litet lärdom av hur man kan utveckla instrument för att skärpa kraven.

Anf. 11 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Det tycker jag låter väldigt bra, men jag vill då att detta skall prövas. Inom Nämnden för offentlig upphandling säger man att det är juridiskt omöjligt att använda transportavstånd som ett kriterium vid upphandling. Jag hoppas man där har fel, men det kan jag inte säkert säga. Jag önskar att detta skall komma upp och behandlas ytterligare, så att vi får veta om det är så.

Det är min allra viktigaste fråga om man kan använda andra kriterier. Man får ha KRAV-odlat som kriterium, det vet vi, och man kan kräva miljöanpassning på *varorna*. Men frågan är om man också kan kräva att hellre få handla lokalt än att ha långa transporter, kanske från andra länder. Det anses ju som ett handelshinder, efter vad jag fått i uppgift från flera olika ställen. I så fall måste man arbeta för att det inte skall vara det.

Jag får alltså tro på miljöministern, men detta är de uppgifter jag har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1994/95:122 om oljeutsläpp i Östersjön

Anf. 12 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Gudrun Lindvall har ställt fyra frågor till mig om oljeutsläppen i Östersjön. Hon frågar vilka åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med oljeutsläppen. vilka förslag jag avser att driva på kort och lång sikt, vilken lagstiftning jag avser att föreslå rörande tankar och märkning samt på vilket sätt och i vilka sammanhang jag avser att agera utanför Sveriges gränser.

Vad gäller frågan om lagstiftning rörande tankar och märkning av fartyg ligger ansvaret för dessa frågor på kommunikationsministern. Ansvaret för frågor om kustbevakningens övervakning och insatser vid oljeutsläpp ligger på försvarsministern.

De senaste månaderna har uppgifter om oljeskadade fåglar, särskilt runt gotländska kusten, rapporterats. Jag har själv fått motta döda oljeskadade fåglar och många brev från personer som har upprörts av dessa uppgifter. Självklart måste, såsom Gudrun Lindvall säger, något kraftfullt göras för att komma till rätta med detta problem.

På Gudrun Lindvalls första och andra fråga om vilka åtgärder jag avser att vidtaga på kort och lång sikt för att komma till rätta med oljeutsläppen vill jag först framföra ett möte om oljeskadade fåglar som jag kallade till den 7 april. Inbjudna var berörda myndigheter och närmast berörda organisationer, bl.a. Sveriges Ornitologiska Förening och Svenska Petroleuminstitutet. Vid mötet gick vi igenom hotbilden och möjliga åtgärder för att minska oljeutsläppen. Det utkristalliserade sig framför allt vikten av att de internationella konventionerna som reglerar utsläpp av olja från fartyg, och som i Östersjöns fall i praktiken innebär att allt utsläpp av olja från fartyg är förbjudet, måste tillämpas fullt ut. Vidare måste mottagningsanordningar för fartygsavfall i Baltikum, Ryssland och Polen byggas ut och förbättras, en harmonisering av hamnavgifter runt Östersjön genomföras och enhetliga hamnavgifter tillämpas i de svenska kommuner som i dag tar ut en extra avgift för lämnande av fartygsavfall. Övervakning av fartygstrafiken i Östersjön måste förbättras samt möjligheterna att väcka åtal mot dem som olagligen har släppt ut olja underlättas.

Det framgår enkelt att åtgärder för att begränsa oljeutsläppen måste drivas av alla länder runt Östersjön för att få någon verklig genomslagskraft. Mycket arbete pågår redan regionalt på dessa områden. Bl.a. har International Maritime Organisation, IMO, nyligen presenterat en studie om behovet av utbyggnad av mottagningsanordningar och beräknat kostnaderna för en sådan utbyggnad. Detta förslag har presenterats för internationella finansieringsinstitut, och Sverige avser att driva frågan om genomförande av förslagen i studien. Inom ramen för Helsingforskonventionen har nyligen lagts fram ett förslag om harmoniserade hamnavgifter. Sverige har varit drivande i denna fråga. Vad avser övervakning kan konstateras att insatserna på detta område hela tiden ökar. Bl.a. har Polen nyligen införskaffat ett nytt flygplan med god utrustning för övervakning.

Övervakningen i Sverige sker av kustbevakningen, som alltid har tolv fartyg ute i Östersjön vilka har till uppgift att bl.a. upptäcka oljeutsläpp. Därtill kommer flygspaning. Utbildningen av "miljö"-polis och -åklagare i Sverige kommer – det är jag övertygad om – att leda till ytterligare åtal med fällande dom.

Vid ett möte som jag hade med den polska ambassadören för några veckor sedan framförde jag min oro för oljeutsläppen i Östersjön. Ambassadören lovade att polska myndigheter skulle hjälpa till med prover från de polska oljeplattformarna för att man skall kunna avgöra om vissa oljeutsläpp härstammar därifrån. Vi diskuterade även möjlighe-

terna att förbättra informationsutbytet mellan de svenska och polska myndigheterna som bevakar oljeutsläpp.

Jag tror att om länderna runt Östersjön verkar för genomförande av de förslag som nämnts kommer vi att kunna minska antalet oljeskadade fåglar. De resurser som står till förfogande för ett sådant arbete i Baltikum, Ryssland och Polen är naturligtvis i dagsläget begränsade. Det är därför viktigt att Sverige i olika forum driver dessa frågor så att de får tillräcklig uppmärksamhet och så att miljöbistånd för denna typ av åtgärder också kan komma i fråga.

Det måste i sammanhanget understrykas betydelsen av att sjöfarten i högre grad än för närvarande tar sitt ansvar. Ökad information till sjöfarten tillsammans med effektivare övervakning, som avskräcker från brott mot gällande bestämmelser, och åtgärder för att beivra brotten har väsentlig betydelse.

Jag har nyligen skickat ett brev till alla mina kolleger runt Östersjön där jag uppmanat dem att uppmärksamma detta problem i ökad utsträckning. Vid mötet för miljöministrarna i Kiel i augusti avser jag att fortsätta diskussionen med mina kolleger i denna fråga.

Jag avslutar med detta och vill understryka att jag helt delar Gudrun Lindvalls bedömning om allvaret och behovet av åtgärder för att minska oljeutsläppen i Östersjön. Jag kommer därför att fortsätta att driva frågan om åtgärder för att minska oljeutsläppen. Detta är inte minst viktigt mot bakgrund av den ökade trafiken på Östersjön de senaste åren och att denna ökning ofta sker med gammalt och nedslitet tonnage.

Anf. 13 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jag får tacka miljöministern för svaret.

Bakgrunden är att under den här vintern har man tvingats avliva ungefär 26 000 fåglar bara vid Gotlands kust. Detta är rekord. Vi har haft sådana katastrofer förut, vid mitten på 1980-talet. Sedan har det blivit bättre, och nu har det försämrats allvarligt igen.

Man har analyserat många av dessa oljor som släppts ut. De kommer från olika fartyg, men faktum är att Sverige har så god bevakning i dag att vi nästan alltid kan säga varifrån de kommer.

Att detta är en katastrof både för Östersjön och för fågelbeståndet är naturligtvis helt klart. Östersjön utsätts i dag för en mycket stor miljöpåverkan. Det vet vi. Det är bl.a. laxsjukan M 74 ett tecken på. Den börjar nu också synas på torsk. De fågelbestånd som finns i Östersjön lever alltså under ständiga miljöhot. Så här kan vi inte fortsätta.

Miljöpartiet har under sin tid i riksdagen sedan i höstas framfört en del förslag, som vi tyvärr aldrig får igenom trots att miljöministrarnas svar tyder på ett stort intresse.

Vi tycker t.ex. att Sverige borde införa ett krav på dubbla bottenar på tankfartyg i Östersjön precis som gäller i stora insjöar, bl.a. Mälaren. Som boende i Södertälje är det för mig litet konstigt att konstatera att fartyg får köra med enkel botten in till slussen, men att det därifrån skall vara dubbel botten. Det känns inte speciellt trovärdigt.

Dessutom har vi begärt 2 miljoner kronor för att förbättra åklagarernas myndighet och kompetens i dessa frågor. Faktum är att trots att

kustbevakningen kan visa vem som har släppt oljan har av 43 fall endast 1 lett till åtal.

Tyvär har naturen ingen egen talesman. Allmänna åklagaren måste ha så mycket intresse för dessa mål och vara så kunnig på dem att han vågar driva dem. Tyvär släpper åklagarna ofta dessa mål. Vi har ingen rättslig praxis för hur man skall hantera dem. Det räcker alltså i dag inte med att vi vet vem som har släppt ut oljan. Vi måste också få ett domstolsförfarande, ett intresse hos åklagarna som gör att man fullföljer dessa åtal.

Gotlands ornitologer, Gotlands botaniska förening och Naturskyddsföreningen på Gotland har tagit fram en del punkter som skulle kunna vara konkreta åtgärder för att börja komma till beslut. Vi talar alla om hur eniga vi är om att detta skall åtgärdas, men organisationerna, bl.a. IMO, har funnits länge och likt förbaskat händer detta gång på gång.

Man skulle kunna tänka sig en lagstiftning om obligatorisk tankrensning och omhändertagande av oljerester i alla Östersjöns hamnar. Man skulle också kunna tänka sig att alla oljelaster märks. Så gör man i USA i dag och kan alltså klart och entydigt tala om vem det är som är boven när någon har gjort ett utsläpp.

Man kan tänka sig, som jag tidigare sade, att alla oljetransporter i Östersjön skall ske med dubbla skrov. Man kan också tänka sig att barlasttankar som i dag ofta är förorenade av olja inte får finnas tillsammans med oljelast utan måste vara separata, så att vi vet att barlasttankarna bara innehåller vatten. Man tror alltmör i dag att det faktiskt är från barlasttankarna, dvs. oljeblandat vatten, som de flesta oljeskadorna kommer ifrån. Barlasttankarnas vatten omhändertas inte i svenska hamnar i dag. Faktum är att svenska kommuner tillsammans med oljeintressenter i dag jobbar för att man över huvud taget skall slippa att ta hand om barlastvatten.

Man kan också tänka sig att vi verkligen ser till att skärpa lagstiftningen, att bevisningen leder till åtal och att de lagar som finns blir kraftfulla.

Jag blir litet bekymrad när miljöministern, när det gäller just lagstiftningen och kustbevakningen, hänvisar till andra ministrar. Det är ju så, Anna Lindh, att just miljöministern har ett ansvar för frågor som många gånger går in på andra ministrars domäner. Om regeringen inte har den samarbetsviljan, så att miljöministern verkligen kan komma in på de andra områdena, blir det väldigt svårt att framgångsrikt driva ett miljöarbete. Detta är ett tydligt exempel på ett sådant område där miljöministern måste ta initiativ även när det gäller lagstiftning och övervakning och måste vara den som driver frågan. Jag hoppas att jag kan få ett litet mera utförligt svar, men jag har förstått att jag inte är ensam om att vilja debattera detta.

Anf. 14 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Det framkommer ju här med all tydlighet att vi kraftfullt måste arbeta tillsammans för att komma till rätta med oljeskadorna.

Vi kristdemokrater har motionerat om vikten av att sanktionsmöjligheterna skärps mot den som med berått mod pumpar oljeavfall ut i havet. Eftersom vi inte har någon representant i lagutskottet, yrkade vi på denna motion i lagutskottets betänkande LU28 om ändrade regler för ersättningsansvaret för oljeskador till sjöss.

Ytterst få domar i dag är fällande i domstolen. Detta konstaterar också Gudrun Lindvall i sitt inlägg. Det måste alltså kosta mer för dem släpper ut olja än de ersättningsbelopp som kanske redan har kalkyle-rats in. Här handlar det alltså om miljöskador som inte går att reparera. Även om vi ersätter vår miljöskuld, går det inte att reparera skadorna. Sverige måste därför ta initiativ till att driva denna fråga internationellt.

Vi tror inte att de beslut som fattades den 19 maj kommer att minska oljeutsläppen i högre grad, men det positiva är att ersättningsbeloppet för oljeskadorna blir större. När vi röstade den 19 maj här i kam-maren och Dan Ericsson tog upp dessa frågor från vår sida, fick vi endast stöd från en av Västerbottens och två av Miljöpartiets ledamöter, förutom kristdemokraterna. Därför ställer jag mig nu litet frågande när Gudrun Lindvall, efter att inte ha gett stöd för skärpta sanktionsmöjligheter, ställer dessa frågor. Jag hoppas då att det beror på eftertankens kränka blekhet.

Jag vill samtidigt tacka miljöminister Anna Lindh för det brev som hon har sänt till kollegerna runt Östersjön. Det är ett tecken på att vi härifrån tar ett internationellt initiativ.

Sedan undrar jag om Miljöpartiet också kan stödja ett arbete för bättre sanktionsmöjligheter mot den som med berått mod pumpar ut oljeavfall i havet. Den fartygschef som vet att han kan drabbas av ett kännbart fängelsestraff eller löper risk att mista sin rätt att för all framtid få föra befäl över ett fartyg kommer ju givetvis inte att beordra maskinrengöring av fartyget till havs. Efter denna debatt hoppas jag att vi tillsammans kan arbeta rent praktiskt och lägga fram förslag. Det var det jag ville framföra från Kristdemokraterna i denna debatt.

Anf. 15 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Det här är, som de tidigare talarna har konstaterat, ett mycket viktigt problem. Både nationellt och internationellt gör vi ju vad vi kan, som jag också redovisade i svaret. Man kan egentligen konstatera att vi har gjort det mesta som går nationellt. Eftersom Östersjön inte enbart är ett svenskt vatten, handlar det nu om att göra allt vi kan också internationellt för att få till stånd internationella överens-kommelser.

Jag kan upplysa Gudrun Lindvall om att krav på dubbla bottnar in-förs den 1 juli 1996. Det kommer då att gälla nya fartyg, men det är åtminstone en mycket viktig början.

När det gäller separata barlast- och lasttankar införs en tvingande förordning den 1 januari 1996. Det ser vi som ett mycket stort steg framåt för miljön.

Sedan kan jag tyvärr instämma i Gudrun Lindvalls konstaterande när det gäller åklagarsidan, som kanske inte har tagit för lätt på dessa frågor men som har tyckt att det har varit för svåra fall, att man inte

haft tillräcklig kunskap och att man därför inte har följt upp de anmälningar som har gjorts. Men här kan vi se en glädjande attitydförändring under denna vår, då åklagarsidan bl.a. har gått tillbaka och tagit upp flera av de mål som tidigare hade lagts ned i brist på bevis. Det tycker jag också är viktigt, därför att detta är en klart förändrad attityd, som därmed kommer att förändra praxis.

Egentligen kan man konstatera att allting borde finnas på detta område. Lagstiftningen finns och förbuden finns. I svenska hamnar finns t.o.m. mottagningsmöjligheten, och det skall dessutom i princip vara gratis.

Nu gäller det att tillsammans med övriga Östersjöländer se till att detta som borde vara självklarheter också blir det. Då handlar det om att fortsätta jobbet för att bygga ut mottagningsanordningar runt hela Östersjön, se till att det blir billigt eller gratis runt hela Östersjön att lämna tillbaka avfallet och att se till att fler länder än Sverige också tar ett större ansvar för övervakningen.

Anf. 16 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Det här skall inte bli en debatt mellan kds och Miljöpartiet, men jag vill säga att jag faktiskt har framfört till Dan Ericsson att i de utskott som kds inte har representation i är vi i Miljöpartiet villiga att lägga fram era förslag, så att de kommer på utskottets bord, så att ni slipper lägga fram dem i kammaren. Tyvärr har Dan Ericsson inte varit ett dugg intresserad av det. Ni tycks vara mer intresserade av att profilera er i kammaren. Det beklagar jag, och jag tycker inte att det tyder på att ni menar riktigt allvar med er miljöpolitik. Men den diskussionen kanske vi kan föra någon annan gång. Men jag hoppas att det innebär att ni i fortsättningen kanske utnyttjar vårt erbjudande, så skall vi se till att frågorna kan tas upp för diskussion i utskotten.

Till Anna Lindh vill jag säga att i dag skall hamnarna omhänderta s.k. sluice, dvs. det vatten som finns i fartygens maskinrum. Det handlar om ganska små mängder, som egentligen inte är något större problem. Problemet är att hamnarna inte har någon skyldighet att ta emot vare sig barlastvatten eller vatten från rengöring av tankarna. Detta säger man vid många hamnar att man inte heller har möjlighet att göra. Det innebär att detta vatten, som är den stora mängden och som också ofta innehåller större mängder olja än "sluicet" utgör problemet. Eftersom det inte finns möjlighet att bli av med det – framför allt inte gratis, för det kostar om man försöker – innebär det att fartygen väljer att åka ut till havs för att pumpa ut detta vatten.

Men om vi är överens om att vi skall hitta ett sätt som gör att även svenska hamnar kan erbjudas möjligheten att ta emot barlastvatten och vatten från rengöring av tankar, så har vi kommit en bit på väg. Tyvärr kan jag meddela att Svenskt oljeforum, som är en sammanslutning av oljehamnar och producenter i Sverige, jobbar för att man skall slippa att ta hand om vattnet. Man är också tveksam till om man skall vara tvungen att ta hand om "sluicet", så tyvärr finns det olika intressenter här.

Jag hoppas att Anna Lindh kan vara tydlig när det gäller att detta vatten skall omhändertas och att hon också försöker få till stånd en lagstiftning som gör att vi kan erbjuda omhändertagande av både barlastvatten och rengöringsvatten från tankarna. Om svenska hamnar kan göra detta, helst gratis, så tror jag att vi börjar komma en liten bit på väg. Men vi kan inte hela tiden fortsätta att hänvisa till att detta är något som skall lösas internationellt. Vi i Sverige måste gå före och visa hur vi tycker att detta skall hanteras. Jag tror att det är den enda möjligheten.

Jag tror också att många av de förslag som Gotlands ornitologiska förening m.fl. föreningar på Gotland har tagit fram är mycket bra, eftersom de är konkreta. Den enda chansen är att vi i Sverige faktiskt går före, att vi t.ex. börjar kräva att oljan skall märkas, och, Anna Lindh, att vi inte nöjer oss med att bara nya fartyg på Östersjön måste ha dubbla skrov. Problemet är ju att flottan börjar bli allt äldre, framför allt flottan från Östeuropa, som med svenska mått är rätt skraltig. En del av dem som går förbi Södertälje kallas för rosthögarna. Rosthögarernas antal har ju inte precis minskat.

Det måste till en lagstiftning som innebär att detta med dubbla botten även gäller för gamla båtar. Jag tycker att Sverige definitivt skall gå före i det här fallet.

Anf. 17 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag blir litet konfunderad över det Gudrun Lindvall säger om erbjudandet. Givetvis utnyttjar vi alla erbjudanden om samarbete för en god miljö. Men jag kan inte tänka mig att det är ett verkligt erbjudande när ni inte stöder oss i kammaren. Vill ni hjälpa oss att driva igenom förslagen i lagutskottet skulle det vara konsekvent av er att stödja oss i kammaren när vi för fram förslagen. Därför blev jag litet konfunderad, men jag tänker inte fortsätta den här debatten utan hoppas på ett bättre samarbete i framtiden.

Anf. 18 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag vill inte lägga mig i den interna debatten.

Jag kan konstatera att Sverige har gått före i dessa frågor. Vi kommer att fortsätta att gå före. Däremot kan vi inte själva lagstifta om internationellt vatten.

Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Naturligtvis är jag medveten om att vi inte kan stifta lagar om internationellt vatten, men vi kan stifta lagar om det svenska territorialvattnet. Har vi klara och entydiga bestämmelser här och om vi framför allt har hamnar med en service som är så pass god att den bör utnyttjas, kanske vi kan se till att allt flera "rosthögar" som lämnar svenska hamnar är garanterat fria från oljeblandat barlastvatten. Är det vatten som man rengjort tankar med omhändertaget på ett riktigt sätt, vet vi att risken för att de släpper ut olja är liten. Det är ju inte så att de fartyg som lämnar svenska hamnar aldrig släpper ut och att fartyg som lämnar andra hamnar släpper ut. De här utsläppen kommer från såväl

fartyg som lämnar svenska hamnar som fartyg som kommer från andra håll.

Det som kanske är mest angeläget nu och där vi skulle kunna få ett genomslag är att se till att vi börjar få fällande domar. Jag tror att miljöministern även här måste klampa in på andra ministrars revir och se till att åklagare utbildas på ett sådant sätt att de vågar ta dessa mål. För det är så som miljöministern säger, att det inte är några enkla mål. Man har ingen åklagarpraxis för hur dessa frågor skall hanteras. Man är litet orolig för att bevisen inte håller osv. Kan vi få en utbildning av åklagarna i dessa frågor, skulle vi kunna få en förändring till stånd. Om vi i den nya miljöbalk som regeringen tillsammans med Miljöpartiet skall arbeta fram får in att miljöorganisationerna kan få talerätt, då kanske vi kan få någon som kan tala för fåglarna och naturen. De åklagare som inte är personligt intresserade av miljömålen släpper dem lättare än de få åklagare som vi har i Sverige i dag som är intresserade av målen. Här menar jag att miljöministern har en stor uppgift. Jag skulle bli glad om vi fick en talerätt för miljöorganisationerna. Jag tror att den här typen av mål är precis sådana som kan få en högre status.

Det är helt klart så som Ulla-Britt Hagström säger, att lagen måste skärpas. De få som har fällt har kommit alldeles för lindrigt undan.

Anf. 20 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag var för ungefär en månad sedan på en utbildning av miljöpolis. Det var faktiskt den första utbildningen i sitt slag, en utbildning av erfarna duktiga poliser med tonvikt på miljöfrågor. Till kommande utbildningen har även åklagare inbjudits. Det är ett viktigt exempel på vad som händer på det området. Dessutom har en klar attitydförändring skett under våren, som jag redan tidigare sade, genom att man tagit upp tidigare mål till åtal. Därmed kommer vi säkert att få se fler fällande domar, vilket även jag tror skulle vara viktigt.

Jag vill avsluta med att instämma i det Gudrun Lindvall säger om den nya miljöbalken och talerätten för organisationerna som ett viktigt instrument i olika viktiga miljöfrågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1994/95:142 om återvinningssystemet

Anf. 21 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Mikael Odenberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av AB Returpacks skrivelse till miljöministern samt vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att trygga återvinningssystemets fortlevnad.

Dryckesproducenterna har valt att sälja vissa drycker på aluminiumburkar. Regeringen har som villkor satt upp ett mål om 90 % återvinning av aluminiumburkar. Detta har regeringen gjort av miljömässiga skäl. Hur dessa mål förverkligas är AB Svenska Returpacks ansvar,

då det har åtagit sig att ta hand om aluminiumburkarna för producenternas räkning.

Lagen (1982:349) om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium gäller verksamhet som avser att främja återvinning av aluminiumburkar genom pantsystem. Tillstånd till sådan verksamhet ges av regeringen och innehas av AB Svenska Returpack. Enligt förordningen (1983:847) om avgift vid införsel av aluminiumburkar skall den som yrkesmässigt för in aluminiumburkar till Sverige, om dessa är fyllda med eller är avsedda att fyllas med konsumtionsfärdig dryck, betala en burkavgift till Statens jordbruksverk. Därefter överför Jordbruksverket i sin tur avgiftsmedlen till AB Svenska Returpack, som använder dem för att administrera retursystemet. Burkavgift krävs inte av de importörer som genom avtal har anslutit sig till AB Svenska Returpacks pantsystem i Sverige. Avgiften består av pant, administrationsavgift och importavgift.

Bakgrunden till importavgiften är att man räknat ut kostnaden för Returpack och bryggerierna för varje burk de måste ta hand om åt en agent som bara säljer och inte tar tillbaka burkarna. Agenter finns från mycket små till stora, som Vin & Sprit AB. Vid import av burkar från utlandet är Jordbruksverket uppbördsman åt Returpack.

Returpacks nuvarande tillstånd att driva pantsystem innehåller bl.a. krav på återvinning av burkarna med 90 % från år 1993 enligt ett regeringsbeslut den 7 juni 1990, lån till verksamheten, återbetalning av lån, ränteskuldens återbetalning samt finansiering av stiftelsen Håll Sverige Rent, redovisning av återvinning till Jordbruksverket, m.m. Det första regeringsbeslutet togs den 9 september 1982. Detta har sedermera ändrats. Det senaste är från den 10 december 1992.

AB Svenska Returpack ägs av PLM, Svenska Bryggareföreningens serviceaktiebolag, handeln m.fl.

Mikael Odenbergs första fråga avser den skrivelse som Returpack inkom med till Miljödepartementet den 23 november 1994. I skrivelsen hemställer bolaget om lån och statlig garanti för att säkerställa bolagets verksamhet. Enligt Returpack äventyrar det svenska inträdet i EU framtiden för det svenska returburkssystemet. Denna bedömning grundar Returpack på antagandet att flödet av icke pantade dryckesburkar kommer att öka, då den övre gränsen för privatinförsel av öl höjs från nuvarande 2 liter till 15 liter per person.

Den lösning som Returpack förordar är att stoppa utbetalningen av panten på utländska icke pantade burkar genom att införa en modifierad kodläsning i burkautomaterna. Utbytet av och modifiering av automater har av Returpack beräknats kosta ca 150 miljoner kronor.

Jag är inte beredd att nu närmare gå in i en diskussion om enskildheter i Returpacks hemställan. Denna bereds för närvarande inom regeringskansliet. Regeringen avser att avgöra ärendet innan sommaren.

Mikael Odenberg har vidare frågat vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att trygga återvinningssystemets fortlevnad. Denna fråga skall, förutom vad jag redan anfört, ses mot bakgrund av den diskussion som för närvarande sker om återbetalningsplan av Returpacks ränteskuld till staten. Hur denna återbetalningsplan kommer att

Prot. 1994/95:110
29 maj

Svar på
interpellationer

utformas är beroende av hur bolaget ämnar att driva sin verksamhet, tar emot och hanterar direktimporterade aluminiumburkar samt bidrar till finansieringen av stiftelsen Håll Sverige Rent.

Stiftelsen Håll Sverige Rent bidrar i stor utsträckning till kampanjer och projekt som är angelägna ur allmän synpunkt och bör fortsätta i ungefär samma omfattning som i dag. Exempel på projekt som finansieras av Håll Sverige Rent är kampanjerna Ren stad i samarbete med kommuner, myndigheter och företag, Städa Sverige, Håll Fjället rent m.fl.

Den nuvarande finansieringen av stiftelsen bärs enbart av Returpack. Returpack sätter årligen ca 900 miljoner burkar på marknaden, som för närvarande avgiftsbeläggs med 1 öre per förpackning, vilket ger ca 9 miljoner kronor per år till Håll Sverige Rent.

Regeringskansliet arbetar kontinuerligt med frågor som rör förpackningar. Frågan avseende återvinningssystemet för aluminiumburkar ingår som en del i regeringens arbete med att ställa om produktion och konsumtion för att skapa en god livsmiljö i enlighet med inriktningen av regeringens miljöpolitiska arbete. Detta arbete har redovisats för riksdagen i regeringens skrivelse 1994/95:120. En sådan omställning inrymmer en rad åtgärder av olika slag. Jag vill särskilt hänvisa till de uppdrag som regeringen lämnat till Statens naturvårdsverk. Jag har tidigare redovisat innehållet i dessa uppdrag i kammaren.

Anf. 22 MIKAEL ODENBERG (m)

Fru talman! Jag får först tacka miljöministern för svaret, även om jag tycker att substansen kanske inte riktigt står i proportion till dess längd.

En del av svaret ägnar miljöministern åt att förklara hur systemet fungerar. På vanlig svenska innebär det att så fort vi köper en aluminiumburk betalar vi pant på den burken. Så stoppar vi in burken i en apparat i affären och får tillbaka 50 öre. Systemet hanteras av ett företag som heter AB Returpack, som skall gå runt men inte ge någon vinst, annat än genom de pengar man betalar in till stiftelsen Håll Sverige Rent. Systemet fungerar bra. Det leder till att 92 % av aluminiumburrarna återvinns. Därmed drar vår miljö nytta av systemet.

Problemet är att det finns en del burkar som representerar en sorts svinn i det här systemet, nämligen de burkar som förhoppningsfulla svenskar för med sig i sina taxfree-påsar t.ex. från de finska, danska och tyska färjorna. För dessa burkar har det inte betalats någon pant, men livsmedelsaffären betalar ändå ut en 50-öring. Det är klart att det system vi nu har och som AB Svenska Returpack hanterar tål ett visst svinn. Men om svinnet blir för stort hotas företagets överlevnad och därmed också retursystemet.

Det som har hänt är ju att vi har fått en kraftigt ökad privatinförsel av framför allt öl, som en följd av det svenska EU-inträdet. Mot bakgrund av denna ökade införsel och det därmed ökade svinnet i systemet har AB Svenska Returpack skrivit till regeringen och sagt: Vi kommer inte långsiktigt att kunna hantera den här situationen. Är regeringen beredd att göra någonting?

Det förslag som Returpack har kommit med innebär att man skall bygga om returautomaterna så att sådana burkar som har privatimportrats och som det inte har betalats någon pant för inte heller skall återtas i systemet. Inför de ganska stora investeringar som det innebär att bygga om alla burkautomater vill man ha garantier för systemets långsiktiga överlevnad. Frågan är om man skall få det.

Jag skall inte recensera Returpacks förslag till lösning. Det finns naturligtvis andra lösningar på det här problemet också. Man kan sänka pantavgiften, men risken är naturligtvis att det leder till att systemet fungerar sämre och att vi får en lägre återvinning av burkar. Man kan tänka sig att höja administrationsavgifterna, vilket märklit nog Näringsdepartementet i något sammanhang lär ha föreslagit. Det är ett originellt förslag för att komma från Näringsdepartementet av det enkla skälet att det skulle innebära en diskriminering av just den här förpackningssorten och en diskriminering av svenska bryggerier i förhållande till utländska.

Den allra mest närliggande lösningen är naturligtvis att ge oss en vettig inhemsk ölbeskattning. Då får vi inte denna stora gränshandel.

Vilket alternativ man än väljer behövs det politiska beslut för att trygga återvinningssystemets fortlevnad. Detta återvinningssystem är den svenska miljön betjänt av. Dessutom är det kanske det återvinningssystem som fungerar bäst på den svenska marknaden.

Returpack skrev till miljöministern för ett halvår sedan, och man har dragit med Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Miljödepartementet, Finansdepartementet och Näringsdepartementet. I interpellationssvaret ges nu ett viktigt besked, nämligen att regeringen avser att avgöra ärendet innan sommaren.

Nu är det ju bara ungefär två tre veckor kvar till sommaren, beroende på hur man räknar, och det är klart att det kunde vara intressant om miljöministern, som är föredragande i det här ärendet i regeringen, ville lätta på förlåten och möjligen antyda hur miljöministern resonerar. Jag förstår förstås att miljöministern inte vill föregripa regeringens beslut, men det kunde ju vara intressant att ändå få någon liten antydning om hur man på departementet resonerar. Det är av vikt för den svenska miljön att den här frågan får en lösning.

Anf. 23 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! AB Svenska Returpack har alltså inte skrivit till regeringen och sagt att man har problem på grund av att privatimporten är så stor. Man har skrivit och sagt att man befärar att privatimporten skall bli så stor. Vi vet alltså inte ens om dessa farhågor kommer att besannas. De preliminära uppgifter vi har tyder på att vi inte kommer att få en så stor privatimport som Returpack har befärat.

Problemet i det här fallet är t.ex. att om man lämnar in burkar utan att få pant för dem är risken att man kommer att lämna in färre burkar i framtiden. Vi vet att många fungerar så. Får man inte lämna tillbaka alltihop, då tycker man att det är för krångligt att hålla reda på vilka burkar man får pant för och vilka man inte får pant för, och så lämnar man inte tillbaka några. Det är ett problem som vi kan se.

Men vi försöker alltså lösa det här. Det politiska beslutet kommer som jag sade före sommaren. Jag tänker inte föregripa det. Jag har inte lika tidigt sommarlov som Mikael Odenberg, så det kan hända att han får vänta längre än två veckor på det här beslutet. Men innan jag går på sommarlov den första veckan i juli kommer Mikael Odenberg att få ta del av beslutet.

Anf. 24 MIKAEL ODENBERG (m)

Fru talman! Det må vara så att vi inte vet i dag hur stor privatimporten av öl långsiktigt kommer att bli. Men vi har sett en kraftig ökning, och det förefaller ju inte vara någon särskilt framsynt politik att vänta så länge att AB Svenska Returpack i värsta fall får rätt, och att det blir en så stor privatimport av ölburkar att företaget tvingas träda i likvidation. Då bryter hela återvinningssystemet samman.

Med den extremt höga beskattning på öl som vi har i Sverige är det ofrånkomligt att vi får en rejält ökad privat import och att vi i detta system därmed får ett ökat svinn, som långsiktigt blir ett hot mot systemet. Under alla omständigheter innebär det en diskriminering av svenska bryggerier och av ett speciellt förpackningsslag när de kostnaderna skall täckas.

Frågan kräver alltså en lösning och politiska beslut. Det här systemet kom ju till genom politiska beslut. Det tror jag är ganska uppenbart. Det förefaller vara uppenbart också för regeringen, eftersom man bereder ärendet med siktet inställt på att kunna ta ett beslut före sommaren.

Det är tråkigt att vi inte kan få ett tydligare besked om hur resonemangen i departementet går. Personligen är jag, som sagt, inte särskilt intresserad av vilken lösning man väljer. Möjligen är ett tips från mig att genomföra en rejäl sänkning av de svenska alkoholskatterna på starköl och folköl, så att de blir mer internationella. Då skulle problemet lösas av sig självt. Jag misstänker dock att Anna Lindh får vissa svårigheter när det gäller att övertyga t.ex. Göran Persson om det kloka i en sådan politik.

Vi ser med intresse fram emot miljöministerns semester och framför allt emot det beslut som skall levereras innan denna semester påbörjas.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1994/95:144 om uranbrytning i Krasnokamensk

Anf. 25 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Ragnhild Pohanka har i en interpellation frågat statsrådet Jörgen Andersson om han kommer att medverka till att representanter för riksdagen och miljörelsen, t.ex. Greenpeace som länge arbetat med frågan, medföljer på den resa som planeras till urangruvan i Krasnokamensk samt vilka möjligheter det finns för riksdagen och regering-

en att ställa krav på miljö- och hälsoskydd i samband med uranköp från exempelvis Krasnokamensk.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Jag har under innevarande riksmöte vid tre tillfällen besvarat frågor i riksdagen om uranbrytning i Ryssland och om importen av uran.

Jag har i mina svar uttryckt att det är oacceptabelt att sådana hälso- och miljöförhållanden som medierapporterna redovisar skall få förekomma och att svenska kraftföretag nogga bör ta reda på under vilka förhållanden som det uran man köper produceras. Jag har också nämnt att departementet undersöker möjligheterna att införa krav på företagen att i förväg förvissa sig om att verksamheten hos en avsedd leverantör bl.a. uppfyller internationellt accepterade riktlinjer beträffande strålskydd, arbetarskydd och miljöskydd. En förutsättning för detta är, vilket jag också redovisat, att sådana krav får en bred internationell uppslutning och acceptans. Sverige kommer därför internationellt att aktivt driva frågan om mer bindande miljökrav i samband med uranbrytning, bl.a. inom IAEA och OECD. Jag har också redovisat att de svenska kraftföretagen informerat om att de i sina upphandlingskontrakt infört krav på att internationella riktlinjer beträffande strålskydd och miljö uppfylls hos gruvföretag och leverantörer.

Frageställningen har också tagits upp av riksdagens näringsutskott i samband med behandlingen av två motioner om den svenska uranimporten. I näringsutskottets betänkande (1994/95:NU21), vilket nyligen har justerats, lämnas en noggrann redogörelse för det svar jag lämnat i riksdagen. Vidare lämnas i betänkandet en redogörelse för den svenska uranimporten. Utskottet hänvisar också till den resa till Krasnokamensk som SSI planerar. Näringsutskottet framför i sin hemställan till riksdagen inte någon annan ståndpunkt än den jag redovisat och gör heller inte några särskilda uttalanden angående Statens strålskyddsinstitut (SSI) planerade resa. Utskottets betänkande kommer att behandlas i kammaren den 7 juni 1995.

Enligt vad jag erfarit planerar SSI att genomföra sin studieresa till Ryssland i slutet av juni. Studieresan genomförs enligt vad som under hand meddelats mig bl.a. mot bakgrund av de diametralt olika uppgifter om förhållandena vid gruvan som förekommit i massmedier. Några officiella uppgifter från ryska myndigheter om förhållandena finns inte tillgängliga i Sverige. SSI kommer att lämna en rapport till Miljödepartementet efter resan.

Regeringen har inte och bör inte ta ansvaret för resan. Det är SSI som planerar och genomför resan. Regeringen bör därför heller inte påverka SSI om vilka som bör ingå i delegationen.

Anf. 26 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Krasnokamensk betyder röd sten.

Jag får tacka för svaret. Tidigare hade jag en fråga till Anna Lindh. Anledningen till att jag nu återkommer är dels frågans vikt, dels att inspektionsresan till Krasnokamensk företas av en grupp människor som jag har all anledning att tro är extremt kärnkraftsvänliga.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Är det för att legitimera fortsatt kärnkraftsproduktion? Vill man ge Sverige möjlighet att fortsätta efter 2010? Eller är syftet, som jag hoppats, att eventuellt sluta köpa uran från Ryssland? I så fall behövs samma undersökning i Australien och Kanada.

Kärnkraften är en moralisk fråga, en social fråga, en miljöfråga och en ekonomisk fråga.

Kärnkraften är en moralisk fråga utifrån spørgsmålet om vi i Sverige skall bygga vår energiproduktion, halva elproduktionen, på en exploatering av natur och människor i Ryssland, Australien och Kanada.

Kärnkraften är en social fråga utifrån det faktum att människorna där uranet bryts får leva i en miljö där det finns oerhörda hälsorisker genom urandamm som kommer med vinden, genom att husen står på uranhaltig grund och genom att gruvarbetarna kommer hem i samma kläder som de haft när de arbetat i gruvan.

Kärnkraften är en miljöfråga av samma skäl som det är en social fråga. Dessutom är det genom naturförstörelsen och genom farliga transporter en arbetsmiljöfråga. Sedan har vi också risken med själva energiproduktionen – för att inte tala om den slutliga förvaringen av kärnavfallet.

Vid uranbrytning tar det 100 000 år innan varphögarna har den bakgrundsstrålning som malmen hade före uranbrytningen. Det är ändå farligt att bo där. Dalen kallas för Dödens dal. I Turkiet finns det också en plats där man levtt på uranhaltig malm och där människor dött alltför tidigt. Ändå är det där mycket lägre strålning jämfört med strålningen från varphögarna. Dödens by kallas den här platsen i Turkiet. Man kände till hur farligt det var att arbeta och bo på de här ställena.

Naturligtvis är kärnkraften också en ekonomisk fråga.

När uranet tvättats med vatten och svavelsyra finns ändå 85 % av radioaktiviteten kvar i gruset som dammar och lägger en hinna över allting. Vinden sprider dammet, som är starkt radioaktivt, till åkrar och ängar samt över hus och hem. Regnet leder det sedan ner i bäckar. Så småningom lakas det ur ner till grundvattnet.

Urangrus används i den betong som man bygger sina hus av. Krossat avfall täcker vägarna. Från de här platserna har en del av vårt uran kommit ända sedan 1989.

Kom inte och säg att kärnkraften är ren! Det ser ju rent ut när vi tittar i ett svensk kärnkraftverk. Men skenet bedrar även där.

Man har genom bl.a. Rosali Bertell kommit fram till hur farlig den låga radioaktiva strålningen är. Fråga aboriginerna, urbefolkningen, i Australien eller indianerna i reservaten!

Dima Litvinov från Greenpeace har varit i Krasnokamensk, som egentligen är hans ursprungliga hemort. Han säger: "Kom hit och titta, säger jag till dem, så här ren och fin är den, eran kärnkraft. Gå först på en guidad tur i Forsmark eller Barsebäck. Kom sedan hit och titta på baksidan av den svenska kärnkraften. Kom hit till urangruvan i Krasnokamensk eller åk till barnsjukhuset i Toms-7 och tala om för de strålskadade barnen att svensk kärnkraft är säker och ren.

Svensk el är nästan billigast i världen, och elkonsumtionen är också bland de högsta. Svenskarna använder dubbelt så mycket el som tys-

karna, per person. Men i det svenska elpriset räknas inte människors hälsa eller skador på miljön i ett annat land in. Jag undrar hur många ryssar en svensk terawattimme kostar.

Vems är felet? Eller det kanske inte är någons fel, bara en av världens tragedier?"

Varannan lampa, varannan hårtork och brödrost samt varannan kilowatt i pappersbruken kommer från kärnkraften. Vi exporterar ju papper, och vi använder också mycket papper i Sverige.

Vi har, som sagt, nästan världens billigaste el, och Sverige är en av de största förbrukarna av el, medan 40 % av kärnkraften går till uppvärmning av hus. Biobränslen, sparande, sol och vind, kraftvärme, motkraft, värmepumpar m.m. är alternativ som är välkända i denna kammare och som kunde ge oss ren energi. De föreningar som ändå finns går att rena. Det här får inte tystas ner.

Nu reser en delegation med deltagare från SSI, Vattenfall, Barsebäck, Kraft, SKB och Gruvarbetareförbundet till Krasnokamensk. Min fråga är alltså om riksdagsledamöter och representanter för miljörelsen kunde vara med som observatörer för att vi skall få en mera allsidig belysning av problemet.

Att bryta uran anses för farligt för Sverige och svenskarna. Jag återkommer till det problemet. Men varför anser inte Sveriges riksdag och regering att det är för farligt också för ryssar, australier och kanadensare att göra samma sak under så mycket värre förhållanden?

Jag tycker att det är märkligt att riksdag och regering inte kan påverka eller sända med en observatör. Halva näringsutskottet åker till Ryssland i år. Vore det då inte skäl att göra ett studiebesök i Krasnokamensk och tala med miljö- och hälsoministern i Ryssland? Det är ju där man sitter inne med den här informationen.

Anf. 27 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Först vill jag bara protestera mot Ragnhild Pohankas beskrivning av SSI:s studieresa. SSI:s egna experter som deltar i resan och som skall studera förhållandena är oberoende och kunniga. De är inte bundna av några intressen hit eller dit.

Regeringen kan inte, och skall inte, bestämma vilka som deltar i en studieresa. Vi kan inte, och skall inte heller, besluta om vilka näringsutskottet skall träffa. Det är utmärkt att här i riksdagen ta initiativ beträffande vilka näringsutskottet bör träffa när det är i Ryssland, men det har inte regeringen med att göra.

Ragnhild Pohanka och jag är säkert överens om att följs inte säkerhetsbestämmelserna, så skall varken svenska eller andra kraftbolag handla av t.ex. Krasnokamensk. Det är viktigt att vi får internationella regler beträffande vilka säkerhetsbestämmelser som skall gälla. På lång sikt är det också ytterligare ett argument för att kärnkraften skall avvecklas.

Anf. 28 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Jag har också ett brev från Krasnokamensks borgmästare adresserat till premiärminister Tjernomyrdin. Det är förskräckande

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

uppgifter som kommer därifrån, och jag tror inte att det ligger i befolkningens intresse att vara så kritiska, eftersom de har sina arbetstillfällen där. Jag tror man kan lita på det. Medelåldern i Krasnokamensk är t.ex. lägre än i någon annan plats i f.d. Sovjet. Jag kan inte säga hur det är på alla orter i Sibirien. Men inte ens andra miljöskadade orter har samma låga medellivslängd, och inte heller 51 % graviditetsstörningar. Dessutom har inte 10–20 % av barnen där problem på grund av den dåliga miljön.

Det är en massiv protest mot det sätt på vilket vi tillverkar vår kärnkraft. Mer och mer ökar behovet av att snabbt avveckla kärnkraften. Vi kan inte bygga vår lyx på andra människors död och sjukdom.

Anf. 29 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Förutom i dag har jag också vid tre tidigare tillfällen sagt att medierapporteringen när det gäller förhållandena i Krasnokamensk visar att det verkar vara fullständigt oacceptabla förhållanden som råder där.

Det frågan gällde i dag var dock studieresan, och den anser jag inte att regeringen kan eller skall påverka. Riksdagen är naturligtvis själv helt fri att göra vilka studieresor den vill.

Anf. 30 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Det är min förhoppning att det kommer till stånd en studieresa till Krasnokamensk eller andra ställen där man bryter uran. I Australien strejkade gruvarbetarna för några år sedan därför att miljöförhållandena var så gräsliga och därför att de märkte att de och deras familjer blev sjuka. Det är klart att det inte är en händelse att det är på det sättet. Vi känner alla till farligheten.

Miljöministern säger att det finns experter med. Det är klart att vi måste lita på experter till en viss gräns, men de kommer ju faktiskt ofta fram till ganska motstridiga uppgifter. Nu är det min förhoppning att det här är så uppenbart att även amatörer kan se hur det är.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1994/95:101 om fastighetstaxeringen och småhusägarna

Anf. 31 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har ställt ett antal frågor till mig med anledning av den allmänna fastighetstaxeringen av småhus 1996. Hon hävdar bl.a. att taxeringsvärdena är höga och ojämnt fördelade i landet och undrar om jag är beredd att vidta åtgärder med anledning härav. Hon efterlyser också åtgärder för bl.a. barnfamiljer som drabbas av ekonomiska problem med anledning av höjd fastighetsskatt. Slutligen tar hon upp frågan om taxeringen av fastigheter i skärgården.

Allmän fastighetstaxering av småhus sker vart sjätte år enligt i fastighetstaxeringslagen fastställda regler. Nästa allmänna fastighetstaxe-

ring sker 1996. Taxeringsvärdet skall bestämmas till ett belopp som motsvarar 75 % av marknadsvärdet. Marknadsvärdet skall i sin tur bestämmas med hänsyn till det genomsnittliga prisläget under andra året före det år då allmän fastighetstaxering sker. Regionala skillnader i prisutvecklingen medför helt naturligt också regionala skillnader i förändringen av taxeringsvärdena. Det är inget märkvärdigt med detta och inget som det i sig finns anledning att ingripa mot. Jag vill också påpeka att den genomsnittliga höjningen av taxeringsvärdena vid 1996 års allmänna fastighetstaxering ser ut att bli betydligt lägre än vid de närmast föregående allmänna fastighetstaxeringarna.

Beträffande frågan om ekonomiska problem för bl.a. barnfamiljer eller äldre med anledning av uttaget av fastighetsskatt vill jag framhålla att det enligt min uppfattning inte går att se denna fråga isolerat. Regeringen har bedrivit ett konsekvent och hårt arbete för att sanera statsfinanserna. En rad olika åtgärder, både besparingar och skattehöjningar, däribland höjt uttag av fastighetsskatt, ingår i saneringsprogrammet. Dessa åtgärder kan naturligtvis inte passera obemärkt i den enskildes ekonomi. Tvärtom innebär det många gånger stora ekonomiska påfrestningar för hushållen. Regeringen har emellertid strävat efter att ge saneringsprogrammet en sådan sammansättning att det har en rimlig fördelningspolitisk profil. Några särskilda åtgärder för vissa kategorier med anledning just av den allmänna fastighetstaxeringen är jag därför inte beredd att initiera.

Det finns också anledning att framhålla att ett av målen för saneringsprogrammet är att få ner räntenivån. En lägre ränta är till särskild gagn för fastighetsägarna och i många fall väl så betydelsefull för en enskildes ekonomi som förändringar i fastighetsskatten. Det kan dessutom påpekas att den beslutade höjningen av nivån på fastighetsskatten från 1,5 till 1,7 % var ett resultat av att den föreslagna försämringen av bostadssubventionerna inte genomfördes.

Ulla-Britt Hagströms sista fråga gäller särregler för fastboende i skärgården. Jag vill framhålla att denna fråga under senare tid har behandlats bl.a. av Skärgårdsutredningen och Fastighetsbeskattningsutredningen. Ingen av utredningarna har dock ansett att det funnits tillräckliga skäl för särregler för fastboende i skärgården, och de har därför avvisat tanken på åtgärder av detta slag. Jag avser därför inte heller att ta något initiativ på denna punkt.

Anf. 32 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag vill tacka finansminister Göran Persson för svaret på min interpellation om taxeringsökningarna för småhusägarna. Tyvärr blev det inte precis bingo. Av svaret framkommer att Göran Persson inte tänker göra någonting. Han ämnar såvitt jag förstår låta marknadsekonomin styra. Jag hade hoppats på att Göran Persson som vi kristdemokrater var för en marknadsekonomi på sociala och ekologiska villkor, men så tycks inte vara fallet. På frågan om vad ministern tänker göra för att förhindra orättvisan och den ojämna fördelningen i landet blir svaret: "Det är inget märkvärdigt med detta och inget som det i sig

finns anledning att ingripa mot". Men det är just orättvisorna som jag anser är märkvärdiga.

Tyvärr upptäckte jag i går att ordet *ej* hade fallit bort i min interpellation. Den höjda fastighetsskatten från 1,5 till 1,7 % accepteras *ej* av oss kristdemokrater. Som det nu står verkar det som vi accepterar den. Nästa mening skulle markera en ytterligare förstärkning, att den drastiska höjningen av fastighetstaxeringsvärdena är helt oacceptabel. Det är antagligen på grund av min litet knepiga svenska som ordet *ej* har fallit bort. Denna miss hade kunnat placera mig på samma planhalva som Göran Persson. Så är det nu inte, men det är oerhört viktigt att hantera språket rätt, inte minst de små negationerna.

Vi kristdemokrater arbetar seriöst med frågan om rimliga utgifter för boendet. Boendet är oerhört viktigt för oss människor. Redan i januarimotionen Fi216 till budgeten 1994/95 föreslås av kds 1,5 miljard 1995/96 och 1,5 miljard 1998 för sänkning av fastighetsskatten. Detta vill vi kompensera genom besparing av räntebidragen. Kristdemokraterna säger i motion Sk349, Skattepolitik, till riksdagen klart ifrån att den höjning av fastighetsskatten från 1,5 till 1,7 % som en riksdagsmajoritet ställt sig bakom under hösten avvisas. I motionen hemställs att riksdagen beslutar sänka fastighetsskatten till 1,5 %. Höjningen innebär ett stort ingrepp på bostadsmarknaden, och den inverkar negativt på hushållens möjligheter att klara sitt boende utan bidrag.

Fru talman! Vad jag saknar i finansministerns svar är fakta. Det första jag hade förväntat mig av finansministern var att få siffrorna diskuterade. Jag skrev denna motion med något av bävan på grund av att jag inte kunde få fram ett klart underlag, men jag gjorde det som en utmaning. Jag trodde att jag åtminstone skulle få finansministerns underlag.

Vad jag redovisar i min interpellation är siffror från den 20 mars 1995 som Statistiska centralbyrån tagit fram på uppdrag av tidningen Expressen. De påvisar en genomsnittlig höjning av taxeringsvärdena för hela riket med 46 %. Jag redovisar också beräkningar från Villaägarnas riksförbund som är publicerade i Villaägaren nr 1 januari 1995 och som påvisar en mycket ojämn höjning av taxeringsvärdena.

När jag nu som relativt ny riksdagsledamot ställer denna fråga till finansministern och redovisar antagna siffror hade jag förväntat mig få de faktiska siffrorna från finansministern på bordet. Snittet av ökningen för riket är ju helt olika i Expressens redovisning och i Villaägarens redovisning. Men finansministern kommenterar inte siffrorna utan säger bara att det inte är något märkvärdigt. Jag efterlyser fakta av finansministern. Var kommer snittet av ökningen att ligga?

En annan fråga som jag ställer är om det verkligen är rimligt att markvärden skall kunna få ett sådant övertag över fastighetsvärdet inom speciellt attraktiva områden. Jag har i interpellationen sagt att villaägarna ställer kravet att markvärden över 100 000 kr inte skall beaktas vid beräkning av fastighetsskatt för småhus. Jag har erfarit att moderaterna i bostadsutskottet till skatteutskottet har yttrat sig om att markvärdet vid taxering av småhus bör begränsas till just 100 000 kr. Men finansministern kommenterar inte en gräns över huvud taget, utan

menar bara att regionala skillnader i prisutvecklingen helt naturligt också medför regionala skillnader i förändringen av taxeringsvärdena.

Fru talman! Min nästa fråga gäller barnfamiljerna. I min interpellation skriver jag att 74 % av tvåbarnsfamiljerna med sammanboende föräldrar är villaägare, en uppgift jag tagit från Villaägarnas riksförbund. Dessa familjer har ofta stora skulder för sina hus. Skall de ha möjlighet att kunna bo kvar?

På min fråga om barnfamiljerna får jag svaret att saneringsprogrammet ger en rimlig fördelningspolitisk profil. Inga särskilda åtgärder kommer att vidtas. Jag skulle vilja fråga Göran Persson om det är rimligt att familjer måste söka socialbidrag på grund av att de har barn. En rättvis fördelningspolitik innebär för mig att en familj skall kunna vara självförsörjande med hjälp av daghemsplatser eller vårdnadsbidrag för att klara barnomsorgen. Men det innebär inte att familjen skall behöva söka socialbidrag bara därför att man har barn.

Nu har barnbidragssänkningen minskat utrymmet för barnfamiljerna. Ju fler barn familjen har desto mer bestraffad blir den. Ett hushåll med fyra barn förlorar bara genom barnbidrags- och flerbarnsfamiljstilläggsdelen 7 000 kr om året. Accelerationen på grund av deltagande i saneringsprogrammet börjar vid tre barn. Nu tillkommer också platsen där man råkat bygga sitt hus som en saneringsfaktor som kan drabba mycket olika. Antalet hushåll med bostadsbidrag ökade mellan 1993 och 1994 med drygt 80 000. Två tredjedelar av den ökningen stod hushåll med barn för. Samtidigt begränsar regeringen bostadsbidraget till tre barn. Det fjärde skall finnas med av bara farten. Är inte barn nummer fyra lika mycket värt?

Anf. 33 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! För att den här diskussionen skall vara meningsfull måste jag fråga fru Hagström hur hon ser på principerna för fastighetstaxeringen. Det kan också vara en ståndpunkt för kds del, såvitt jag begriper.

Den första frågan är: Är kds anhängare av att taxeringsvärdet skall spegla 75 % av marknadsvärdet? Det är lätt att svara på den frågan.

Den andra frågan är: Är kds anhängare av en rullande fastighetstaxering? Det är också lätt att svara på den frågan. Det är voterat om det under hösten här i riksdagen.

Den tredje frågan är: Tycker kds att det är viktigare och riktigare fördelningspolitik att ta miljarder i subventionssystemet från de tio senaste årgångarna i produktionen, vilket framför allt drabbar unga barnfamiljer med dyra bostadsrätter? Är det en bättre fördelningspolitik än den som regeringen föreslog, att höja skattesatsen från 1,5 till 1,7 %? Var ligger det kloka fördelningspolitiska i den hållningen? Utveckla den synpunkten!

Fru talman! Det finns ytterligare en sak som jag skulle vilja få bekräftad. Jag blev angripen för att driva en för hård statsfinansiell sanering. Om jag inte missminner mig hade kds den uppfattningen när man presenterade sin motion med anledning av kompletteringspropositionen att man lade ett förslag som var ännu stramare än regeringens. Hur går

detta ihop? Det är väl rimligt att man svarar på dessa frågor när man angriper så våldsamt som fru Hagström gör.

Anf. 34 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag skall börja med att svara på några av frågorna. Det är sant att kds har ett starkare saneringsprogram. Det handlar om 10 miljarder mer. Men vi anser att vi har en mer rättvis fördelningspolitisk profil.

När det gäller principerna för fastighetsbeskattningen tycker jag att det börjar gå för långt med markvärdet i förhållande till fastighetsvärdet. Det är detta jag vill att finansministern skall titta på. Vi har sagt ja till en rullande plan.

När det gäller skärgårdsboendet säger Göran Persson att ingen utredning ansett att det funnits tillräckliga skäl för särregler för fastboende i skärgården. Varför talar inte finansministern om att regeringen uppdragit åt en parlamentariskt sammansatt utredning att utarbeta en långsiktig och hållbar bostadspolitik? Enligt vad jag förstår skall utredningen lämna förslag om förändringar av de ekonomiska villkoren för det befintliga beståndet. Finansministern svarar att han inte tänker ta några initiativ på området. Kan finansministern då acceptera ett förslag om det kommer från utredningen?

I Norge har man tydligen efter en lång tid av diskussioner börjat åtgärda orättvisorna i det här fallet. Man har ett program för detta.

DN Konsument skriver den 2 maj: "Mer än 100 000 svenska familjer bor i småhus där lånen överstiger marknadsvärdet. Om alla tvingades sälja sina bostäder skulle förlusterna uppgå till cirka 20 miljarder kronor. Men så blir det inte.

- Folk sitter kvar i sina lägenheter och äter knäckebröd, säger Sverker Thorslund, konsumentverket."

Under åren 1991-1993 ökade andelen överbelånade småhus från 3,7 till 7,4 %. Totalt 130 000 av 1,8 miljoner familjer bodde i hus vars lån översteg marknadsvärdet. Drygt 30 000 av dessa har en bostadsutgift som överstiger 40 % av den sammanlagda inkomsten. Just därför att skattesatsen höjdes under den förra regeringsperioden från 1,2 till 1,5 % år 1993 kan inte höjningen så snabbt från 1,5 till 1,7 % accepteras.

Regeringens återställarpolitik har här övergått till något slags utkastningspolitik. Det är ingen konstruktiv politik att höja fastighetsskatten samtidigt som den allmänna fastighetstaxeringen av småhus sker. Det ger dubbel verkan, och är ingen genomtänkt politik.

När unga barnfamiljer förvärvar ett småhus är det i tre av fyra fall ett begagnat hus. Det är ytterst få som kan köpa en nyproducerad villa med räntebidrag. Ca 10 % av de totala räntebidragen tillfaller småhussektorn. Bortåt 60 % av Sveriges befolkning bor i småhus. Villaägarna betalar i dag mer fastighetsskatt än bostadsrätts- och hyreshusen tillsammans.

Jag ser socialdemokraternas politik som ett försök att styra bort från småhusägandet.

Fru talman! Det var kanske en värdig avslutning på ett något aggressivt inlägg. Vi verkar trots allt vara överens om de grundläggande principerna, nämligen en rullande fastighetstaxering och att taxeringsvärdet skall avspegla 75 % av marknadsvärdet. Om kds har en annan uppfattning där skulle det vara intressant att höra den och vad det i så fall kostar.

*Svar på
interpellationer*

Den tredje punkten, där vi inte är överens, gäller detta att vi valde linjen att höja skattesatsen från 1,5 till 1,7 % i stället för att ta ut ytterligare 3 miljarder i besparingar på de senast producerade lägenheterna. Det gjorde vi, fru Hagström, därför att vi vet vilka som sitter i de senast producerade lägenheterna. Det är just de barnfamiljer som fru Hagström här i talarstolen säger sig ömma för. De barnfamiljer som sitter i de senast producerade lägenheterna skulle bära 3 miljarder.

Vi sade i stället att om vi nu måste ta ut dessa pengar från fastighetssektorn – och vi vet att just den här gruppen är den som har det trängst ekonomiskt – vore det då inte solidariskt och rimligt att slå ut hela den bördan på samtliga fastigheter? Jo, sade vi, det är en bättre politik. Och så höjdes skattesatsen. Där skiljer vi oss åt.

Det är uppenbarligen så att fru Hagström hade föredragit att man hade fullföljt den brutala politik som framför allt riktade sig mot de många bostadsrättsinnehavarna i det här landet. Där har vi uppenbarligen olika uppfattningar.

Sedan noterar jag också att fru Hagström berömmar sig av att vilja vara vänligare än regeringen mot människor i det här landet i största allmänhet och ändå spara 10 miljarder kronor mer. Det är ju att forma en tulipanos. Men det finns faktiskt en verklighet bakom detta också.

Om det skulle vara så att kds hade ett saneringsprogram som var 10 miljarder starkare än regeringens märks det i svenska hushåll, fru Hagström. Då kan man inte stå här i talarstolen och låtsas som någonting annat. Det kan ju vara så att det är fru Hagström som har rätt. Kds vill inte. Man har egentligen lagt fram något annat förslag som inte är så skarpt som man antyder. I så fall blir det fru Hagström säger logiskt. Men man kan inte driva två linjer samtidigt.

När det gäller fastighetstaxeringen är vi uppenbarligen överens om de grundläggande principerna. Det tycker jag är bra.

Fru talman! Det just det vi inte är. Vi är inte överens. Den vänliga tulipanosen bygger på fördelningspolitik hos oss. Man kan skärpa saneringsprogrammet mer om man fördelar rättvist. Vi vill inte straffa flerbarnsfamiljerna. Det är en del.

Vi är överens om den rullande taxeringen, men när det gäller dessa 75 % sade jag nyss till finansministern att det är detta jag vill att finansministern skall titta på. Skall verkligen markvärdet få ett sådant övertag över fastighetsvärdet?

När det gäller räntebidragen sade jag också nyss att tre fjärdedelar av barnfamiljerna inte väljer nya hus. De sitter alltså inte där. Där har vi olika uppfattningar. De regionala skillnaderna gör också att två exakt

likadana hus kan ha markant olika taxeringsvärde och skatt. Man kan givetvis påstå att människor känner till detta när de väljer boendeort, men här vill jag också vara en röst för de äldre nybyggarna som inte kunde ana för 30 år sedan att markvärdet skulle stiga så drastiskt att deras lilla enkla hus skulle visa sig vara en guldgruva där de inte kan bo kvar.

Jag vädjar till finansministerns rättvisepatos att ändå initiera någon möjlighet för denna grupp. Jag har ett exempel här. Det är en skärgårdsfastighet där taxeringsvärdet höjdes med 49 % och fastighetsskatten höjs till 1,7 %. Skatten ökar från 18 540 kr till 31 297 kr. Det är alltså en ökning på 69 %. Detta kan drabba en person som inte fått ett öre i räntebidrag. Låt oss befara att denna person eller någon annan i familjen också blir arbetslös. Skall man behöva bli både arbetslös och huslös på en gång i Sverige?

Jag vet att Göran Persson anser att det kan leda till konkurser om bostäder med räntesubventioner belastas. Men jag vet också att den enskilda familjens tålmod att bita i det sura äpplet och använda alltmer av sitt utrymme till kostnaden för den efterlängtnade villan kan förstöra såväl humör som relationer och trygghet för barnen.

DN Konsument redovisar den 17 maj en prisutveckling på småhus under perioden 1985–1994 på 68 %. Det är alltså 68 % på tio år. Tabellen visar också hur oerhört stor kostnadsskillnaden är på småhus i olika områden i landet. Om inget görs kommer vi att få ett stort problem med fastigheter som man inte har råd att underhålla och dyra markvärden som bestämmer priset.

Fru talman! Göran Persson lovade i valrörelsen att inte höja fastighetsskatten. Nu tycker Göran Persson att det inte alls är märkvärdigt att släppa marknadskrafterna fria när det gäller taxeringsvärdena. Jag vill vädja till finansministern att åtminstone efterhöra hur Norge arbetar med de här frågorna. Jag hoppas på ett rättvisepatos.

Anf. 37 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Fru Hagström säger att vi släpper marknadskrafterna fria. Vi har haft en ordning i Sverige där taxeringsvärdet avspeglar försäljningspriset. Det är ingen nyhet. Det har gällt under lång tid. Det är samma principer som ligger till grund för den här taxeringen. Jag tror faktiskt att de principerna även delas av kds. Sedan vill tydligen fru Hagström ha en diskussion om markvärde och själva byggnadens värde. Den diskussionen kan väl möjligen föras i den kommitté som bostadsministern tillsatt.

Men inför årets fastighetstaxering finns det uppenbarligen ingen som helst nyordning. Det togs inga initiativ under den föregående regeringsperioden, då fru Hagström själv hade möjligheter att direkt påverka politiken via egna partikamrater.

Vad jag i all stillsamhet har påpekat i mitt svar är att det principiellt tydligen inte skiljer så mycket i synen på hur fastighetstaxeringen skall gå till. När fru Hagström dessutom berömmar sig av att vilja lägga ytterligare 10 miljarder på de svenska hushållen i form av statsfinan-

siell sanering, då tar jag också lätt på angreppen om fördelningspolitisk orättvisa i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 1994/95:134 om politikerna och finansmarknaden

Anf. 38 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Johan Lönnroth har frågat mig om vilka initiativ regeringen avser att ta via EU och i andra internationella sammanhang för att hävda sysselsättningsmålet i det internationella samarbetet om den ekonomiska politiken, minska spekulatjonen och öka den offentliga insynen i och det demokratiska inflytandet över de internationella och inhemska finansmarknaderna.

Vidare ställer Lönnroth frågan om vilka initiativ regeringen avser att ta för att granska de större aktörernas roll i samband med den senaste tidens turbulens på marknaden för svenska kronor och värdepapper.

Som svar på Lönnroths första fråga vill jag betona att regeringen flera gånger har sagt att den med kraft skall driva sysselsättningsfrågorna i det internationella samarbetet. Vi skall utnyttja de möjligheter som medlemskapet i EU ger oss.

Vid toppmötet i Essen i december 1994 fick vi gehör för att kraftigt markera sysselsättningsfrågornas överordnade betydelse för EU. Vi lägger stor vikt vid att Vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning aktivt följs upp. I Essen antogs ett fempunktsprogram om sysselsättningen. Statsministern tillskrev i mars de andra stats- och regeringscheferna i EU och informerade dem om de initiativ som den svenska regeringen tagit för att följa upp fempunktsprogrammet. De aktuella initiativen har redovisats i propositioner som regeringen lagt fram här i riksdagen, och jag skall inte upprepa de aktuella förslagen om inte Lönnroth ber mig.

När det vid toppmötet i december i år blir aktuellt att göra en större värdering av uppföljningen av fempunktsprogrammet tror jag att Sverige kommer att kunna visa att vi ligger långt framme.

Vi arbetar också aktivt i Ekofinrådet och i andra organ i gemenskapen för att utveckla och driva på det samarbete som pågår i sysselsättningsfrågorna. Jag vill understryka att det handlar om ett mycket brett arbete som innefattar diskussion och samordning av den makroekonomiska politiken, arbetsmarknadspolitik och flera andra frågor.

Ett rätt nytt och i mitt tycke intressant område är tillväxt och miljö. Där har Sverige tillsammans med Danmark hört till de pådrivande för att få detta område på dagordningen. Vid toppmötet i december skall en rapport i dessa frågor vara färdig.

Sverige ser mycket positivt på framväxten av de transeuropeiska nätverken. Vi har försökt driva detta arbete framåt. De svenska projekten – Öresundsbron och "den nordiska triangeln" – ligger långt framme i planeringen jämfört med andra prioriterade projekt.

Vid EU:s toppmöte i Cannes i juni kommer sysselsättningen att bli en huvudfråga. Den svenska regeringen kommer att ge frågor om tillväxt och sysselsättning högsta prioritet vid detta möte. Regeringen kommer i särskild ordning att informera om förberedelserna inför detta viktiga möte.

Förra veckan ägde OECD:s ministerrådsmöte rum. Överst på dagordningen stod frågan om tillväxt och sysselsättning. OECD:s stora sysselsättningsstudie, som publicerades för ett år sedan, är nu föremål för ett mycket omfattande uppföljningsarbete, där Sverige är en aktiv deltagare. Vi samverkar särskilt nära med våra nordiska grannländer för att driva på aktiviteten i OECD när det gäller sysselsättningsfrågorna.

Innan jag besvarar återstående två frågor vill jag nyansera den bild av marknaden som Lönnroth målar upp. Vi får inte glömma bort att den finansiella marknaden fyller en central uppgift i samhällsekonomin genom att omfördela sparande mellan olika sektorer, svara för likviditetsförsörjning och fördela risker mellan olika aktörer. Under den senaste tolv månaders perioden har den finansiella sektorn bl.a. förmedlat ca 180 miljarder kronor i överskottssparande från den privata sektorn till underskotten i den offentliga.

Jag kan dock hålla med Lönnroth om att det från tid till annan förekommer inslag som tyder på allvarliga brister i marknadens funktions sätt – bl.a. synes enskilda aktörers beteende tidvis få orimligt stort genomslag. I detta sammanhang kan jag nämna att behovet av djupare analys av hur valutamarknaderna fungerat under den senaste orosperioden diskuterades vid mötet i OECD:s ministerråd förra veckan.

Nu till Lönnroths fråga om initiativ för minskad spekulation, ökad offentlig insyn i och ökat demokratiskt inflytande över de internationella och nationella finansmarknaderna: Jag har redan tidigare redovisat min uppfattning att vi endast genom att återta kontrollen över statsfinanserna och stabilisera statens skuldsituation kan öka förtroendet för den ekonomiska politiken och därmed öka det politiska handlingsutrymmet. Då minskar också utrymmet för spekulation. Vi skall dock vara medvetna om att denna process tar tid, vilket den fortsatt svaga kronkursen och de höga räntorna vittnar om. Sverige är sårbart till följd av en dyster inflationshistoria, återkommande bytesbalansunderskott och tidigare oförmåga att hantera den statsfinansiella situationen över konjunkturcykler.

Internationella organisationer som IMF och OECD och regionala sammanslutningar som EU kan spela en viktig roll när det gäller övervakningen av medlemsländernas ekonomiska politik. Detta kan ge väsentliga bidrag till att eliminera grunden för spekulation och internationell valutaoro. Övervakningen syftar i första hand till att få varje land att föra en ansvarsfull politik, men också till att förmå medlemsländerna att beakta effekterna av den egna politiken på ekonomin i andra länder.

Internationellt samarbete för en bättre fungerande finansmarknad har också stor betydelse. Jag anser det vara angeläget att berörda myndigheter i olika länder samverkar för att förbättra förståelsen av de

moderna marknadernas funktionssätt och förstärka tillsynen och regelverket för de aktörer som verkar på marknaderna.

Ett sätt att stärka stabiliteten i det finansiella systemet är att ge gällande kapitaltäckningsregler för finansiella institut ett mer täckande omfång, att begränsa möjligheterna för finansiella institut att ta stora exponeringar mot kunder samt att utvidga tillsynen av finansiella företagsgrupper.

Jag vill här påminna Johan Lönnroth om de beslut med denna inriktning riksdagen fattade i december i fjol, gällande nya regler för kapitaltäckning m.m. Dessa regler bygger på EU-direktiv. Sverige deltar nu som medlem i EU i ett flertal arbetsgrupper rörande regler för de finansiella instituten. Bl.a. bedrivs arbete som syftar till ökad stabilitet genom skärpta krav på eget kapital i finansiella företagsgrupper.

Lönnroths tredje fråga rör initiativ från regeringen för att granska de större aktörernas roll i samband med den senaste tiden turbulens på marknaden för svenska kronor och värdepapper. Mitt svar är enkelt: Jag planerar inte nu att vidta några särskilda åtgärder för att granska enskilda aktörers roll.

Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag får tacka Göran Persson för svaret. Jag tror att det finns en grundläggande enighet mellan finansministern och mig om vikten av att framhäva sysselsättningsmålet både i den svenska ekonomiska politiken och i EU-sammanhang. Det är också bra att finansministern tar upp sambandet mellan ekonomisk tillväxt och miljö.

Jag kan inte heller låta bli att tycka mig ana en viss skillnad mellan Göran Perssons förhållningssätt i svaret och de olika socialdemokratiska initiativ och program som lanserades inte minst inför EU-omröstningen. Jag tänker t.ex. på Ingvar Carlssons tal på den socialdemokratiska partikongressen, där han hävdade nödvändigheten av att föra upp keynesianismen och det keynesianska ekonomiska tänkandet på Europainivå. Jag tänker på den socialdemokratiska reservationen till Riksbanksutredningen, och jag tänker naturligtvis på Allan Larssons bok från förra året, som ju också som bilaga har det socialdemokratiska Europaprogrammet.

Finansministern säger att man lägger stor vikt vid Vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning. Om jag tolkar saken rätt är det EU-kommissionens vitbok som avses och inte det socialdemokratiska Europaprogrammet.

Det är väl ändå så, att det finns en klar skillnad mellan den framtoning som Allan Larsson har i boken och det socialdemokratiska Europaprogrammet å ena sidan och den konventionella visdomen inom EU å den andra. Den bild som målas upp av Allan Larsson är att de nyliberala högerkrafterna har härjat fritt under 80-talet. Det tänkande som också präglade EU när Maastrichtavtalet drogs upp var just detta nyliberala tänkande, där inflationsbekämpningen i praktiken sattes högre än bekämpningen av arbetslösheten.

Jag tycker att det är en viss diskrepans mellan å ena sidan den framtoning som då fanns och å andra sidan bristen på regeringsinitiativ

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

inför regeringskonferensen. Jag tycker att det mot bakgrund av de här programmen vore rimligt att regeringen skulle vara mera aktiv när det gäller att kräva förändringar av Maastrichtavtalets grundläggande regler.

Finansministern säger vidare att han vill "nyansera den bild av marknaden som Johan Lönnroth målar upp". Jag kan inte tycka att jag målar upp någon bild av marknaden. Jag citerar däremot LO:s ordförande Bertil Jonsson och en ledare i Aftonbladet. Jag anser mig själv ha en mycket nyanserad bild av marknaden. Jag är fullt klar över att det behövs även kapital- och penningmarknader. Det som bl.a. Bertil Jonsson och Aftonbladet påpekar är att det finns en omfattande debatt om de mera spekulativa inslagen på den stora internationella finansmarknaden och om det nödvändiga i att göra något åt dessa.

I det gemensamma socialdemokratiska Europaprogrammet, som jag redan tidigare har hänvisat till, står det så här:

"Vi föreslår att Europaparlamentet inbjuder kongressen i USA och det japanska parlamentet att överväga ett gemensamt initiativ för ett världsomfattande avtal om åtgärder mot finansiell spekulation."

Jag efterlyser ett sådant initiativ. Sveriges regering har nu möjlighet att ta detta initiativ, och jag tycker att det vore högst rimligt och lovvärt om man gjorde det.

Göran Persson säger vidare "att endast genom att återta kontrollen över statsfinanserna och stabilisera statens skuldsituation kan vi öka förtroendet för den ekonomiska politiken och därmed öka det politiska handlingsutrymmet". Vi är helt överens om att detta är det grundläggande kravet. Men precis som återigen påpekas i det gemensamma socialdemokratiska programmet behöver det kompletteras med internationella åtgärder. Det räcker då inte med de här i och för sig lovvärda besluten om att man skall övervaka medlemsländernas ekonomiska politik, kapitaltäckningsregler och sådant. Det är väl bra, men det kan inte rimligen vara detta som avsågs i det gemensamma socialdemokratiska programmet.

Jag vill till sist säga att den tredje frågan om initiativ för att granska de större aktörernas roll utgick från den ledare i Aftonbladet där man efterlyste en sådan granskning. Finansministern sade i sitt svar att han inte *nu* planerar att vidta några särskilda åtgärder. Jag får väl haka upp mig på detta lilla "nu" och uttala förhoppningen att det kanske kan ske litet senare.

Anf. 40 BO LUNDGREN (m)

Fru talman! Det stämmer ju så till vida att finansministern i sitt svar faktiskt ger en ganska nyanserad bild av vad de finansiella marknaderna egentligen är. Det kontrasterar våldsamt mot vad åtminstone vissa socialdemokratiska talare ägnade sig åt när de den 1 maj beskrev marknaderna.

Johan Lönnroth citerar också en ledare i Aftonbladet. Det är denna skräckbild eller felaktiga bild som skapar litet problem och som, skulle jag gissa, ger grogrund för den tillväxt som förhoppningsvis varken

Göran Persson eller jag vill se hos det parti som Johan Lönnroth representerar.

Det finns naturligtvis all anledning att dra upp ramar för att de finansiella marknaderna skall fungera väl. Det finns skäl att se över kapitaltäckningsreglerna och att ta reda på vad som händer på derivatmarknaden, och det pågår ett internationellt arbete om detta. Det har gjorts en del studier av hur marknaderna fungerat, exempelvis i samband med valutaturbulensen 1992, varvid man kom fram till att det i stort sett hade fungerat på ett bra sätt.

Problemet är också, som finansministern säger, att statsfinansernas utveckling och tilltron till Sveriges möjligheter att stabilt sanera statsfinanserna betyder väldigt mycket för möjligheterna att spekulera för dem som så önskar. Obalanserna ger den grogrunden. Länder som har mer av balans och större förtroende har inte samma problem som Sverige och vissa andra länder.

Det som gläder mig är att finansministern efter valet har anammat det viktiga budskapet att statsfinanserna måste åtgärdas. Det var något annorlunda under föregående mandatperiod i oppositionställning. Men det som finansministern och hans parti har glömt bort är att en del av saneringen av finanserna och möjligheterna att skapa förtroende är att åstadkomma tillväxt och nya jobb. Därvidlag har regeringen totalt misslyckats och uppenbarligen kapitulerat.

Enligt den reviderade finansplan som har presenterats kommer vi att ha en arbetslöshet om totalt sett uppemot en halv miljon människor mot slutet av detta decennium. Göran Persson säger visserligen att vi måste göra någonting åt detta, men det anvisas inga medel och anges inte vad man faktiskt skulle vilja åstadkomma för att minska arbetslösheten och skapa förutsättningar för nya jobb. Där finns väldigt mycket av orsakerna till det bristande förtroendet för Sverige och svensk politik. Man har insett problemet med budgetsaneringen men inte vad som krävs för tillväxt. Det är därför som de skattehöjningar som Göran Persson har genomfört inte har accepterats.

I frågan om den framtida sysselsättningen, som för mig är väsentlig, finns det också anledning att ta internationella initiativ. Göran Persson säger att regeringen kommer att ge frågor om tillväxt och sysselsättning högsta prioritet vid EU:s toppmöte i Cannes. Det är alldeles utmärkt. Man kan också på Ecofinmöten ta upp konkreta förslag till åtgärder som behövs.

En fråga där det skulle vara intressant att få del av finansministerns syn är behovet av flexibilitet på arbetsmarknaden, som ju är ett av de ämnen som finns med i diskussionen inom den europeiska unionen. Vad tänker finansministern göra i Sverige respektive i ett internationellt europeiskt perspektiv för att skapa bättre förutsättningar för flexibilitet på arbetsmarknaden?

Vad tänker finansministern vidare – för att gå in på ett specifikt område, som är väsentligt inte minst för de nya jobb som måste komma till inom tjänstesektorn – ta för initiativ i Sverige och internationellt för att skapa förutsättningar för mindre skatteklar i tjänstesektorn? Det är inkomstskatten, arbetsavgivaravgifterna och momsen sammantagna

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

som gör att vi inte har de tjänstearbeten som har vuxit fram i andra länder. Det gäller inte bara okvalificerade arbeten, som kan vara in-
gångsarbeten, utan också kvalificerade tjänster.

Man kan inte fullständigt bortse från vikten av att skapa instrument som kan göra att de människor som i dag är arbetslösa får jobb. Detta kunde man arbeta med rent konkret i ett europeiskt perspektiv. Den andra frågan i det sammanhanget är: Vad tänker finansministern göra för att minska skattekilarna inom tjänstesektorn? Eller är det möjligen så att finansministern menar att vi inte skall ha någon expansion i den generella privata tjänstesektorn, att vi skall behålla de stora skattekilarna och att vi skall uppfylla den beklagliga prognosen i finansplanen om en halv miljon arbetslösa vid sekelskiftet?

Anf. 41 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Säg vad man vill om Bo Lundgren – han är flitig och påminner litet om en docka av den sorten som efter att ha slagits ned kan resa sig upp igen, eftersom den har tyngdpunkten nedtill. Jag vill påminna Bo Lundgren om att han och jag har fört denna diskussion här i kammaren säkerligen fem gånger efter valet. Jag har varje gång vädjat till Bo Lundgren – eftersom han har försökt att regera landet och har haft ett kanske större personligt ansvar än någon annan för det ekonomiska moras som vi nu försöker ta oss ut ur – att han till kammarens protokoll skall läsa in vilka tillväxtsiffror som blev resultatet av hans tid i regeringsställning.

Hittills har tiden här i talarstolen dock aldrig medgett Bo Lundgren att läsa in resultatet av sin egen politik till kammarens protokoll. För tydlighets vinnande bör Bo Lundgren dock till kammarens protokoll läsa in facit av den ekonomiska politik som han rekommenderar. Det är en enkel men mycket flitig moderat agitation som här ständigt upprepas. Den fick sorgligt nog möta en verklighet i regeringsställning. Den agitationen är vägd och befunnen på tok för lätt.

Flexibilitet är ett begrepp som Bo Lundgren använder från sin talarstol. Flexibilitet är ett begrepp som finns i den ekonomisk-politiska debatten, i dag inte minst kopplat till arbetsmarknaden. Flexibilitet, såsom den oftast uttolkas, är någonting som kopplas till den nyliberala idévärlden och då ofta översätts i kraftigt ökade löneskillnader, kraftigt försämrad anställningstrygghet, ett sätt att öka spänningar och klyftor.

Det är också en politik som har prövats, Bo Lundgren. Den har prövats i USA och i England. Även där är resultaten förfärande. Det är en politik som den gamla svenska regeringen, med Bo Lundgren i spetsen, också försökte sig på, men inte heller här lyckades den.

Jag är dock anhängare av flexibilitet i en klassisk svensk mening. Flexibilitet som är tillväxtbefrämjande på arbetsmarknaden nås av kompetenshöjning. Flexibilitet är ett uttryck för den anställdes förmåga och beredskap att ta på sig alltmer kvalificerade arbetsuppgifter. Flexibilitet är därför någonting som står och faller med ett bra utbildningssystem, med en bra vidareutbildning av anställd personal. Flexibilitet är också någonting som därmed är förknippat med trygghet, hur konstigt det än kan låta i en nyliberals värld.

Detta om Bo Lundgrens insatser så långt i denna interpellationsdebatt. Vi får väl en möjlighet att återkomma. Jag vädjar till Lundgren att till kammarens protokoll läsa in resultatet, i form av tillväxtsiffror, av den politik han nu förordar.

Johan Lönnroth har en annan utgångspunkt för sitt frågande. Jag har väl ingen större anledning att beklaga att han citerar det socialdemokratiska Europaprogrammet i Allan Larssons välskrivna bok. Allan Larsson är en person som nu får större möjligheter att inom den europeiska administrationen vara med och driva en diskussion, en debatt och ett beredningsarbete som också lyfter fram de här tankegångarna.

Jag delar Ingvar Carlssons uppfattning, som också kommer till uttryck i Allan Larssons bok, att det finns ett ökat utrymme för en stimulerande politik om det sker samordnat i Europa. Det är inte så svårt att se om man tittar på den utrikeshandelsandel som den gemensamma marknaden har sammantaget. Då ser man att en stimulerande politik skulle få mycket små läckageeffekter utanför den gemensamma marknadens gräns. Där tror jag att det finns utrymme för en sådan politik.

Självklart är det intressant att se vad den ny franska regimen kan komma att bära i sitt sköte. Det finns definitivt tongångar av det slaget som siktar mer på stimulans, men också en del av det gamla, det som är på väg att överges – det nyliberala, som befunnits för lätt och rimligen också skall lämnas åt sidan.

Jag vill också säga att de finansiella marknadernas sätt att fungera inte är någonting som bara upptar svensk debatt. Vi är ett land som har drabbats i den meningen att vi har fått se en kraftigt försvagad valuta. Vi delar det ödet med några andra länder som alla bakom sig har misslyckade regeringsperioder vad gäller statsfinansiell sanering. Dock ser också länder som finns på den andra sidan, som är gemensamma handelspartner med oss, hur konkurrensbalanserna rubbas. Även de är bekymrade över den utveckling som man nu ser.

Här pågår en gemensam europeisk debatt och man sätter fingret precis på de punkter som Lönnroth tar upp i sin interpellation. För mig som aktiv socialdemokrat och anhängare av Europeiska unionen innebär medlemskapet en möjlighet att fullt ut utnyttja den plattformen för samtal och diskussioner. Det kommer vi faktiskt att göra.

Anf. 42 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! Finansministern kallar Bo Lundgren för en docka som ständigt ställer sig upp. Jag har en liten känsla av att Göran Persson inte är så ledsen för att få dansa med den här dockan varje gång den ställer sig upp. På det sättet kunde han också ägna större delen av svaret åt den gamla välkända debatten med Bo Lundgren.

Jag oroar mig naturligtvis också litet grand över den glädje som Bo Lundgren uttrycker över det finansministern säger. Det är onekligen en viss skillnad mot den väldiga batalj som målades upp mellan moderater och socialdemokrater, inte minst i samband med EU-valet. Där utmålades att moderaternas Europa var en sak och det socialdemokratiska Europa var något radikalt annorlunda.

Med utgångspunkt från den debatten tror jag att det inte bara var vänsterpartister som hade förväntat sig ett mer aktivt socialdemokratiskt agerande i EU för att driva fram just de krav och programpunkter som finns i det gemensamma socialdemokratiska Europaprogrammet. Det är snarare så att man på punkt efter punkt upplever att regeringen har accepterat de moderata ståndpunkterna i exempelvis frågan om Riksbankens oberoendeställning.

Göran Persson gjorde jämförelsen med Major i England. Men det råder heller inget tvivel om att den ekonomisk-politiska hållning som präglar stora delar av den ekonomiska politiken inom de flesta EU-länderna är just den som företräds av sådana som John Major i England.

Det vore bra med initiativ för samordnad stimulerande politik. Men jag ser en tydlig motsättning mellan det å ena sidan och den mycket ensidiga inriktningen på konvergenskraven å den andra. När det finns en målkonflikt mellan sysselsättning och inflation sätts inflationen före.

Till sist säger finansministern att han skall utnyttja EU för att ta upp samtal om den ekonomiska spekulatjonen. Men återigen, min konkreta fråga gäller det förslag som läggs i det socialdemokratiska Europaprogrammet, ett initiativ till att EU skall samtala med företrädare för USA och Japan för att konkreta åtgärder skall vidtas: Är finansministern beredd att inom regeringen verka för att det tas sådana konkreta initiativ?

Anf. 43 BO LUNDGREN (m)

Herr talman! Inbjudan till dans har väl snarast gått till Johan Lönnroth. Och det är ingen lustiger dans precis, med 55 miljarder i skattehöjningar för svenska folket och sämre förutsättningar att skapa de jobb som också finns med i den här diskussionen.

I den reviderade finansplan som Göran Persson själv presenterade för riksdagen finns en klar analys, även om den är kortfattad, om vad som orsakade de problem som vi fick ärva 1991. Det var 80-talsproblemet. Det upprepas i tre meningar efter varandra att det var 80-talet som skapade problemen, när Göran Persson satt i regeringen. Det får Göran Persson ta ansvaret för.

Facit av vår ekonomiska politik var att vi fick en vändning i ekonomin på hösten 1993. Vi har fått ett stort antal nya jobb under perioden 1994 fram till dags dato. Lejonparten av dem tillkom under den period då vi fortfarande hade regeringsansvaret. Det är beklagligt att man nu har vänt och för en antitillväxtpolitik, en politik som försämrar förutsättningarna för nya jobb.

Flexibilitet på arbetsmarknaden säger Göran Persson är att den anställda skall få högre kompetens. Jag delar den uppfattningen. Vi får bättre betalda jobb. Vi får större möjligheter till tillväxt, välbstånd, standard genom en sådan politik. Det är självklart. Då bör man inte skära ner på högre utbildning och minska resurserna i det avseendet.

Men det gäller också dem som inte är anställda. De som saknar jobb skall kunna få kompetenshöjningar för att den vägen komma in på arbetsmarknaden. Man skall inte straffa ut dem genom andra regler.

Medan det fanns ett stort förtroende för den politik som fördes under förra perioden hos dem som skall skapa de nya jobben, människorna ute i företagen – det är inte Göran Persson som gör det eller Sten Heckscher, som också sitter i kammaren – tycker nu tre fjärdedelar av de mindre företagen enligt undersökningar att regeringen för en i stort sett dålig politik på det här området. Då är det självklart att de jobb som behövs för att minska arbetslösheten inte skapas. Det är det som är mitt bekymmer.

Facit av vår politik är att vi fick en vändning till stånd. Den vändningen har planat ut. Vi har en arbetslöshet som är orimligt stor och som Göran Persson själv förväntar sig skall bestå. Men när jag frågar den som har ansvaret för landets finanser och för den ekonomiska politiken vad han vill göra i Sverige och internationellt för att klara detta problem förfaller han för femte, sjätte eller sannolikt tionde gången till att bara racka ner på mig och andra och vara allmänt demagogisk. Jag tycker att de arbetslösa förtjänar ett bättre svar från Göran Persson.

Anf. 44 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag vädjar till Bo Lundgren att han åtminstone vid nästa entré i talarstolen, som kommer att ske alldeles strax i nästa interpellationsdiskussion, läser in resultatet, i tillväxttal, av den politik som han här står och förordar att vi skall återuppta. Allt det som Bo Lundgren säger kommer, när det står i protokollet, att framstå som ingenting annat än tomt prat. Jag vädjar för femte eller sjätte gången, men av någon anledning vill inte Bo Lundgren redovisa tillväxtsiffrorna för den period då han själv hade möjlighet att påverka dessa. Det är tänkvärt, herr talman.

Sedan skall jag ägna mig åt Johan Lönnroth. Det är en myt, Johan Lönnroth, som möjligen kan ses som någon slags upptakt inför Vänsterpartiets EU-valrörelse, att vi inte skulle stå för de synpunkter som finns i det socialdemokratiska Europaprogrammet, i Allan Larssons bok. Vi driver de frågorna, på vårt sätt och vid rätt tillfälle. Vi kan ju, till skillnad från Johan Lönnroth, faktiskt också hävda att vi vill ha den här plattformen och den här möjligheten att påverka politiken. Johan Lönnroth har alltid varit motståndare till den. När vi nu har plattformen anklagar han oss som vill ha den för att inte vara tillräckligt aktiva. Jag tar inte åt mig av en sådan kritik. Jag lyssnar på den. Självklart har vi samma uppfattning nu som tidigare.

Jag tror inte Johan Lönnroth behöver vara besviken i den meningen att vi och moderaterna inte skulle komma på kollisionskurs med varandra. Det lär vi nog fortsätta att göra. Det är samma kamp mellan höger och vänster ute i Europa som det är och har varit här hemma i Sverige. När vänsterns talan kommer att föras i Europa är det de socialdemokratiska partierna som kommer att göra det, Johan Lönnroth, inte partier med annan bakgrund. Där har vi socialdemokrater naturligtvis också en trygghet såsom tillhörande den största gruppen i Europaparlamentet.

Så till förslaget om en stor gemensam konferens som Allan Larsson hade i sin bok. Den konkreta frågan var om vi tänker driva den saken.

Den franske finansministern Alphandéry tog upp just detta vid G7-överläggningen, för att där försöka få till stånd ett gemensamt agerande av det här slaget. Det har tagits upp inom ramen för IMF, och det har diskuterats av OECD. Jag är trots det inte främmande för tanken att det kan visa sig finnas ett läge då den här idén återigen kan aktualiseras. Men för närvarande är den inte aktuell.

Tillbaka till konvergensprogrammet som för närvarande är under utarbetande. Jag har den uppfattningen, som jag hela tiden har uttryckt, att konvergensprogrammets målsättningar är rimliga ekonomisk-politiska mål: låg inflation, låg ränta, låg skuldsättning och låga underskott. Det är inga dåliga målsättningar. Det är mål som Sverige nådde vid den tidpunkt då Sverige präglades av full sysselsättning och utbyggd välfärd. Att tro att man genom ett frisläppande av inflationen – en inflationsromantik som jag anar i Lönnroths resonemang – kan åstadkomma en bättre grund för ekonomisk tillväxt och därigenom stabilare sysselsättningsutveckling är en mycket farlig politik. Det är en politik som inte kommer att vinna särskilt stort förtroende eller stor ankläng, vare sig i den här riksdagen eller ute i Europa.

Men här kanske jag missförstod Lönnroth. I så fall vore det bra om han kunde klara ut den saken i sin nästa replik.

Anf. 45 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! Jag har verkligen inte påstått att Göran Persson och den svenska regeringen inte skulle stå för det gemensamma Europaprogrammet. Jag sprider alltså inga sådana myter som finansministern talar om. Däremot har jag efterlyst de konkreta initiativ som har förespegats, inte bara i det gemensamma socialdemokratiska Europaprogrammet utan även i valrörelsen före folkomröstningen om EU-medlemskapet.

Vi vänsterpartister röstade ja till medlemskapet när svenska folket hade sagt sitt. Vi respekterade alltså resultatet i folkomröstningen. Nu driver vi de här frågorna genom vår representant Bengt Hurtig i Europaparlamentet. Bengt Hurtig försöker ta initiativ och lägga fram förslag just i den riktning som man bl.a. pekar på i det socialdemokratiska Europaprogrammet.

Om jag skall döma av de berättelser som Bengt Hurtig kommer med är det mycket svag aktivitet från de socialdemokratiska ledamöterna i Europaparlamentet. Man är tydligen väldigt väl infogad i den gemensamma kursen rakt in i Maastrichtavtalets regler till sista bokstaven. Vi tycker inte riktigt att det stämmer med den framtoning som finns i det socialdemokratiska Europaprogrammet.

Det är alltså inte så – jag upprepar det för femtioelfte gången – att vi tycker att målen i konvergensprogrammet är dåliga. Vi står bakom samtliga mål i konvergensprogrammet. Men det finns någonting som heter målkonflikter. Det finns en mycket lång ekonomisk historia i det här landet, där socialdemokratiska regeringar mycket tydligt har framhävt att det kan uppstå vissa målkonflikter och att socialdemokratin då anser att sysselsättningsmålet är det överordnade. När det blir målkonflikter står sysselsättningen överst på listan.

Vi kan inte uppleva att den linjen fullföljs i dag av vår nuvarande regering i samband med utarbetandet av konvergensprogrammet. Vi får väl se – det skall ju läggas fram nu om några dagar.

Till sist står det alltså i det socialdemokratiska Europaprogrammet att man vill ha ett världsomfattande avtal. Det är en ganska stark formulering. Jag förstår inte riktigt varför detta inte skulle kunna vara aktuellt just nu. Det är ju just nu som vi har upplevt den oerhörda kraften i den nya finansmarknadens makt och politikens svårigheter att få ett genomslag gentemot denna formidabla makt. Det är nu som de här initiativen verkligen behövs.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 46 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det nu behövs olika typer av initiativ. Det är just vad som pågår i Europa, och det är det som är så hoppfullt. Det är inte en svensk debatt. Det är inte en debatt som förs mellan mig och Johan Lönnroth i den här kammaren, utan det är en internationell debatt. I den debatten deltar länder som har en urstark statsfinansiell ställning. I den debatten deltar också länder som likt Sverige har sönderkörda statsfinanser efter år av misskötsel. I det sammanhanget är vi socialdemokrater en röst. I det sammanhanget är Sverige en röst. Vilka initiativ som från tid till annan exakt skall tas avgörs naturligtvis mot bakgrund av det läge som för närvarande råder.

Just nu bedömer vi inte att det är lämpligt att ta ett initiativ för att påkalla ett världsomspännande avtal, för att kanske få det avslaget därför att det inte är praktisk politik för tillfället. Det krävs trots allt litet av fingertoppskänsla när man väljer hur man skall driva sina frågor.

Jag tror att det är litet vanskligt att stå här och åberopa Bengt Hurtig som något slags sanningsvittne vad gäller att betygsätta kolleger i Europaparlamentet. Jag tycker att Hurtig skall ta upp det med de andra Europaparlamentarikerna direkt, om han har synpunkter på deras arbetsinsatser. Jag tror att Hurtig utifrån sin grupp, som väl inte är alltför omfattande i storlek, har svårt att se in i socialistgruppen och vilket arbete Maj-Lis Lööv och hennes kamrater där driver. Den där typen av påhopp har rätt låg kvalitet.

Den verkligt känsliga frågan, som Lönnroth går runt, är diskussionen om sysselsättning och inflation. Lönnroth har uppenbarligen uppfattningen att det skulle vara intressant att släppa loss en diskussion, som syftar till att ge avkall på inflationsmålet, för att därigenom uppenbarligen – om man skall följa logiken i Lönnroths resonemang – få ett bättre utfall vad gäller sysselsättning.

Det förs naturligtvis en internationell diskussion om de här sakerna också. Det är få som hävdar att det inte finns ett samband mellan långsiktigt stabil tillväxt och låg inflation. Vår egen historia säger oss, att när vi har haft ordning på statsfinanser och penningpolitik har vi också haft god tillväxt.

Jag tror att det är farligt att antyda att vi skulle klara sysselsättningen exempelvis genom att släppa loss inflationen. Jag tror att det finns en politisk utveckling som ger en stadig tillväxt med bibehållen låg

inflation, en stadig tillväxt som är förutsättningen för att vi skall klara sysselsättningsmålet, som naturligtvis är det övergripande i den ekonomiska politiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1994/95:135 om information om behovet av ekonomiska åtgärder

Anf. 47 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Bo Lundgren har frågat statsministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att genom saklig information till medborgarna ge legitimitet åt en politik som kan föra Sverige ur krisen. Arbetet i regeringen är så fördelat att jag skall svara på frågan.

Bo Lundgren pekar i sin interpellation på en utomordentligt viktig dimension av den ekonomiska politiken – förtroendet.

För fyra år sedan var Sverige ett stabilt och välsett land med balanserade finanser och låg arbetslöshet. Till och med dagens till synes svårnåeliga konvergenskriterier för underskott och skuld var då uppfyllda. För två veckor sedan kallades Sverige för ett "högriskland" av förutvarande finansministern Anne Wibble – det statsråd som under uppkomsten av den tvåsiffriga arbetslösheten och de stora underskotten hade det yttersta ansvaret för den ekonomiska politiken. Kontrasterna är slående. Förtroendet är förlorat.

För att återskapa detta förtroende räcker det inte med vackra ord och tomma planer. Det krävs beslut och det krävs resultat. De grundläggande besluten för att sanera statens finanser har sedan valet fattats, och resultaten har sakta börjat bli synliga.

Jag är övertygad om att det svenska folket förstår att välfärdssamhället inte kan byggas på lånade pengar. Jag är också övertygad om att det krävs en rättvis fördelning för att få ett brett folkligt stöd för de åtgärder som skall föra Sverige ut ur det finansiella moraset och skapa en uthållig välfärd.

Därför är de åtgärder som regeringen har förelagt riksdagen utformade med tanke på hur bördorna fördelas. Alla medborgare bidrar till de nödvändiga ansträngningarna, och de som har den största förmågan svarar också för de största bidragen. De 20 % av hushållen som har det bäst ställt bidrar med 40 % av saneringen, och den femtedel som har det sämst ställt bidrar med knappt 13 % av saneringen.

Det är denna rättvisa som i allt väsentligt ger legitimitet åt de kärva politiska besluten, och det är resultaten som är den bästa informationen som medborgarna kan få.

Anf. 48 BO LUNDGREN (m)

Herr talman! Låt mig tacka Göran Persson för att han hade vänligheten att svara på interpellationen.

Jag beklagar dock att statsministern inte ville svara, eftersom det här ju rör någonting som har med Statsrådsberedningen och statsministerns övergripande ansvar att göra.

Det är också beklagligt att Göran Persson i sitt svar inte vill föra en seriös debatt om det han själv kallar för "en utomordentligt viktig dimension av den ekonomiska politiken". Det är det faktiskt. I stället förfaller han till samma trista och felaktiga lamentation som vi hörde nyss och som vi har hört så många gånger.

Utgångspunkten för den var att allt var frid och fröjd i landet till dess det blev en borgerlig regering, vid lunchtid i oktober 1991; då hände allt negativt. Sedan vändes plötsligt allt till det bästa vid lunchtid den 7 oktober 1994, när Göran Persson tillträdde. För det första är det inte trovärdigt i sig. För det andra kan man läsa i Göran Perssons egna dokument att det inte är så.

Det är samma sak som med de arbetare som vistades länge i en farlig miljö på den tiden då asbest var ett vanligt byggnadsmaterial. Den läkare som behandlade asbestosen är inte den som bär ansvaret för att sjukdomen uppträdde över huvud taget.

Det vi fick ärva, som jag sade tidigare, var ett land som hade förts in i en mycket besvärlig situation. Det var exempelvis finanskrisen, som Göran Persson var med om att lägga grunden för under den tid han satt i regeringen, under det 80-tal då allt gick så snett i många avseenden.

Jag återgår därmed till debattämnet. Det är farligt att bagatellisera det här problemet. Låt mig ta några exempel.

Hösten 1993 var det största visdom att socialdemokratin så snart man fick regeringsmakten skulle återställa a-kasseersättningen till 90 %. Man tog emot demonstranter utanför Riksdagshuset. Göran Persson var ute och pratade litet varstans, även om han så småningom tvangs backa litet försiktigt och inte kunde ge löften om när det skulle återställas. Jag var själv i Norrbotten när Göran Persson hade vissa problem att förklara för människor som egentligen hade varit trogna socialdemokrater varför man försiktigtvis började backa.

Nu, drygt ett år senare, är det största visdom att a-kasseersättningen skall vara 75 %. Och det är inte bara för att man är nödd och tvungen av statsfinansiella skäl, utan också för att man ser vissa andra skäl till att det är bra att hålla nere ersättningsnivån.

Man vänder alltså på klacken och använder en argumentation som i sak är felaktig, och ett år senare gör man tvärtemot. Det är just det som är det farliga med den nuvarande regeringens politik: att man försöker skapa ett visst intryck och ibland konkret lägger förslag som man vet är orealistiska. När man sedan får vända blir följden att socialdemokratin rasar nedåt till nivån på drygt 30 %.

Det socialdemokratin själv sade för något år sedan är det Johan Lönnroth försöker säga nu: Man kan med hokusfokus lösa alla problem och så småningom återställa ersättningsnivå och annat. Då ökar det gamla kommunistpartiet till uppemot 15 %. Där ser Göran Persson direkt resultatet av att föra en politik som skapar sämre förutsättningar

för legitimitet för den politik han egentligen måste föra och borde ha insett för ett år sedan att han skulle föra.

Självklart skall vi sträva efter att få en debatt som är så bra att SSU:s ordförande inte går ut och säger att han inte kan försvara den diskuterade lindringen av den dubbelbeskattning som återinfördes – och som ju blotta namnet säger är felaktig. Han har ju lärt sig vad Göran Persson sade tidigare. Man blockerar sig själv från att göra det rätta.

Visst skall vi ha en rättvis fördelning av bördorna, men det är ju inte rättvist att höja skatter som gör att arbetslösa inte får jobb. Problemet i Sverige är för övrigt inte att höginkomsttagare betalar för litet i skatt utan att medel- och låginkomsttagare betalar för mycket i skatt.

När det gäller en annan grupp människor skulle det vara intressant att höra Göran Persson utveckla sin syn. Aktieägare är sådana som finansierar företag som ger människor jobb. Ändå använder socialdemokraterna ofta ordet aktieägare som ett mer eller mindre fult ord i sin retorik. Det skulle vara intressant att höra Göran Persson utveckla sin syn på aktieägare. Är aktieägarna samhällsnyttiga? Är det bra att många människor äger aktier i Sverige? Är det bra att man vill satsa på att köpa fler aktier? Är det bra att man får bättre finansieringsförutsättningar för företagen? Skall vi vara positiva?

Det här gäller för övrigt också ordet marknaden och dess betydelse, även om Göran Persson nu nyanserar sig – som jag sade i den förra interpellationsdebatten – jämfört med vad socialdemokratiska talare ägnade sig åt under första maj. Ni skapar ju en felaktig bild som försvårar möjligheterna att föra en riktig politik.

Frågan kvarstår alltså fortfarande, och jag tycker att den förtjänar ett seriöst svar från Göran Persson: Vad tänker regeringen – stats- och finansministrar och andra – göra för att få en seriös, saklig diskussion om olika viktiga frågor som möjliggör för Sverige att komma på fötter igen?

Och som en liten detaljfråga, Göran Persson: Vad är finansministerns syn på samhällsnyttigheten vad beträffar aktieägare?

Anf. 49 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! När nu Bo Lundgren gick upp i debatten i min interpellation vill jag också säga några ord i anslutning till hans.

Jag vet inte om Bo Lundgren hänvisade till både Göran Persson och mig när han talade om att någon skulle ha sagt att allt var frid och fröjd fram till det att den borgerliga regeringen tillträdde. I så fall kan jag tala om att jag verkligen inte tillhör dem som talar på det sättet. Jag har i riksdagens talarstol flera gånger sagt att även vi vänsterpartister var medskyldiga till att den nödvändiga åtstramningen i slutet av 1980-talet inte kom till.

Jag fick också lyssna till Bo Lundgrens partiledare när han – våren 1994 tror jag att det var – hävdade att Vänsterpartiets ekonomiska politik var mer ansvarsfull än vad Socialdemokraternas var.

Jag tycker nog att han kunde påminna sig dessa välvilliga uttalanden. De var i och för sig inte så lätta att smälta – det skall gärna erkän-

nas. Han kunde påminna sig att det faktiskt påstods på det viset från moderat håll.

Sedan var det en annan sak som verkligen inte var frid och fröjd redan innan Carl Bildt tillträdde som statsminister, nämligen den olycksaliga knytningen av kronan till EG-valutan. Med tanke på den debatt vi hade tidigare om inflation och arbetslöshet skulle det vara intressant att höra både Göran Persson och Bo Lundgren säga någonting om det här. Var inte detta ett mycket konkret exempel på den doktrinära föreställningen att vi en gång för alla måste göra oss av med ryktet att vi inte klarar att stå pall för en hård inflationspolitik? Den här doktrinismen hade förödande verkningar och ledde till klart ökad arbetslöshet och försvagade statsfinanser. Man öste miljarder rakt ut i sjön på grund av det doktrinära förhållningssättet. Det skulle vara intressant att höra om ni båda i dag kan erkänna att det faktiskt var ett mycket grundläggande misstag som gjordes då.

Jag råkade se att Bo Lundgren i sin interpellation i vanlig ordning tog upp de kommunistiska diktaturerna som förkvävde marknaden. Han vill väl på något sätt försöka koppla samman regeringen och de kommunistiska diktaturerna. Jag skulle bara vilja påminna Bo Lundgren om att det i dag finns studier som visar att en och annan av de verkliga potentaterna borta i öst med liv och lust har gått in för marknaden. De har blivit maffiabossar, och en och annan är säkert aktiv på just den här internationella marknaden för hejdlös spekulation.

Jag skulle gärna vilja höra om Bo Lundgren ändå inte känner någon oro eller har någon fundering kring detta. Har inte den här gamla, moderata idealbilden av den perfekta marknaden skakats om litet grand av det som har hänt under senare tid? Det är faktiskt inte fråga om någon grönsaksmarknad med producenter som kommer och går, full konkurrens osv. Det handlar om ett litet antal maktbärare som har tillgång till speciell information och som kan använda sina stora ekonomiska resurser till att genomdriva medvetna sänkningar av hela länders valuta i eget spekulationssyfte.

Har Bo Lundgren ingen som helst fundering kring att detta faktiskt kan innebära ett allvarligt hot mot demokratin, mot Bo Lundgrens, Göran Perssons och andra politikernas möjligheter att genomdriva en ekonomisk politik oavsett om det handlar om skattesänkningar som Bo Lundgren vill ha eller andra typer av åtgärder? Bo Lundgren, kom loss från den förenklade, utopiska världsbilden, den nyliberala idealvärlden, som aldrig någonsin har existerat och som existerar allra minst i dagens verklighet.

Anf. 50 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Först vill jag vända mig till Johan Lönnroth. Det finns mycket att säga om vad som hände i slutet av 80-talet och början av 90-talet. För mig del underströk det att vi behöver internationella politiska organ, mera av internationellt samarbete och mera av politiskt beslutsfattande som kan och måste vara en motkraft till ett alltmer aggressivt och internationaliserat kapital.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Jag har ett svar på detta och på hur jag vill arbeta. Men Johan Lönnroth har bestämt sig för att stå vid sidan om. Han har visserligen här i kammaren röstat ja till ett medlemskap, men motarbetat det. Vilka andra politiska fora med kraft som snabbt kan ingripa och spela en roll i de här sammanhangen ser Lönnroth framför sig? De som tidigare fanns som inslag i Europa har fallit på östsidan. Nu handlar det om att vi samarbetar i ett Europa där samarbetskretsen blir allt större, och det är väl ingen nackdel. Vad har Lönnroth för alternativ?

I den föregående interpellationsdebatten gjorde Lönnroth en poäng av att vi skulle ha något slags uppfattning gemensam med Moderaterna. Jag vill verkligen understryka att det skiljer väldigt mycket mellan oss och Moderaterna. I den här debatten gör Johan Lönnroth i stället en poäng av att Vänsterpartiet har fått erkännande av moderatledaren för att det har en klok ekonomisk politik och vill inhösta något slags ryggdunkning för detta. Tala om att vara beroende av högerens uppmärksamhet för att ha ett utrymme i den politiska debatten!

Jag vädjar till Bo Lundgren, eftersom han i den här interpellationen också sysslar med tillväxtpolitik och sysselsättningsfrågan, att till kammarens protokoll läsa in resultatet av den politik som han föreslår åter igen skall föras i Sverige och som prövades i det här landet för några år sedan. Läs in resultatet så att vi får svart på vitt på det fiasko som den perioden representerar! Innan Bo Lundgren har gjort det blir hans attacker och utsvävningar bara till luft. Om Bo Lundgren inte har modet att läsa in det till kammarens protokoll tänker jag göra det nästa gång han framställer en interpellation eller en enkel fråga. Jag erbjuder Bo Lundgren möjligheten att klara ut facit för det moras som vi nu har att hantera.

Bo Lundgren kom in på skattefrågan. Det är ganska märkligt. Han säger att det inte är höginkomsttagarna som betalar för mycket skatt i Sverige utan att det är låginkomsttagare och medelinkomsttagare. Om den förutvarande skatteministern har den insikten, frågar man sig varför han drev den skattepolitik som han drev när han satt i regeringsställning. Ni höjde skatten för vanliga löntagare mycket kraftigt genom att försämra deras avdragsmöjligheter. Samtidigt genomförde ni stora skattesänkningar för kapitalägare. Dessutom gick ni till val på att avskaffa förmögenhetsskatten. Dessutom motsatte ni er när vi ville införa en värnskatt för dem med de högsta inkomsterna.

När vi nu genomför en skattesänkning som har de stora fördelarna riktade till människor i små ekonomiska omständigheter – en sänkning av matpriserna genom en sänkning av matmomsen – motarbetar Moderaterna förslaget. Var det inte låginkomsttagare och medelinkomsttagare som skulle få lägre skatt? Det är bara retorik, Bo Lundgren. När ni praktiskt har provat er politik har ni gjort precis tvärtom. När vi lägger fram konkreta förslag som till skillnad från era skatteförslag är finansierade går ni emot. Hör inte Bo Lundgren själv hur tomt det hela låter?

Så till diskussionen om a-kassan. Det är rätt att vi sprang på varandra en morgon en kall vinterdag på något hotell i Luleå. Jag var då ute och träffade missnöjda järnbruks-, byggnads- och kommunalarbetare. I oppositionsställning talade jag då om för dem att det inte blir någon

höjning av a-kassan. Vi kunde inte lova det. Det var hela vår valrörelses uppläggning. Det var ett tufft arbete. Det var föga populärt. Vi fick säkert betala en och annan procent för det i valresultat. Men det gav oss dess bättre den kraft som behövdes för att vi skulle kunna ta tag i de statsfinanser som så sorgligt har förfallit under den period då Bo Lundgren fick regera. Kom inte och säg att vi på det området skulle ha fört någon diskussion eller debatt som skulle ha skapat förväntningar om att vi skulle höja a-kasseersättningen. Det är helt gripet ur luften. Det gjordes klart i vårt valmanifest och i åtskilliga debatter.

Jag har hela tiden sagt att om vi skall genomföra förändringar och neddragningar, så måste de vara rättvist fördelade. Bo Lundgrens regering föll i onåd därför att man inte förstod det innehållet. Man genomförde sin a-kasseförsäkring samtidigt som man sänkte kapitalskatterna. Det var därför den regeringen inte överlevde.

Anf. 51 BO LUNDGREN (m)

Herr talman! Det är näst intill hopplöst att tala med en så färdigprogrammerad politiker som Göran Persson, som är helt förutsebar från första till sista stund. Men några ord kring vad det egentligen skulle handla om, nämligen möjligheten att föra en saklig debatt.

De problem Göran Persson beskriver var de han fick eftersom hans parti gjort gällande att man skulle återställa. Det var problem med LO, med opinionen i det egna partiet; det var det som skapade problemen för Göran Persson uppe i Luleå.

Vi klarade ut vilken politik vi skulle föra och talade om varför den behövdes och motiverade det. Jag åkte själv upp till Luleå för att tala med ett par tre hundra arbetslösa, under förutsättning att vi fick en lågmäld och rimlig och bra diskussion, vilket behövs. Vad var det som hade hänt i Sverige? Vad behövde ske? Vad skulle resultatet kunna bli?

Göran Persson ger sedan exempel på hur denna farliga retorik kan användas genom att säga: Det ni gjorde var att ni, samtidigt som ni sänkte a-kassan också sänkte skatterna för aktieägare.

Jag fick frågan i Hyltebruk – det är en mycket viktig fråga att svara på och man skall ha mod att svara på den också; det har inte Göran Persson. En flicka som jobbade på bruket sade: Hur kan du samtidigt som a-kasseersättningen sänks från 90 till 80 % motivera att skatten sänks för aktieägare?

Svaret från min sida – och det är det riktiga svaret – är att det viktigaste för den som blir arbetslös egentligen inte är 90 eller 80 %, eller 75 % som Göran Persson nu inför under den tid man är arbetslös, utan att man så snabbt som möjligt får 100 % av lönen i ett nytt och riktigt jobb. Då kan vi inte ha kvar den överbeskattningen, den dubbla skatten på just de människor som skall finansiera de nya jobben.

Den personen var nöjd med det svaret. Det är den typen av saklig information som behövs.

Göran Persson band ris åt egen rygg därför att han i valrörelsen gick ut på samma sätt han just nu gjorde i kammaren. Han band upp sig för ett system där den som finansierar ett aktiebolag skall betala 50 % i skatt på kapitalavkastningen, medan den som finansierar ett handelsbo-

lag skall betala 30 %. Det är inte korrekt. Det kan inte Göran Persson förklara. Han har försökt någon enstaka gång. Jag tror det var på Handelshögskolan han sade att man alltid kan diskutera skattesatser. Ungefär så tror jag det lät då. Sedan dess har han inte gjort några försök.

Tänk om Göran Persson i stället skulle kunna vara seriös för en gångs skull och försöka resonera kring exempelvis varför man måste ha aktieägare, varför det är en samhällsnyttig insats de gör och varför man inte bör ha dubbel skatt. Det vore intressant att höra Göran Persson kommentera den fråga jag ställde: Hur ser han själv på aktieägarna och deras roll?

Anf. 52 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! Göran Persson ifrågasätter min och Vänsterpartiets vilja till internationellt samarbete. Jag kan försäkra att den EU-kritik som jag och Vänsterpartiet har utvecklat och fortfarande utvecklar handlar just om ett internationalistiskt motstånd mot EU-projektet.

Vi har den uppfattningen – i likhet med ett par av Göran Perssons regeringskolleger och en lång rad av Göran Perssons partikamrater – att EU:s konstruktion från Maastricht är ett högerprojekt. Det är ett projekt som i grunden går ut på att anpassa den ekonomiska politiken till högerens gamla krav.

Vi är också djupt kritiska mot den byråkratiska jordbrukspolitik som innebär att man dumpar jordbruksprodukter till jordens fattigaste marknader och därmed förstör jordbruksekonomierna i världens fattigaste länderna.

Det är grunden för vår kritik mot EU.

Jag kan försäkra Göran Persson att jag inte har behov av att bli dunkad i ryggen av Bo Lundgren. Jag ville bara försöka skruva ned de målningar som ibland finns av de dramatiska skillnaderna mellan den nuvarande och den föregående regeringens politik.

Jag har t.ex. nyligen läst den senaste moderata motionen. Den skiljer sig från regeringens förslag med 20 miljarder. Jag vågar dock försäkra att det mesta av detta är luft. Det är alltså i praktiken inte så gräsligt stora skillnader, även om det finns viktiga ideologiska skillnader. Skillnaderna motiverar inte de oerhörda uppmålningar som ibland förekommer i debatten mellan socialdemokrater och moderater.

Jag påminde om uttalandena från Carl Bildt, om att Vänsterpartiets ekonomiska motioner faktiskt var litet mera genomarbetade och hade litet mindre luft i sig än de socialdemokratiska för att hjälpa Göran Persson. Bo Lundgren försöker hela tiden måla upp det hemska kommunistspöke som socialdemokraterna har samarbetat med och försöker attackera er för det. Jag ville hjälpa Göran Persson genom att göra det enkla påpekandet att Bo Lundgren och hans parti faktiskt själv har talat om att Vänsterpartiet är det parti som allra mest noggrant räknat på plus och minus i sin ekonomiska politik.

Anf. 53 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag är djupt rörd över Johan Lönnroths omtanke. Att bakgrunden till att han var så angelägen att framhålla Carl Bildts om-

famning av Lönnroths ekonomisk-politiska talanger var tänkt som ett stöd till mig anade jag inte, särskilt inte med tanke på vad som sades i den föregående interpellationsdebatten, där socialdemokraterna beskyldes för att ligga för nära moderaterna. Men okej, nu förstår vi bättre.

Jag försvarar inte EU:s alla drag. Jag försvarar heller inte jordbrukspolitiken i EU. Jag vill vara med och förändra den. Jag vill sitta med vid det bord där Europas stater fattar gemensamma beslut. Jag vill sitta med vid det bord där politiken som i praktiken reglerar också Sveriges villkor på många områden läggs fast. Jag vill vara med vid det bord där nästa generations förutsättningar då det gäller arbete och utkomst i väldigt hög grad kommer att formas. Inte för att underkasta mig en högerpolitik, inte för att uppges socialdemokratiska värderingar och ideal, utan därför att det parti jag representerar har lärt av historien, Johan Lönnroth, att det är med demokratiskt arbete i organ där besluten fattas som man påverkar samhällsutvecklingen. Därför deltar vi med liv och lust och efter den förmåga vi besitter i att forma det nya Europa – i strid med högern, där såväl som här hemma. Det är bakgrunden.

Bo Lundgren beskyller mig för att vara färdigprogrammerad. Jo jag tackar! Det är i den IT-dominerade värld där dagens unga moderater rör sig kanske ett av de finare lovorden. För mig har det trots allt drag av litet väl mekanisktiskt tänkande i elektronisk tappning.

Jag är icke färdigprogrammerad, Bo Lundgren. Jag är hjärtligt trött på Bo Lundgrens enkla, till banalitet utslätade recept på hur man skall hantera sysselsättningsfrågan – det där med skattesänkningar för de bäst ställda.

Jag upprepar – och det är vad Bo Lundgren tycker är så smärtsamt att höra – mitt budskap till Bo Lundgren: Läs in i kammarens protokoll resultatet i tillväxtsiffror från de år då han fick chansen att sänka förmögenhetsskatter rakt över! Vad gav det i form av nya jobb och statsfinansiell utveckling? Läs in det till kammarens protokoll – annars gör jag det, Bo Lundgren! Det vore hedersamt om han gjorde det själv.

Sedan talade Bo Lundgren om aktieägarna. Det är klart att aktieägarna har en oerhört central roll för riskkapitalförsörjningen. Det vore dumt att påstå någonting annat. Vi behöver fler aktieägare och vi behöver mer riskkapital. Det är självklart.

Då har man sagt att om regeringen återinför en skatt på utdelning av aktier så kommer kapitalförsörjningen att försvåras.

Men läs in till kammarens protokoll, Bo Lundgren, hur börserna har utvecklats sedan denna kammare fattade beslutet att återigen beskatta utdelningar och den skattefria utdelningen upphörde. Sedan dess har börserna utvecklats på ett utomordentligt bra sätt, och många människor har blivit nya aktieägare.

Var är logiken? Är det inte så, Bo Lundgren, att det här slaget av system för riskkapitalförsörjning bygger på någon typ av samhällelig acceptans i den meningen att utdelningar från bolag rimligen skall beskattas på samma sätt som vid utdelning på en bankbok? De 30 procenten hos mottagaren är vad vi återigen har sett till att Sveriges riksdag har ställt sig bakom. Sedan vill Lundgren lösa problemet genom att

ge befrielse för dessa människor. Det skulle skapa en situation som vore helt orimlig.

Bo Lundgren är också litet påfrestande på det sättet att när han inte kan svara på frågor, beskyller han motståndaren för att inte vara seriös. Jag ställde en mycket enkel fråga, Bo Lundgren. Lundgren är f.d. skatteminister och har tänkt mycket kring detta med skatter, har vi förstått. Han har gjort en del också, mindre lyckat, har vi märkt.

Att låginkomsttagare och medelinkomsttagare i Sverige hade för hög skatt var Lundgrens nya upptäckt efter valet. När han satt i regeringsställning, höjde han skatten för dessa grupper och sänkte skatten för kapitalägare. Nu föreslår vi en skattesänkning som är reellt riktad mot dessa grupper i den meningen att matmomsen sänks, och då är ni emot förslaget. Skillnaden mot förra gången, när ni genomförde era skatteförändringar, är att denna skattesänkning är finansierad till sista kronan, statsfinansiellt neutral och alltså ansvarsfull.

Svara på frågan varför det är fel att sänka matmomsen, om människor med låga inkomster och medelinkomster har för högt skatetryck. Varför var det rätt på er tid att höja skatter för dessa grupper samtidigt som ni nu basunerar ut att det var motsatsen ni ville? Tala om att vara seriös!

Anf. 54 BO LUNDGREN (m)

Herr talman! Helt kort till Johan Lönnroth: Först och främst skiljer det 20–22 miljarder, men ännu mer väsentlig är skillnaden mellan oss och regeringen vad gäller inriktningen av politiken för mer tillväxt och fler nya jobb. Det väsentliga är att man parallellt med en ansvarsfull budgetsanering genomför den på ett riktigt sätt så att det blir tillväxt.

När Carl Bildt säger att Vänsterpartiets ekonomiska politik förefaller vara mer ansvarsfull än Socialdemokraternas ekonomiska politik våren 1994 är det snarare en beskrivning av Socialdemokraternas politik än ett beröm för Vänsterpartiet. Det är så Johan Lönnroth skall tolka uttalandet.

Jag kan i och för sig gärna svara på frågor. Nu är ju detta en interpellationsdebatt och frågan gällde information och bakgrund för politisk debatt. Jag tycker att det är synd att Göran Persson inte vill ägna sig åt den över huvud taget. Tvärtom fortsätter han med ytterligare en felaktighet när han talar om skattefri utdelning. Det har aldrig funnits någon skattefri utdelning. Förutsättningen för att man skall kunna få en utdelning är att den beskattas i bolaget. Då är den beskattad.

När det gäller teknikfrågan har jag hela tiden sagt att den kan man alltid diskutera. Det viktiga är att räntor beskattas på samma sätt som aktieutdelningar, sade Göran Persson. Skall vi också göra det tekniskt, så är det besvärligt, vilket Göran Persson har insett. Det är nämligen svårt att ha avdrag för utdelningar i bolagen. Men jag hade hellre sett det.

Teoretiskt sett kan vi säga: Låt oss klara av de internationella sakerna. Skulle Göran Persson vara beredd att göra upp med mig om avdragsfria utdelningar i bolagen i så fall? Då skulle beskattningen bli exakt densamma för utdelningar som för räntor. Kan vi hitta en teknik

för det så ställer jag upp på den på en gång, för då har vi ingen dubbelbeskattning. Nu har vi först beskattning i bolaget och därefter hos aktieägaren. Det skapar problem.

Sedan tycker jag att Göran Persson skall vara försiktig. Den största skattesänkning som genomfördes under den tid då jag var ansvarig var sänkningen av löneskatterna i storleksordningen 17 miljarder kronor, vilket är något som sänker priserna och skapar ökad konkurrenskraft men som också ger lägre priser. Det var den andra uppgörelsen med Socialdemokraterna. Det stora problemet var att ni krävde att skattesänkningen skulle finansieras med höjd moms. Dessutom skulle grundavdraget begränsas. Det var ert förslag för att få den andra uppgörelsen, så det ansvaret får nog Göran Persson ta på sig helt och hållet. Det är inte mitt ansvar.

Det vi nu föreslår är att matmomssänkningen skall bytas mot skattesänkningar på arbete. Hur trevligt det än vore, går det inte att äta sig ur krisen. Vi måste arbeta oss ur krisen och skapa förutsättningar för nya jobb. Vår kritik, liksom andra partiers kritik här i riksdagen, går ju ut på att det var fel skattesänkning. Det är inte fel att sänka skatterna, men det gäller att göra det på rätt sätt.

Jag tycker återigen att Göran Persson skulle vara något mer seriös i denna, som han själv säger, viktiga debatt.

Anf. 55 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Herr talman! Jag tycker att Bo Lundgren har tappat sitt något goda humör. Det beklagar jag, därför att nu börjar debatten att handla om det som är centralt, nämligen Bo Lundgrens egna insatser som skatteminister. Jag tog ju bara upp en tråd som Bo Lundgren oförsiktigt nog lät ligga kvar i talarstolen. Det är den jag nystar. Den trådens ända var att det finns ett läge i Sverige i dag med ett för högt skatteuttag på låg- och medelinkomsttagare. Det säger Bo Lundgren. Då frågade jag honom litet retoriskt varför han då drev den politik som han drev i regeringsställning. Nu fick jag svaret att det var löneskatterna som sänktes. Det var alltså arbetsgivaravgifterna som sänktes. Det var svaret på låg- och medelinkomsttagares behov av sänkta skatter.

Att vi socialdemokrater vid det tillfället hade uppfattningen att skattesänkningar skulle finansieras visade sig vid senare utfall av krispolitiken vara det helt rimliga och riktiga.

Det som Bo Lundgren släppte loss med sin kraftlösa politik var ju ett utflöde av pengar från statskassan. Vad förändringen av arbetsgivaravgiften vid det tillfället syftade till var ju att ge svenska företag en vettig konkurrenskraft. Att göra det ofinansierat var ju bara att be om problem rakt över. Det var just detta som vår kritik avsåg.

Så kom vi då tillbaka till frågan om matmomsen, Bo Lundgren, som jag tycker är en utomordentligt intressant debatt. Nu är det fel skatt vi sänker. Det hade alltså varit bättre om vi hade sänkt arbetsgivaravgifterna – detta är tydligen vad Lundgren hävdar – än något slags riktad sänkning av arbetsgivaravgift på tjänsteproduktion, om det är tekniskt möjligt.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Jag tror att Bo Lundgren hade rätt när han i sitt första inlägg sade att det krävs skattesänkningar och att behovet är störst bland låg- och medelinkomsttagare. Här genomför vi för dessa grupper en ordentlig skattesänkning, som fördelningspolitiskt är utomordentligt attraktiv för dem. Hela deras konsumtion kommer att få en lägre indirekt beskattning, därför att momsen sänks. Den är dessutom finansierad, som jag sade tidigare. Men då stoppar inte Moderaternas politik. Då orkar de inte hela vägen fram. Då hoppar de av, därför att det var inte låginkomsttagarna och medelinkomsttagarna de tänkte på. De används bara i retoriken i talarstolen. Det var andra grupper som skulle ha pengarna. Därför är ni motståndare.

Men här kommer det att bli en stenhård debatt hela vägen fram. Bo Lundgren kan väl trösta sig med att också i detta sammanhang kommer Carl Bildt att få anledning att ge Vänsterpartiet beröm, därför att de har ju samma uppfattning som Moderaterna i den här frågan.

Slutligen, herr talman, vill jag tacka Bo Lundgren för en intressant interpellationsdebatt och önska att han nästa gång läser in till kammarens protokoll facit av den politik som han själv har varit med om att sätta i sjön.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellationerna 1994/95:97 och 121 om skogsskador som orsakats av rotsnurr

Anf. 56 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)

Herr talman! Maggi Mikaelsson har frågat jordbruksministern dels vilka initiativ jordbruksministern är beredd att ta för att få en uppfattning om de skador som har orsakats av täckrotsplantering, dels vilka åtgärder hon är beredd att vidta om skadorna skulle visa sig omfattande, dels vilka åtgärder i övrigt hon är beredd att vidta för att förhindra att liknande problem uppstår i framtiden.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Ragnhild Pohanka har frågat mig om jag avser att dels vidta några åtgärder för att motverka de negativa ekonomiska effekter som rotsnurr har fört med sig, dels aktivt se till att det genom statens försorg ges förutsättningar för klinisk forskning på området, dels snarast se till att inga typer av plantor där rotsnurr kan uppstå används som plantmaterial.

En grundläggande princip i den svenska skogspolitiken är sedan länge att avverkad skog skall ersättas med ny och att den nya skogen skall ha tillfredsställande täthet och beskaffenhet i övrigt. Detta är en förutsättning för att vi skall kunna få en långsiktigt tryggad råvaruförsörjning för en av våra viktigaste exportnäringar. Givetvis måste detta ske på ett sådant sätt att vi samtidigt bevarar den biologiska mångfalden.

Det är skogsmarkens ägare som har ansvaret för skogens skötsel och därmed för återväxtåtgärderna. Det är ett stort ansvar eftersom resultatet har betydelse långt in i framtiden. Det ställer stora krav på kunskaper och på omsorg i arbetet. Utförs återväxtåtgärderna på fel sätt, är det lätt att resultatet blir misslyckat.

Det är många faktorer som måste beaktas i sammanhanget. Vid plantering är det t.ex. viktigt att välja rätt trädslag och rätt härstamning. Det är också viktigt att plantorna behandlas riktigt och med varsamhet. Men även om alla dessa krav tillgodoses, kommer en viss andel av plantorna ändå att dö på grund av skador av olika slag, t.ex. förfrysning eller insektsangrepp.

Forskning och utvecklingsarbete kring skogsförnyring har pågått länge. Det var bl.a. sådant som ledde fram till täckrotsplanteringen, som tas upp i interpellationerna. Givetvis går det inte att utesluta misslyckanden under ett utvecklingsarbete. Rotsnurren, som Maggi Mikaelsson och Ragnhild Pohanka nämner, är knuten i första hand till planter som får växa för länge i trångt utrymme. Detta var kännetecknande för de första typer av täckrotsplanter som togs fram. Men rotsnurr kan också uppstå om bra tallplanter sätts på fel sätt. Numera har utvecklingsarbetet gått mycket längre, och man har tagit hänsyn till detta problem.

Omfattningen av planteringar med rotsnurr är inte exakt känd. Skogsstyrelsen har låtit göra vissa uppskattningar. Eftersom problemet numera har uppmärksamats finns det skäl att anta att arealen inte ökar. Tvärtom är det från forskningen känt att stabilitetsproblemen kan växa bort i viss utsträckning. Det är osannolikt att en omfattande och detaljerad inventering skulle leda till några förbättringar. Det är i stället bättre att skogsmyndigheten satsar sina resurser på framtiden genom att informera och utbilda inte bara sin egen personal utan också plantproducenter och skogsägare. När det gäller de äldre planteringarna har Skogsstyrelsen för avsikt att tillsammans med forskare utarbeta särskilda skötselrekommendationer.

Det är också angeläget att forskningen och utvecklingsarbetet går vidare. Här har inte minst de stora plantproducenterna ett fortsatt stort ansvar. Skogsmyndigheten kommer dessutom att kontrollera att plantproduktionen sker på rätt sätt i plantskolorna.

Sammanfattningsvis anser jag att det är mycket viktigt att återväxtåtgärderna är effektiva och säkra så att den långsiktiga virkesförsörjningen tryggas. I detta arbete är det viktigt att ta till vara nya kunskaper och de erfarenheter som forskare och praktiker gör i sin verksamhet.

Anf. 57 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Näringsministern! Jag skall be att få tacka för svaret. Jag måste säga att näringsministern har redovisat en ganska lättsinnig hållning till problemet med rotsnurr, även om jag kan förstå att detta möjligen är en något mindre fråga än den som debatterades här tidigare.

Vi vet att det finns väldigt olika uppfattningar om det här med rotsnurr. Frågan har debatterats sedan paperpotplantan kom på 70-talet. Meningarna har gått väldigt starkt isär. Det är en mardröm för skogsbruket, säger en del. Det här är bara hjärnspöken, säger andra. Just därför är det viktigt, tycker jag, att få fram fakta som kan få ett brett stöd från olika håll. Antingen har de som målar någon på väggen fel – och då är det viktigt och i allas intresse att se till att kunskap sprids till dem – eller också har de rätt. Då har vi verkligen ett stort problem som vi måste lösa inför framtiden både när det gäller de planteringar som finns i dag och när det gäller dem som planeras under kommande år. Skogen är trots allt vår viktigaste förnybara naturresurs, och skogsnäringen är som näringsministern säger kanske den viktigaste näring vi har och står för det största exportvärdet. Då tycker jag inte att man bara enkelt kan konstatera att omfattningen av planteringarna med rotsnurr inte är känd och samtidigt säga att man inte är beredd att göra någonting eller ta reda på hur stor omfattningen är.

Däremot är jag överens med ministern om att det är viktigt att se framåt och satsa resurser på framtiden. Men då måste man först utvärdera de nuvarande och se vad det är för fel och brister på dem. Just användningen av täckrotsplanter kan vara en metod som behöver åtgärdas.

Jag har i min interpellation redovisat en del av de problem som konstaterats i samband med rotsnurr. Det gäller krokiga stammar, svampangrepp och t.ex. minskad stabilitet. Det är sådant som kan ses på de befintliga bestånden. Men för framtiden finns också oro för att det kan bli kvalitetsförsämringar på sikt. Ingen vet i dag vad som händer med de träd som är planterade och som har skador.

Det stora problemet i dag är att det inte finns en samlad bild av rotsnurr. Det finns ett antal olika rapporter och studier men ingen helhetsbild. Jag tycker att regeringen borde ta initiativ till att få en samlad bedömning. Genom att avfärda mitt krav på en sådan inventering undviker näringsministern att svara på min andra fråga om eventuella åtgärder om det skulle visa sig att det är stora skador.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbotten har gjort en studie där man konstaterat att var fjärde planterad tall har någon form av störning i stabiliteten. Man har gjort en studie omfattande över 200 hektar privata täckrotsplanteringar. I SLU:s studie i Garpenberg har Anders Lindström och Lars Håkansson konstaterat svampangrepp i vartannat planterat träd, medan de inte kunde konstatera några svampangrepp vid naturlig förnygring. Då har man studerat och jämfört träd planterade med paperpotsmetoden. Modo har gjort en pilotstudie av rotdeformationer i egna planteringar i Övikstrakten. Där har man inte velat redovisa resultatet av studien men man har bytt planteringssystem. SCA har tagit fram ett eget system.

Man har också kunnat konstatera att paperpot av tidig sort innehåller syntetfibrer även om det heter paperpot. Det finns indikationer på att det möjligen kan ingå plastdelar i andra typer av planter. Det är otroligt viktigt att få klarhet i vad det är för material i det som skall

brytas ner i jorden. Detta visar att man långt ifrån har löst problemet med rotsnurr.

Planteringen har inte upphört, som näringsministern säger i sitt svar. Fortfarande planteras 200 000–300 000 hektar per år med täckrotsplant. Man vet också att det säljs undermåliga plantor. Då tycker jag att det vore lämpligt att åtminstone samla den expertis som finns i dag – bland forskare och skogsbolag och inte minst bland de privata skogsägarna som i enskilda fall kan drabbas väldigt hårt av att ha använt fel plantmaterial – för att få en ordentlig genomlysning av frågan och få fram en mer enstämmig uppfattning av problemet med rotsnurr. Jag tycker också att det vore viktigt att redovisa vilka plantskolor som fortfarande säljer undermåliga plantor. För att få klarhet om bakgrunden borde man också veta vilka resurser man hittills har lagt ner på hjälpplantering som kan hänföras till rotsnurr. Jag är fullt medveten om att det är svårt att peka ut en enskild orsak. Att plantor får skador och dör kan ha många olika orsaker, men det finns ganska mycket material att studera i dag. Jag tycker att man borde göra någonting mer än att bara säga att det inte är aktuellt.

Anf. 58 RAGNHILD POHANKA (mp)

Herr talman! Jag får tacka för svaret. 1970–1985 planterades en miljard paperpot och 700–800 miljoner hickopplantor, som är bättre i och för sig. Jag vidhåller att orsaken till rotsnurr är t.ex. paperpot. Det finns andra, som combicell och liknande med hårdplast. Dessa övergavs i stort sett i början på 1980-talet. Men det finns alltså oerhört stora planteringar som är gjorda med paperpot och liknande. Det betyder att vi egentligen vet ganska bra hur stora problemen är. Nu utvecklas nya hårdplastkrukor där man kombinerar rotstyrning med lister och beskärning av rötter. Det finns alltså bättre metoder, men även de ger upphov till rotsnurr. De planteringssätt som används i dag är betydligt bättre, men det sker deformationer även i dag.

Eftersom låga marktemperaturer också påverkar rotutvecklingen neråt i marken är det tydligt att Norrlands inland blir hårdast drabbat av deformationer. Tall och framför allt contorta är hårdast drabbade av honungsskivlingsinfektioner och contortan även av andra svampar. Honungsskivlingen går in i deformeringsarna och dödar träden. Det är känt sedan länge. När det gäller de flesta barrotsplaneringar och naturlig förnygring förekommer ingen honungsskivling när plantorna blivit 15 år gamla. Det är som om plantorna klarade den infektionen. T.o.m. barrotsplantor vid en dålig plantering kan drabbas, men det är ganska sällsynt.

Analyser av täckrotsplanterade träd var tjugonde år visar att stabiliteten ökat men ändå är betydligt sämre än på naturligt förnygrade ytor. Den största skillnaden var ändå att rotsystemen på de äldre träden var angripna av svamparna.

Slutsatsen är att rotdeformationerna i de nyplanterade plantorna öppnar för angreppen. Naturligt förnygrade plantor hade så gott som inga angrepp av honungsskivlingen. Man forskar nu internationellt mycket på stabilitet och virkeskvalitet och undersöker hur olika plant-

Prot. 1994/95:110
29 maj

Svar på
interpellationer

system och olika trädtyper och marker m.m. påverkar kvalitet och stabilitet. Det är av stor ekonomisk betydelse vad forskarna kommer fram till.

I interpellationen 1990/91:75 till jordbruksminister Hellström fick jag stort gehör för mina frågor och för att problemet med rotdeformationer, i första hand rotsnurr, var stort. Men ingen visste då, och ingen vet nu, vidden av frågan. Jag ville veta om man då var beredd att göra tillräckligt många fältundersökningar för att få en uppfattning om storleken på skadorna.

Skadorna ökar alltjämt, eftersom åren går och ingenting, absolut ingenting, har hänt. Och nu varnar forskarna igen. Fortfarande säljs plantor med dåliga rötter.

Rotdeformationerna övervallas med tiden och stabiliteten förbättras något, men stamkrökarna finns kvar. Fiberstörningarna och invallningarna av bark i roten likaså. Det innebär att hållfastheten i rotsystemet är nedsatt och risken för lutande träd och stam- och rotbrott är större. Fibrerna blir sämre, så man kan i stort sett inte använda virket till någonting annat än till flis och att elda med. Det duger inte till pappersmassa.

Det visar SLU-forskarna Anders Lindström och Lars Håkansson i en studie av 20 år gamla täckrotsplanteringar – Maggi Mikaelsson hänvisade också till dem. Dessa forskare höll på även 1990, men ingenting har hänt.

Både i gamla och i nya planteringar förekommer rotsnurr. Det innebär att rötterna snurrar runt rothalsen på plantan och delvis stryper näringstillförseln, och stammen får ett lutande växtsätt. Ibland dör de små plantorna ganska snabbt, men det kan också dröja 10–15 år innan problemet blir tydligt. Virket passar inte ens till papper. Jag har gått på sådana här planteringar och knuffat omkull 10 meter höga plantor. Det ser ut som Plockepinn i skogen. Och det är inte på några enstaka hektar, utan det är på stora områden.

Enligt Assidomäns huvudkontor i Falun har Assidomän planterat 100 000–150 000 hektar med paperpot, och därtill skall läggas de andra Norrlandslänens, skogsbolagens och privata skogsägares planteringar. Jag kan inte göra någon beräkning, eftersom jag inte har den kompetensen och inte möjligheterna heller, men det behövs en inventering. Det är inte så att vi kan titta framåt när så stora delar av vår skog är angripna av svamp och har dessa deformationer.

Många bolag köpte sin paperpot av Skogsstyrelsen, som hade en märklig dubbelroll, både som tillsynsmyndighet och som plantförsäljare.

Jag delar inte näringsministerns uppfattning att det här förhållandet är väl känt. Vissa årskullar av träd har undersökts, men eftersom det fortfarande planteras täckrotsplantor som genererar rotsnurr måste man undersöka saken. Problemet medför dålig ekonomi och dålig skogspolitik. Det är skadligt för skogsägare, och det är skadligt för staten. Maggi Mikaelsson nämnde också att skogsförsäljningen är vår största exportnäring, ca 70 miljarder, och här behövs både en inventering och åtgärder.

Herr talman! Maggi Mikaelsson har fullständigt rätt i att den här interpellationsdebatten har en något annan karaktär än den debatt som föregick den. Det var rikedomen i de ämnen som avhandlas i denna kammare som möjligen gjorde att jag undslapp mig ett leende när jag gick upp i talarstolen och där mötte finansministern. Det var på inget sätt ett uttryck för en lättsinnig hållning till de problem som Maggi Mikaelsson och Ragnhild Pohanka tar upp. Tvärtom tas dessa frågor på största allvar – självfallet av den ansvariga myndigheten, som är Skogsstyrelsen, men också av mig och personalen i Näringsdepartementet.

*Svar på
interpellationer*

Självfallet har jag inför denna interpellationsdebatt haft åtskilliga kontakter med Skogsstyrelsen och fått bedömningar därifrån, bl.a. på en av de punkter som ni båda tar upp, nämligen vad vi vet, vilka kartläggningar som har gjorts, huruvida det är motiverat att göra ytterligare kartläggningar och vad man skulle ha för glädje av dem.

Jag skall gärna tillhandahålla det material som har samlats ihop åt mig inför det här. Det kan tänkas att det finns något där som någon av er inte känner till, även om ni naturligtvis är väl underrättade. Det kan ju vara intressant för er att få del av det materialet, som också är ganska färskt, där man går igenom vad som har gjorts genom åren.

Den punkt där Skogsstyrelsen är ganska bestämd, och jag delar dess uppfattning, är att det för dagen är viktigare att försöka göra någonting åt de problem som finns än att satsa mycket resurser på att göra sig exakta föreställningar av problemets omfattning. Ibland tycker jag att vi i det här landet drabbas av någonting som skulle kunna kallas empirisjuka: Vi menar att det är omöjligt att göra någonting åt problem innan vi känner deras exakta omfattning.

Skogsstyrelsen bedömer, och jag delar den uppfattningen, att det går att arbeta med de här problemen trots att vi inte känner till allt om dem. Skogsstyrelsen är mycket bestämd på att man vill arbeta framåt.

Vad man också skall komma ihåg är att det här självfallet i första hand är skogsägarnas ansvar. Vad som där är intressant är att det också ligger i skogsägarnas intresse att göra någonting åt det, t.ex. att för nyplantering använda material som minskar riskerna för angreppen, utifrån den kunskapsståndpunkt där man nu befinner sig. Som jag sade i mitt ursprungliga svar var det här med paperpot också ett moment i den forskning och utveckling som hade ägt rum. Sedan uppstod det negativa konsekvenser av det som man inte kände till när man började använda den metoden osv.

Att det här nu i första hand är skogsägarnas ansvar betyder ju inte att Skogsstyrelsen ligger på latsidan, men vad Skogsstyrelsen framför allt kan ägna sig åt är information och utbildning, och det har man gjort i betydande omfattning med sin egen personal och med skogsägare. Jag kan försäkra både Maggi Mikaelsson och Ragnhild Pohanka att man med stort allvar och stora ambitioner har ägnat sig åt detta och också fortsätter med det.

Ragnhild Pohanka tar också upp frågan om naturlig förnygring. Det är ju en känd fråga där det finns bekymmer. Det uttrycks farhågor för

att man i för stor utsträckning litar till naturlig föryngring och att man inte i tillräcklig utsträckning ägnar sig åt nyplantering.

Nu har vi som bekant en förhållandevis ny skogslagstiftning som är antagen i stor enighet här i kammaren. Skogsstyrelsen har också ett uppdrag att utvärdera konsekvenserna av detta. Jag vet efter tidigare kontakter att Skogsstyrelsen har fäst stor uppmärksamhet också vid den här frågan och vid förhållandet mellan självföryngring och nyplantering. Man försöker också skapa underlag för en genomlyst helhetsbedömning av hur dessa metoder förhåller sig till varandra, där man också tar hänsyn till faktorer av den här karaktären.

Sammanfattningsvis är Skogsstyrelsens och min bedömning när det gäller kartläggningsfrågan att det trots allt är viktigare att använda de resurser vi har till att arbeta framåt och dels försöka göra någonting åt de problem som redan finns, dels förhindra att de förvärras i framtiden.

När det slutligen gäller det Ragnhild Pohanka tog upp om Skogsstyrelsens dubbelroll som försäljare av paperpot är det historia nu. I den mån man kan utkräva ansvar finns det möjligheter att pröva det i rättslig ordning på vanligt sätt. Vi får se om det kan tänkas leda till någonting.

Anf. 60 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Min kommentar om lättsinnig hållning hade inte att göra med föregående debatt utan med det skriftliga svaret. Jag tycker, och vidhåller det, att näringsministern inte riktigt i handling tar konsekvenserna av det allvar som han uttalar i debatten här efteråt.

Skogsstyrelsen har gjort en bedömning, och det är klart att det finns olika uppfattningar även inom Skogsstyrelsen om riskerna med täckrotsplanteringen.

Det är också viktigt att se framåt – det håller jag med om. Men jag tycker inte att det finns någon motsättning i att se framåt och att också se till konsekvenserna av tidigare hantering.

Ett problem här är att det slår väldigt ojämnt. För många privata, ganska små, skogsägare kan detta slå så att hela beståndet blir förstört eller raserat. Det beror inte bara på dåliga kunskaper. Det kan faktiskt också vara en rotsnurra som ligger bakom när det gäller täckrotsplantorna.

Jag tycker att det borde vara viktigt att se över detta. De stora bolagen har själva tagit konsekvenserna och utvecklar egna system. En enskild skogsägare har inte samma möjligheter att göra det.

Det finns också en annan risk som man i dag kan se. Man tror att självföryngring får en för stor andel där marker självföryngras som inte är bra. Om man inte kommer till rätta med täckrotsplantorna eller det plantmaterial som finns och kan lova och garantera så långt det går att materialet är bra, ökar den risken. Jag menar därför att det finns flera skäl till att gå igenom detta.

Det kan ju också spridas rykten om att täckrotsplantor innehåller material som inte bryts ner, som inte kan komposteras och som alltså inte försvinner i naturen. Det är också mot den bakgrunden viktigt att göra något här.

Den undersökning som Skogsstyrelsen själv gjorde i slutet av 80-talet är väldigt grov och ungefärlig. Man säger själv att man inte har gjort fältinventeringar, utan man har gjort en uppskattning av det material man har. Dessutom har man, och det reagerar jag på, tittat på det som bedöms vara undermåliga planteringar. Man har alltså gått ut och tittat på det som gjorts efter det att hjälpplanteringar skett. Man har tittat på det som förstörts på grund av täckrotsplanter. Vad man kommit fram till är att det rör sig om 33 000 hektar. Men det intressanta är ju det totala antalet planteringar under hela perioden dessförinnan.

Man skriver i sin kommentar: Den av bolagen redovisade arealen förefaller vara i underkant med tanke på att man har använt täckrotsplanter i betydligt högre omfattning än vad privata gjort. En förklaring som uppgives är att man hjälpplanterat de undermåliga planteringarna.

Detta visar att det kanske finns ett dolt problem, ett problem som vi inte känner till.

Anf. 61 RAGNHILD POHANKA (mp)

Herr talman! Vi vore tacksamma för mera material om det här. Det är klart att vi inte kan ha allt material till hands. Vi har ju inte riktigt samma möjligheter till det, även om våra möjligheter är stora.

Jag var på Garpenberg för cirka tre veckor sedan och tittade på den här forskningen, som jag under ungefär sju års tid har följt. Jag känner alltså till det här. Jag har även varit i norra Sverige och tittat på både nya och äldre planteringar. Det här är verkligen en stor fråga.

För att kunna se framåt måste man naturligtvis åtgärda de misstag som gjorts. För varje år som går och allteftersom de dåliga plantorna får växa till ökar ju förlusterna. Därför är det viktigt att man verkligen ser till att nya planteringar görs. Det är svårt. Man har ibland planterat i ett par omgångar utan att lyckas med att få plantorna att växa. För varje år ökar alltså de ekonomiska problemen här.

Man har länge vetat detta. Därför är jag väldigt besviken över att inte mera gjorts. När det gäller de halva löften som jag fick 1991 av Mats Hellström kan jag säga att ingenting hände under resten av hans tid som jordbruksminister. Ingenting hände heller under den borgerliga regeringens tid. Därför tycker jag att något måste hända under den här perioden.

Man bör göra mer när det gäller fältförsök och tillämpad forskning. Man vet fortfarande för litet. Kunskaperna är faktiskt dåliga också bland skogsfolk. Många vet om det här, men det är också många som inte alls känner till det. De som vet bäst är de som jobbar ute i skogen. Skogsarbetarna känner till det här bättre än de i allmänhet gör som sitter vid sina skrivbord.

Jag vet att naturlig förnygring inte går att ha överallt och alltid. Men på vissa marker är den ibland ett bra alternativ. Maria Norrfalk t.ex. anser att man inte får övergå till för mycket naturlig förnygring. Där har jag alltså inte motsatt uppfattning. Jag bara jämförde de olika planteringarna med varandra.

*Svar på
interpellationer*

Mitt krav kvarstår. För att kunna gå mot framtiden med förhoppningar och med optimism bör det alltså göras något åt detta *nu*.

Anf. 62 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)

Herr talman! Först till Maggi Mikaelsson. Jo, visst gäller det att i handling visa att detta tas på allvar. Frågan är bara var tyngdpunkten skall ligga – om den skall ligga i att försöka skaffa sig en exakt uppfattning om problemets storlek eller i att försöka göra något åt problemet. Det är vad jag hänvisar till när jag talar om framåt och bakåt. Jag menar att jag och Skogsstyrelsen är överens om att man också utifrån det material som finns faktiskt kan agera. Framför allt ankommer det på de enskilda skogsägarna att göra det.

Jag är helt medveten om att de undersökningar som Skogsstyrelsen har gjort inte är fullständiga och inte ger en total bild av problemet. Men jag menar, liksom Skogsstyrelsen, att det ges en tillräcklig bild av problemet. Sedan får det väl ankomma på den enskilde skogsägaren att hantera sin mark och att ta ansvar för den egna skogen.

En annan sak är att det ibland kan vara lättare för de stora skogsägarna att göra det som Maggi Mikaelsson tar upp. Men trots allt finns det samarbetsformer beträffande de mindre skogsägarna. Med den starkt decentraliserade organisation som Skogsstyrelsen har finns faktiskt den rådgivning och den kunskap som Skogsstyrelsen kan tillhandahålla rikt representerade ute och tillgängliga också för de mindre skogsägarna.

Det här med framåt och bakåt har också bäring på det som Ragnhild Pohanka sade här tidigare. Vad vi möjligen inte är överens om är – det är alltså inte så att jag skulle underskatta problemets allvar eller storlek – i vilken utsträckning staten och Skogsstyrelsen skall åtgärda själva problemet. Jag anser att det är den enskilde skogsägaren som enligt skogsvårdslagstiftningens intentioner skall göra det. Möjligen har Maggi Mikaelsson och/eller Ragnhild Pohanka en annan uppfattning där.

Jo, Ragnhild Pohanka, tack vare de utmärkta hjälpmedel som riksdagen tillhandahåller har jag tagit fram den interpellationsdebatt som Ragnhild Pohanka hänvisar till. Men jag ställer mig något frågande till vad Ragnhild Pohanka säger om halva löften som skulle ha utfärdats av Mats Hellström i debatten i fråga men som man inte har levt upp till. Så läser jag inte vad Mats Hellström sade i den debatten. Där talas det bl.a. om vad som pågår. Vad Mats Hellström säger är i stort sett att det som Ragnhild Pohanka efterfrågar faktiskt redan pågår.

Mats Hellström understryker, liksom jag gör, att vi är överens om problemet. Han säger att det som Ragnhild Pohanka efterlyser redan pågår.

Vilka de "halva löften" är som skulle ha utställts i den debatten och som man inte skulle ha levt upp till kan jag inte riktigt förstå.

Anf. 63 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Jag vet inte om vi är oense om vem det är som skall bära ansvaret fullt ut. Självklart har den enskilde skogsägaren ett stort

ansvar för plantmaterialet och för det sätt på vilket plantmaterialet hanteras. Man skall ju leva upp till skogsvårdslagens krav.

Nu handlar det emellertid om försyndelser begångna då en ny process/metod introducerades som kanske inte var värderad fullt ut när den kom till stånd och började användas. Det är svårt att fullt ut veta vilka konsekvenserna därav kan bli.

Inte heller är det så enkelt, tror jag, att utkräva ansvar i en rättslig process. *Dels* har preskriptionstiden i många fall gått ut. Det här skall ju göras efter två år. Två år efter det att den här metoden introducerades var det ingen som hade en aning – i varje fall var det väldigt litet debatt om detta – om att det här är någonting som är dåligt. *Dels* har tioårsfristen för de första planteringarna gått ut.

Många gånger är det, som sagt, enskilda skogsägare som har agerat. Jag har bland mina papper skrivelser och även skriftväxling med Skogsstyrelsen om de här problemen. De uppmärksammades på ett tidigt stadium. Ändå har det inte hänt något. Här tycker jag att samhället har ett ansvar när det gäller att ge de här människorna möjlighet att faktiskt få en ordentlig bedömning av om det har gått fel eller inte. I så fall tycker jag att samhället har ett ansvar också i fråga om att bidra till att människor kan få rättelse. Hur det skall gå till kan jag inte ge ett rakt besked om här. Det här är i alla fall viktigt.

I vissa fall kan det också vara så att man från Skogsstyrelsen upplever att det kanske inte alltid kommit ut så bra råd. Det är inte så lätt att efteråt komma och säga att man skulle ha gjort detta förr. Jag tror alltså att processen inte är helt enkel för Skogsstyrelsen heller när det gäller att hantera försyndelser gjorda 15 eller 20 år bakåt i tiden. Därför tycker jag att det är viktigt att ta ett initiativ – kanske inte för inventerings skull utan kanske mera för att få en ordentlig samling och en diskussion med berörda parter; detta för att slippa en ytterlighetsdebatt där en del talar om katastrof och andra säger att det här är ingenting. En sådan debatt är inte fruktbar för framtiden.

Man kan ju tänka sig att om bara en bråkdel av oron är berättigad, betyder det att vi om hundra år kommer att ha rätt mycket virke av dålig kvalitet. Det tycker jag är allvarligt. Den kvalitetsförsämring som det här innebär i sin mildaste form med rotsnurr – som betyder sämre tillväxt, svampangrepp, problem med tvärved och annat – är svår att uppskatta. Den är icke desto mindre allvarlig, för det handlar om en av våra viktigaste näringar.

Anf. 64 RAGNHILD POHANKA (mp)

Herr talman! Jag har naturligtvis också tagit fram den här interpellationen ur mina arkiv. Det är möjligt att jag tydde det litet för välviligt. Det står bl.a: Mot bakgrund av de erfarenheter vi har i dag är det enligt min mening av betydelse att alla skogsägare och de som säljer skogsplanter uppmärksammar behovet av god plantkvalitet och omsorgsfull plantering. Det står också att de åtgärder som Ragnhild Pohanka efterlyser redan är påbörjade.

Det har mycket riktigt kommit en del undersökningar, men man har inte gjort någonting. Man forskar om bättre planter, och man har fått

fram bättre plantor. Men åt det som har hänt gör man ingenting. Precis som Maggi Mikaelsson säger, är det verkligen viktigt att man tittar på framtiden. Men de här planteringarna blir ju nästan oanvändbara som virke - såvida de inte faller omkull; då blir de ju bara skräp.

Visst har Mellanskog och de andra uppmärksammat problemen. Men det var för dåliga fältförsök innan man började planteringen av en miljard plantor. Det kan vi ju konstatera i dag. Man kan inte starta i den omfattningen efter ganska blygsamma fältförsök.

Jag vill ändå fråga om näringsministern är beredd att ta initiativ till att man gör en undersökning och åtgärdar problemen. Det är det vi måste göra; vi måste göra någonting åt de problem som finns.

Anf. 65 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)

Herr talman! Det kan ibland vara svårt att hantera gamla förmyndelser; det har säkert Maggi Mikaelsson rätt i. I ett sammanhang som detta, där vissa forsknings- och utvecklingsresultat senare visar sig - tror jag man i det här fallet skall säga - vara ofullständiga, och dessutom ligger så långt tillbaka i tiden som det nu var frågan om, så tror inte jag egentligen att det är något större problem. Jag tror inte att Skogsstyrelsens nuvarande personal känner sig särskilt bunden av utlåtanden och annat som kan ha gjorts tidigare.

Jag anser att Skogsstyrelsen *har* utfört saker och ting. Det har jag fått redovisat för mig, och jag skall gärna se till att både Maggi Mikaelsson och Ragnhild Pohanka i detalj får ta del av detta.

Jag anser dessutom att det är där ansvaret ligger. Skogsstyrelsen skall utföra detta. Jag anser inte att det behövs några speciella åtgärder från regeringens sida för att Skogsstyrelsen skall ta frågorna på allvar och arbeta med dem.

Det är inte heller så att det här är ett stängt kapitel i Skogsstyrelsens aktivitet. Den har för avsikt att fortsätta med det här och t.ex. i samarbete med forskare och med hänsyn till de forskningsrön som nu finns försöka ta fram skötselrekommendationer för skadade bestånd. Den har också för avsikt att ha den typ av samtal som efterlyses här av Maggi Mikaelsson, t.ex. med SLU. Man vill låta forskarnas synpunkter möta skogsägarnas synpunkter, så att det blir lättare för skogsägarna som skall ta det här ansvaret att veta vad de skall göra.

Det här är ingalunda ett stängt kapitel där ingenting händer. Tvärtom är det mitt bestämda intryck och min fullständiga övertygelse att Skogsstyrelsen arbetar vidare med de här problemen. På det viset skall det vara, och regeringen behöver enligt min mening inte ta några särskilda initiativ där.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 66 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Ingrid Näslund har i en interpellation ställt frågor till mig angående eritreanerna i Sverige med lagakraftvunna avvisningsbeslut.

Jag vill inledningsvis ge en kort bakgrund. I Sverige finns för närvarande ca 400 eritreaner med lagakraftvunna avvisningsbeslut. Det är således fråga om personer som bedömts sakna tillräckliga skäl enligt utlänningslagen för att få stanna här, och som har fått sina asylansökningar avslagna och därmed skall lämna Sverige. Som Ingrid Näslund uppger har det under en längre tid varit nästintill omöjligt att verkställa avvisningsbeslut till Eritrea. Detta eftersom det inte utfärdats nödvändiga resedokument från Eritreas sida. Eritreas ovilja att ta emot sina egna medborgare strider mot folkrätten att alla människor har en grundläggande rätt att återvända till sitt hemland, och alla stater har motsvarande skyldighet att ta emot sina medborgare.

Maj-Lis Lööw besökte som regeringens emissarie Eritrea i februari i år och fick då löfte från den eritreanska regeringen att man skulle bevilja de aktuella personerna inresa i landet. Detta skulle ske så snart som möjligt. En identifieringsprocess har därefter inletts med eritreanska ambassaden för att fastställa personernas eritreanska identitet. Hittills har utvisningen av tre personer, utvisade på grund av brott, verkställts. Ytterligare ett femtontal personer har också accepterats av ambassaden.

När det gäller Ingrid Näslunds första fråga huruvida en vistelsetid på 3 till 5 år i sig utgör en grund för att få stanna av humanitära skäl, är svaret i dessa fall normalt ett nej. Däremot kan en lång vistelsetid tillsammans med andra omständigheter i vissa fall utgöra så starka skäl av humanitär art att en ny ansökan skall kunna bifallas. Att det förflutit lång tid efter det att avvisningsbeslutet meddelats är inte ensamt ett skäl att bevilja tillstånd. Dessutom finns det en yttersta gräns för hur länge ett av- eller utvisningsbeslut gäller. Har ett sådant beslut inte verkställts inom fyra år, så preskriberas det.

Ingrid Näslund har vidare frågat om vilka garantier som finns för att personer från olika politiska grupperingar blir väl mottagna vid ett återvändande. Några sådana garantier finns inte, men i varje persons asylärende har en bedömning gjorts av personens skyddsbehov. Om nya skäl har tillkommit, får man åberopa dessa i en ny ansökan till Utlänningsnämnden.

Slutligen har Ingrid Näslund frågat om det inte finns möjlighet att ge de aktuella eritreanerna uppehållstillstånd i Sverige. Vi har under en lång tid försökt förmå Eritreas regering att ta sitt ansvar. Maj-Lis Lööws resa för någon månad sedan innebar ett genombrott, och en process har nu inletts. Jag tycker att det vore fel att i detta läge helt avbryta denna process.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 67 INGRID NÄSLUND (kds)

Herr talman! Invandrarminister Leif Blomberg! Jag ber att få tacka så mycket för svaret på min interpellation. Jag tycker kanske att den bakgrund som ges här är något ofullständig, och det har kanske heller inte varit avsikten att på något sätt göra anspråk på att den skulle vara fullständig.

Eritrea har stora svårigheter som jag tycker att det är viktigt att ta hänsyn till i det här fallet. Det finns som bekant 400 000 flyktingar i Sudan, och i andra länder i närområdet finns också många flyktingar. Att därför, som även görs i detta svar, tala om ovilja från Eritreas sida efter ett 30-årigt krig tycker jag ändå är märkligt.

När det gäller Maj-Lis Lööws rapportering i februari att det nu från Eritreas sida finns en vilja att lösa knutarna, vet jag inte riktigt hur långt man är villig att gå. Enligt ett svar från Eritreas ambassad på en förfrågan i april om Eritrea nu var villigt att ta ansvar för de eritreaner som finns i Sverige och fått avvisningsbeslut, sades att det i så fall rörde sig om ett betydligt mindre antal än de aktuella 400 som invandrarministern har talat om i svaret. Man räknade med att det totalt skulle kunna röra sig om 100 eller maximalt 150 personer. Jag har på olika håll fått olika siffror. Jag hade själv från början skrivit 400 i min interpellation, men efter att ha fått en betydligt lägre siffra från många olika håll ändrade jag på den siffran.

Man menar också från ambassadens sida, att om Eritrea skulle ta emot en del av dessa personer skulle man i så fall förvänta sig att de kommer med en utbildning i kappsäcken. Man tänker på alla de år som dessa eritreaner har vistats här i Sverige. Tiden har bara runnit i väg för dem. Det har oftast rört sig om unga personer, vilket vi har samtalat om vid något tidigare tillfälle. Det vore naturligtvis oerhört väsentligt att de har någon form av utbildning med sig. Man har också sagt att man bara har ansvar för de eritreaner som kom till Sverige efter befrielsekrigets slut, och som alltså inte har flytt undan kriget och den kamp som man gemensamt skulle utföra.

Herr talman! Bakom siffrorna på 100, 200, 400, eller vad det nu är, finns det lika många enskilda människor. Det är människor som har slitits mellan hopp och förtvivlan under en lång följd av år. De anser sig gång på gång ha fått positiva signaler från regeringshåll. Pierre Schori uttalade som svar på en spontan fråga från mig den 16 februari detta år: "Man kommer att ta hänsyn till humanitära skäl i det här fallet. En lång tids vistelse i Sverige är generellt sett ett sådant skäl. Man får dock se till varje enskilt fall."

Jag vet att det svaret i sig tände förhoppningar hos många eritreaner och också hos många av dem i flyktingorganisationer, kyrkor, osv. som har försökt att hjälpa dessa människor att det skulle bli en annan sakens ordning. Leif Blomberg har också uppfattats ge en uppmaning till förnyad ansökan, och det gjordes vissa överenskommelser på rikskonferensen Ny i Sverige den 10 maj. Ny ansökan om uppehållstillstånd av humanitära skäl på grund av lång tid i Sverige skall behandlas generöst, var det bud som gick ut i Umeå.

Uttalanden av detta slag från Pierre Schori och Leif Blomberg väcker, som jag tidigare sade, stora förhoppningar. Jag vet också att Georg Andersson ett par dagar senare var i Umeå och upprepade ungefär samma sak. Allt detta gör att människor börjar att hoppas.

Det jag nu undrar är hur Utlänningsnämnden skall gå till väga när den behandlar nya ansökningar. Jag känner till en del fall där man har skickat in nya ansökningar, åtminstone efter det att Pierre Schori svarade i debatten här i riksdagen. Man har då fått till svar att det inte finns några nya omständigheter i ansökan i förhållande till den ansökan som tidigare ingivits, och därför blev det avslag än en gång. Hur skall Leif Blomberg få Utlänningsnämnden att agera på ett generösare sätt?

Anf. 68 EVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Också jag vill göra ett par kommentarer i det här ärendet. Den första är naturligtvis att folkrätten här som i alla andra sammanhang är mycket viktig och att Sverige har ett alldeles speciellt ansvar, och har tagit ett sådant ansvar, under lång tid. Det tycker jag är bra att Sverige fortsätter med.

Den andra kommentaren är att de problem som har uppstått är frukten av att den tidigare regeringen inte på något sätt förmådde att hantera frågan.

Det var ju faktiskt så att bistandsminister Alf Svensson t.o.m. började hota att dra in biståndet till Eritrea om de inte efterkom Sveriges krav att omedelbart ta emot de avvisade.

Detta rimmar ganska illa med det Ingrid Näslund nu pratar om, nämligen att de borde ha utbildats och tagits om hand bättre här i landet. Den här aktiviteten från Ingrid Näslunds sida hade säkert gjort mycket mer nytta under den föregående mandatperioden.

Detta är en mycket svår situation för de personer som det gäller – hur många de nu än är. Därför tycker jag att det är mycket bra att den socialdemokratiska regeringen omedelbart tog tag i frågan och nu har handlat. Regeringen har handlat så till vida att den har en överenskomst med den eritreanska regeringen om att de skall starta den här identifieringsprocessen så att det är möjligt att komma till rätta med varje enskilt ärende.

Jag tycker också att det finns en mycket glädjande öppning i Leif Blombergs svar. Jag kan inte läsa ut något annat än att de långa vistelsetiderna och starka humanitära skäl gör det möjligt att få en ny prövning i varje enskilt fall. Längre än så kan vi naturligtvis inte komma. Att det skulle vara en allmän prövning av hela gruppen är främmande för vår asyllagstiftning.

Däremot vänder jag mig emot det som litet grand ligger i Ingrid Näslunds fråga, och därför också återfinns i svaret, nämligen en antydning om att det skulle finnas ett skyddsbehov för dessa personer, att det skulle vara farligt för dem att återvända till Eritrea. Vid mina besök där nere och vid andra kontakter har jag inte funnit någonting som tyder på att det skulle vara farligt att återvända till Eritrea, inte heller för den som har en annan uppfattning än den nuvarande regeringen där nere om vad som har hänt i Eritrea och vad som bör hända där.

Många EPLF:are har återvänt, och det finns gott om exempel på f.d. EPLF:are som nu arbetar aktivt inom Eritrea för att ta fram en ny demokratisk konstitution och deltar i återuppbyggnadsarbetet. Detta är naturligtvis viktigt att säga så att det inte framstår som om den här omprövningen skulle ske av skyddsskäl.

Herr talman! Dessutom skulle jag vilja säga att det är av stort intresse såväl för Eritrea och Sverige som för hela det internationella samfundet att alla krafter sätts in för att stödja en demokratisk utveckling i Eritrea. Eritrea har fajtats för sin frihet och för sin rätt till självbestämmande. De behöver ett stort stöd nu, både materiellt för att klara den mycket svåra sociala situationen i landet med mycket svår fattigdom och för att bygga upp nya demokratiska strukturer. Det är kanske till syvende och sist det som långsiktigt visar sig vara det allra viktigaste med den nuvarande regeringens handlande. Vi måste få bort låsningen mellan biståndsverksamheten och dessa asylärenden. Vi måste se till att det svenska biståndet kan användas till att stödja en demokratisk utveckling.

Anf. 69 GUSTAF VON ESSEN (m)

Fru talman! Det är ju inte tillfredsställande att människor kan komma att avvisas efter tre till fem år. Det är ju en mycket lång tid för många. Inte minst de yngre har kanske levt en stor del av sitt liv här i Sverige.

Det har ju berörts här varför det inte har gått att avvisa dem. Eritrea har inte velat ta emot sina egna medborgare. Jag tycker att det i sig är en otillfredsställande situation. Eritrea är nu ett fritt land, tillhör FN-systemet och har gjort åtaganden att skydda sina medborgare och ta hand om dem precis som alla andra länder.

Nu tycks det finnas möjligheter för eritreanerna att återvända successivt, och det måste hälsas med tillfredsställelse, inte minst för landet Eritrea självt. Det behövs naturligtvis människor med viss utbildning för att bygga upp landet.

Vi har ju länge här i riksdagen och i andra sammanhang efterlyst en tydligare återvändningspolitik. Nu diskuteras ju detta i Flyktingpolitiska kommittén där jag är ledamot. Vi funderar väldigt mycket på hur vi skall hantera återvändningsfrågorna och hur man skall kunna koppla bistånd och återvandring på ett sätt som gör att återvandring blir ett mer naturligt inslag för de människor som sökt skydd här under en period.

Det har nämligen sagts att nära en tredjedel av alla akademiskt utbildade personer i Afrika – då talar jag om Afrika i dess helhet – bor utanför Afrika. De har alltså flyttat till Västerlandet, USA, Kanada, Australien eller vad det nu kan vara och framlever sina dagar där. Det kan man i och för sig inte ha så mycket att invända mot, men de skulle kanske behövas i Afrika för att vara med och bygga upp sitt land och förbättra situationen och förhållandena för de boende i respektive länder.

Därför är det viktigt att även eritreanerna här får en möjlighet – och jag ser det faktiskt som en möjlighet – att återvända till sitt land för att vara med och bygga upp det och bidra till en förbättrad utveckling.

Jag sade inledningsvis att detta har tagit lång tid, och det är högst beklagligt. Nu kan man ju säga att det har fallit ut i så måtto att Maj-Lis Lööws mission nere i Eritrea har inneburit att man nu börjar processa identiteter och så småningom mottagande. Om detta lyckades av Maj-Lis Lööw personligen eller om marken var förberedd under den borgerliga regeringen och hon skördade frukterna kan man ju diskutera. Jag tycker att det är mindre intressant. Det intressanta är ju att Eritrea nu är berett att diskutera.

Det är klart att man i det här sammanhanget inte kan komma undan en diskussion om bistånd kopplat till viljan att ta emot. Jag menar att en återvändningspolitik skall kunna vara utformad så att bistånd och återvandring får en närmare koppling. Vi är inte där ännu, och vi kan kanske inte åstadkomma det i detalj denna gång. Men jag tror att vi måste arbeta successivt och mer medvetet i de banorna för att möjliggöra för många utbildade flyktingar och invandrare att återvända till sina länder och vara med och bygga upp dem.

Anf. 70 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Låt mig kommentera litet av det Gustaf von Essen säger om återvändarpolitik. Det är en viktig fråga. Vi har ju också tillsatt en kommitté som arbetar med denna. Gustaf von Essen finns med där. Jag tror att det är viktigt att vi får en diskussion kring just återvändarpolitiken.

Jag tror att det är värdefullt för människor att kunna återvända hem om de kan och vill göra det. Det är bra om vi kan hitta former för att rusta dem bättre för att göra en större insats i sitt hemland än vad de kunde innan de begav sig därifrån. På det sättet kan vi skapa bättre förutsättningar såväl för individerna och för medmänniskor i det land man kommer att återvända till som för landet i fråga. Jag tycker att det är ett bra sätt att bedriva någon form av biståndspolitik i kombination med flyktingpolitik. Vi ser fram emot att få förslag från er och att vi sedan kan ha en diskussion under hösten i en remissrunda osv. Sedan får vi se var vi kan landa så småningom.

En aktuell fråga är den om våra bosnier. Den håller man ju på att diskutera. Det finns ju vissa åtgärder som pågår också, t.ex. läkare i Bosnien osv.

Jag skulle för övrigt bara vilja försöka beskriva den hantering som gäller eritreanerna, sett utifrån ett utlänningsnämndsperspektiv. Det är inte regeringen utan Utlänningsnämnden som förfogar över möjligheterna.

Jag har varit i kontakt med Johan Fischerström och fått redovisat vad man kommer att ta hänsyn till i händelse av att en eritrean som har fått avvisningsbeslut i Sverige kommer in med en ny ansökan, vilket är fullt möjligt. Det är en rättighet man har som människa.

Det finns en praxis i denna typ av frågor som går ut på följande: Att ha varit i Sverige under mycket lång tid – fyra år eller en ännu längre period – utgör som jag sade tidigare inte automatiskt skäl att få stanna i Sverige. Det måste också tillkomma andra omständigheter.

Jag har träffat många eritreaner – senast i Umeå, vilket Ingrid Näs-lund återopade. Jag satt också i en liten överläggning med ett antal eritreaner. Jag förstår att de har haft det väldigt jobbigt och svårt och att de fortfarande har det väldigt jobbigt och svårt. Många av de eritreaner som finns i vårt land har funnits här under lång tid. De flesta kom faktiskt för fyra eller upp till fem år sedan. Säkert kan man må väldigt psykiskt dåligt av att ha vistats i vårt land utan att veta om man skulle hem eller om man skulle få stanna. Kanske har hopp väckts och släckts igen. Att det har varit väldigt påfrestande för dessa människor inser jag också.

Det är mot den bakgrunden det i praktiken finns möjligheter för Utlänningsnämnden att ta hänsyn till om människor har varit lång tid i Sverige och om de mår dåligt. Om man med intyg från läkare eller kurator eller på annat trovärdigt sätt kan styrka att man faktiskt har farit ganska illa av situationen kan det, sammanvägt med annat, vara av sådan tyngd att man kan få uppehållstillstånd av den anledningen – på humanitär grund.

Det är så våra eritreaner får göra. De får gå in med nya ansökningar om de själva tycker att de har goda skäl till det. De får motivera ansökan utifrån dessa utgångspunkter.

Det finns också en tredje fråga som är viktig att ha med i bilden. Utlänningsnämnden får inte anse att individen har motarbetat verkställigheten, t.ex. genom att hålla sig undan, gömma sig från myndigheter osv. Då har man själv satt sig i en ohållbar situation. Det görs en mer strikt bedömning av den typen av fall.

Det är en praxis som jag tror kan vara rimlig. Om de eritreaner som finns i vårt land i dag har varit här länge, mår psykiskt dåligt och kan styrka det och inte heller har motarbetat verkställigheten finns det möjligheter för dem att gå in med en ny ansökan och få den behandlad. Sannolikheten för att den skall bli positivt behandlad utifrån dessa utgångspunkter är relativt stor, vill jag påstå.

Jag har träffat många – jag vet inte hur många – som etablerat någon form av anknytning sedan de kom till Sverige med någon som har uppehållstillstånd här eller som är född och uppvuxen här och är svensk medborgare. Jag har träffat ett antal sådana personer. De fallen är en fråga för den nya lagstiftningen, som sannolikt kommer att gälla från den 1 juli, om möjlighet att söka uppehållstillstånd av anknytningsskäl också från Sverige. I vissa fall skulle man kunna beviljas uppehållstillstånd av anknytningsskäl utan att behöva åka hem. Det skulle kunna vara en möjlighet för eritreanerna i den mån andra skäl inte finns att tillgå.

Jag vill som upplysning säga att detta är Utlänningsnämndens praxis. Det som jag sade vad gäller anknytning har jag lagt till. Man har rätt som människa, person och eritrean i Sverige att återropa båda dessa skäl för att få stanna.

Men jag vill avslutningsvis säga att det inte finns asylskäl. Man kan återropa asylskäl på nytt om det har kommit in nya omständigheter i bilden, men i huvudsak har eritreanerna inga asylskäl.

Fru talman! Jag ber att få tacka för det klarläggande som Leif Blomberg kom med i det senaste anförandet. Jag tycker att det var intressant.

*Svar på
interpellationer*

När det gäller personer som har hållit sig undan av rädsla vill jag säga att det beror på att de har mått dåligt. Det kan finnas verkliga förklaringar till att en del har gjort så. Man skulle ändå inte ha kunnat verkställa avvisningsbeslutet på grund av den inställning som funnits i Eritrea. Det är skälet till att de inte har kunnat avvisas. Att då gå på att en del har känt en sådan fruktan att de har hållit sig undan tycker jag är ganska grymt, särskilt som det i en del fall rör sig om mycket unga människor.

Jag skulle vilja vädja om att man inte går alltför mycket efter bokstaven utan bedömer de nya ansökningarna i humanitär anda.

Jag känner ändå en ganska stor oro för hur Utlänningsnämnden kommer att behandla dessa ansökningar. Jag tycker som jag har sagt tidigare att det faktum att det gått så lång tid i sig är ett mycket starkt skäl, som faktiskt blir humanitärt. För en del har hela ungdomen förunnit. De står utan utbildning, och många av dem har varit större del av sitt vuxna eller halvvuxna liv här i Sverige än i Eritrea. För dem är det alltså ett ganska främmande land som de i så fall återvänder till.

Jag skall inte gå in så mycket på frågan om eventuella asylskäl. Det har konstaterats av flera talare att sådana inte finns. Men jag vet att det finns olika personer bland de sökande. Det finns sådana som tillhör minoriteter, t.ex. Det har sagts från Amnestys sida att det förekommer förföljelser av sådana personer som har andra politiska åsikter. Jag är inte så säker på att det förhåller sig på det sätt som man har låtit påskina från flera håll.

Jag undrar om det på något sätt utgår starka signaler till Utlänningsnämnden. Jag tror att eritreanerna har förhoppningar om att det skall löna sig att komma in med en ny ansökan efter de utspel som invandrarminister Leif Blomberg har gjort, bl.a. uppe i Umeå.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att dessa människor känner att vi tänker på dem, var och en personligen, och att de verkligen har chansen att få en individuell bedömning som kan ge verkan.

Fru talman! Det görs en individuell bedömning av alla sådana här ärenden. Jag tycker att det är viktigt att det är så. Jag tycker att det är ett bra besked som Leif Blomberg ger om att det inte finns några asylskäl att återopa.

Ingrid Näslund framför återigen rykten om att det skulle finnas Amnestyrapporter om att det förekommer saker som skulle utgöra fara för personer vid återvändandet till Eritrea. Jag har via Amnesty försökt att få de ryktena bekräftade. De kan inte hitta den rapport som skulle bekräfta de ryktena, så jag tror nog att vi kan avskriva dem. Om Ingrid Näslund har bevis för att det skulle vara farligt för någon att återvända till Eritrea bör hon komma fram med dem, för då är det viktigt. Men jag har vid mina resor där nere och vid andra kontakter inte kunnat

hitta någonting sådant, och då tycker jag inte att vi här i riksdagen skall medverka till att fortsätta att sprida sådana rykten.

Den regim som finns där nere behöver hjälp med mycket i sin strävan att bygga upp ett demokratiskt samhälle. Såvitt jag kan förstå är det deras ambition.

Med de besked som Leif Blomberg har givit nu och det arbete som har satts i gång efter Maj-Lis Lööws resor i Eritrea och samtal med regimen där nere har vi både lagt grunden för en bra lösning för de personer som det gäller och för ett fortsatt biståndssamarbete. Jag tycker att både Leif Blomberg och andra i regeringen som har varit inblandade – inte minst Maj-Lis Lööw – skall ha all heder av det.

Det är ett mycket glädjande besked för de 400 eritreaner, eller hur många det nu kan vara, som finns här i Sverige i dag och väntar på besked i sina uppehållstillståndsärenden. Men det är som jag sade minst lika viktigt att vi nu kan se fram emot att fördjupa biståndssamarbetet med Eritrea. Eritrea är ett av de länder som har det kanske allra största behovet av bistånd från oss.

När det gäller Utlänningsnämnden vill jag bara skicka med det budskapet att jag utgår från att den handskas med den här frågan på ett både humanitärt och klokt sätt. Jag kan inte tänka mig att nämnden behöver några ytterligare anvisningar från Leif Blomberg. Jag tycker att han har varit mycket tydlig i denna fråga.

Anf. 73 GUSTAF VON ESSEN (m)

Fru talman! Jag är själv ledamot i Utlänningsnämnden, och jag är inte så säker på att jag vill ha anvisningar från Leif Blomberg om hur vi där skall handlägga ärendena. Däremot kan det hända att Utlänningsnämnden på grund av olika omständigheter vill skicka upp ärenden för praxisavgörande, men det är en annan sak, som såvitt jag nu kan förstå inte är aktuell.

Jag finner i stället den redogörelse som Leif Blomberg lämnade för hur Utlänningsnämnden skall hantera dessa frågor vara alldeles riktig. Det skall gå till på det sättet, och så kommer det att gå till. Varje ärende kommer att bedömas enskilt, och det kan visst, Eva Johansson, finnas vissa som har asylskäl och som kan betraktas som flyktingar. Det kan man inte utesluta. Alla skäl skall prövas, givetvis också anknytnings-skäl i enlighet med den nya lagstiftning som vi förutsätter skall träda i kraft den 1 juli. Också humanitära skäl kan komma i fråga.

Allt detta finns med i Utlänningsnämndens sätt att hantera dessa ärenden. Jag ser inget märkligt i detta, utan det går helt normalt till på detta sätt.

Jag tycker vidare möjligtvis att engagemanget från svensk sida, t.ex. från kyrkligt håll, för personer från Eritrea liksom för andra grupper av människor som möjligen står inför en situation där de kan komma att avvisas, snarare borde gälla att man skulle hjälpa dessa personer till ett återvändande. De borde på olika sätt stödjas i återvändandeperspektivet, i stället för att man till varje pris skall försöka hitta möjligheter för dem att stanna kvar, gömma sig osv. Jag menar att det är viktigt att folkrörelserna, kyrkor och andra intresserade nu verkligen ser möjlighe-

ter i att hjälpa människor till ett återvändande snarare än till att bita sig fast.

Har myndigheterna så småningom kommit fram till att det inte föreligger några skäl till uppehåll, skall en avvisning ske, och då är det väl viktigt att man hjälper till med att genomföra den avvisningen på ett så värdigt och vettigt sätt som möjligt. Där har verkligen många svenskar ett engagemang som man borde kunna använda till att bistå i avvisningssituationen snarare än till nya försök till överklaganden.

Prot. 1994/95:110

29 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 74 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Jag tycker att Ingrid Näslund är inriktad på att leta efter det som är negativt i de lämnade beskederna och i hanteringen av ärendena. De flesta eritreaner har varit här mycket länge, mellan fyra och fem år. Det stora flertalet som har blivit föremål för avvisningsbeslut har väntat så länge på att få återvända hem eller på att få sitt ärende prövat på nytt i form av en ny ansökan, om det finns skäl för det.

Om man mår dåligt och kan styrka det, finns det förutsättningar för att detta vid en sammantagen bedömning kan betraktas som ett humanitärt skäl för uppehållstillstånd. Mår man inte dåligt, föreligger inte detta skäl, och då vidhålls avvisningsbeslutet. Det är Utlänningsnämnden som hanterar dessa frågor, och det är naturligt att det är så. Jag tycker att det är en bra praxis.

Sedan kan vi från regeringens men också från våra myndigheters utgångspunkter inte se positivt på att personer tar lagen i egna händer och säger att de skall bestämma om de skall stanna i Sverige eller inte – inte Sveriges regering och inte Sveriges riksdag. Vi måste enligt min mening vara litet tuffare i de sammanhangen. Om man själv medverkar till att tiden i Sverige förlängs, är det en situation som man själv har försatt sig i, och då måste man också ta ett individuellt ansvar. Ingrid Näslund brukar i andra sammanhang tala om ett sådant – varför inte också i dessa sammanhang? Jag tycker att det är en viktig synpunkt.

Jag instämmer i det som Eva Johansson sade om bistånd. Jag tycker att det är lite knepigt att så att säga hota eritreanerna med straff i form av att vi skulle underlåta att hjälpa människor i deras hemland. Jag tycker att det är en konstig politik. Det är viktigt att vi i stället på olika sätt medverkar till att återupprätta biståndsrelationerna med Eritrea.

Gustaf von Essen, som nu har lämnat kammaren, säger att han inte vill ha några anvisningar till Utlänningsnämnden från invandrarminister. Invandrarminister vill inte heller ge några sådana anvisningar, och han skall inte och får inte göra det. Vad jag har redovisat här är Utlänningsnämndens praxis för hanteringen av dessa frågor, ingenting annat.

Anf. 75 INGRID NÄSLUND (kds)

Fru talman! Det var vid slutet av den föregående regeringens regeringsperiod som en del av dessa människor började ha varit här lång tid, och nu har det faktiskt gått ett år till. De som nu har varit här i fyra år hade ett till två år före slutet av den förra regeringsperioden varit här i bara två år. Det är en mycket stor skillnad. Vid slutet av sin rege-

ringsperiod hade man faktiskt kommit fram till att de eritreanska flyktingarna borde beviljas permanent uppehållstillstånd av humanitära skäl, men man lyckades inte få igenom detta i alla instanser före valet.

Man tog också kontakter med företrädare för den nuvarande regeringen och fick till svar att man icke borde agera före valet. Så förhåller det sig faktiskt med den saken. Annars var man vid den tidpunkten beredd att agera för permanenta uppehållstillstånd. Man litade på att den regering som tillträtt skulle fullfölja detta.

Den nya regeringen har nu kommit fram till ett annat agerande på grund av Maj-Lis Lööws framgång nere i Eritrea, men jag menar ändå att den långa vistelsetiden för dessa personer som inte har någon som helst vilja att återvända är ett starkt humanitärt skäl.

Hur väl man kan lyckas med att få en läkare övertygad om att man mår dåligt är något som i mycket är beroende av ens egen personlighet. Det är i hög grad beroende av de personliga förutsättningarna att framställa den egna saken. Jag vet att läkare många gånger ändå kan se igenom detta och komma fram till riktiga bedömningar, men detta har ändå väldigt mycket att göra med personligheten. Det blir alltså subjektiva bedömningar.

Jag tycker att vistelsetiden i sig skulle tillmätas stor vikt i fall där man absolut inte kan se en framtid i att återvända och absolut inte flytta tillbaka. Jag tycker inte att det i detta läge skulle vara onormalt om Utlänningsnämnden fick klart för sig att man nu måste se generösare på de nya ansökningarna. Jag tycker också att det verkar som om Leif Blomberg uppe i Umeå har sagt att dessa personer skall få en generösare behandling. I annat fall är det inte stor nytta med hans uttalande.

När det gäller biståndet har vi från Kristdemokraternas sida faktiskt yrkat på ett högre bistånd till Eritrea under denna mandatperiod än vad den socialdemokratiska regeringen har gjort. Viljan att hjälpa till är alltså minst lika stor från vår sida. Jag har inget emot att människor flyttar tillbaka till Eritrea, om det är deras önskan att göra det, men jag tycker inte att det skall läggas dem till last att den eritreanska regeringen har hindrat dem från att återvända. Det gäller även om de på något sätt inte skulle ha handlat helt lagligt. Jag håller i allmänhet på att man skall göra det, men jag tycker att vi verkligen skall ha fördrag med dessa människor.

Anf. 76 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Jag har inte i Umeå givit uttryck för en uppfattning till förmån för en generösare behandling, utan jag har försökt att för de eritreaner som jag träffade uppe i Umeå tala om att det finns möjlighet att gå in med en ny ansökan, om man önskar göra det. Har en eritrean vidare i Sverige träffat en person som det skapats starka band till, finns det förutsättningar för ansökan med hänvisning till anknytningsskäl. Man kan göra en sådan ansökan för att se om den nya lagen är tillämplig i fallet i fråga. Så kan vara förhållandet. Det är vad jag har sagt åt eritreanerna. Sedan är det upp till dem själva att göra de överväganden och bedömningar som de själva vill i de här sammanhangen.

Vistelsetiden har betydelse. Sammantaget med att det är styrkt att man mår psykiskt dåligt har den betydelse. Enbart den faktorn tillmäts inte så stor betydelse att den utgör en rätt för någon att få uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Jag kan förstå att det kan kännas litet knepigt för ett parti från den borgerliga regeringen att Maj-Lis Lööw, när hon skickades som emissarie av den socialdemokratiska regeringen, lyckades få eritreanerna att leva upp till folkrätten. I stället för att erkänna att Maj-Lis Lööw bedrev en bra diplomati – det är en fördel och ingen nackdel att man lyckades hävda folkrätten – låter det när Ingrid Näslund pratar som om det är en nackdel att den socialdemokratiska regeringen fick eritreanerna att erkänna den folkrättsliga grundprincipen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

13 § Svar på interpellation 1994/95:129 om förvarstagande i utlänningslagen

Anf. 77 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Eva Johansson har i en interpellation ställt frågor till mig angående förvarstagande av barn, dels vilka åtgärder jag kommer att vidta för att förhindra att unga förvarstagna asylsökande sätts i häkte, dels vad jag kommer att göra för att regeln om att i första hand pröva andra åtgärder än förvar efterföljs i högre grad.

Inledningsvis vill jag poängtera att ett förvarsbeslut är en ingripande åtgärd för den enskilde individen och får därför bara förekomma i situationer där det är oundgängligen nödvändigt. Förutsättningarna för att ta en utlänning i förvar är därför noga preciserade i utlänningslagen.

Det är polismyndigheten som är ansvarig för verkställandet av ett förvarsbeslut, och den har ett antal olika typer av förvarslokaler till sitt förfogande. Det finns särskilda förvarslokaler, som t.ex. den i Carlsund. Dessutom använder man sig av polisarrest, vid korta förvar, samt allmänna häkten och kriminalvårdsanstalter.

I mars 1994 beviljade den dåvarande regeringen polisen medel för iordningställande och drift av särskilda förvarslokaler för utlänningar med avvisningsbeslut. Särskilda förvarslokaler finns nu i Carlsund, Marieberg utanför Karlstad, Flen och Göteborg.

Min uppfattning är att det naturligtvis är de särskilda förvarslokalerna som skall användas i första hand, och endast i undantagsfall bör man inkvartera någon på häkte eller i kriminalvårdsanstalt. Detta gäller i synnerhet när det är fråga om unga människor. Det är inte acceptabelt att en 16-åring sätts i förvar på Kronobergshäktet.

När det gäller Eva Johanssons konkreta frågor vill jag säga att båda för närvarande är föremål för utredningsarbete. I det betänkande som den s.k. verkställighetsutredningen nyligen överlämnat föreslås att Invandrarverket tar över ansvaret från polisen vad avser förvarslokaler. Det innebär att förvarslokalerna borde kunna utformas på ett helt annat sätt än häkten och kriminalvårdsanstalter. En sådan ordning

skulle medföra att det är i rena undantagssituationen som förvarstagna skulle placeras på kriminalvårdsanstalter eller i häkten. Dessutom har Flyktingpolitiska kommittén i uppgift att se över hela utlänningslagstiftningen, inklusive förvarsreglerna. Deras betänkande överlämnas i juli i år. Redan nu har kommittén dock aviserat sitt förslag att ändra åldersgränsen från 16 till 18 år för de särskilda inskränkningarna i möjligheterna att ta barn i förvar. Jag delar kommitténs uppfattning på denna punkt.

Anf. 78 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag vill först tacka invandrarministern för ett bra svar, inte minst för de sista meningarna, som inte stod i det skriftliga svar jag fick i förväg.

Det är tydliga besked om hur invandrarministern ser på behandlingen av asylsökande som söker sig hit. Jag tolkar svaret som en mycket klar signal till polisen att de i högre grad än i dag skall pröva andra åtgärder än förvar när de bedömer att det finns en risk för att den asylsökande kommer att hålla sig undan. Det finns många sådana åtgärder man kan ta till som är mindre ingripande än ett förvarstagande, olika former av anmälningsplikt och uppsikt eller att den asylsökande får lämna ifrån sig sitt pass.

Bl.a. Rädda Barnen har uppmärksammat oss på att många barn sätts i förvar trots att lagen kräver stor restriktivitet, som också Leif Blomberg sade. Statistiken är mycket bristfällig, vilket är ett bekymmer i sig, men vi vet att minst 62 barn satt i förvar under 1994 och att Kronobergshäktet i Stockholm användes åtminstone för 34 förvarstagna barn.

Att detta över huvud taget har varit möjligt beror på att vi i Sverige än så länge håller oss med en lägre åldersgräns för vad vi betraktar som barn än t.ex. FN:s barnkonvention. Därför var det sista beskedet om att det kommer en lagändring på den punkten extra välkommet.

Jag ser också svaret som ett tydligt besked till polisen att i avvaktan på att en ny lagstiftning kommer till stånd upphöra med att använda häktena som förvarslokaler. I speciellt hög grad borde detta gälla Kronobergshäktet, som har fått utomordentligt hård internationell kritik. Den kritiken går i stort sett ut på att det inte ens är lämpligt för att förvara häktade kriminella, än mindre borde det få användas för att förvara nyanlända, många gånger unga människor på flykt.

Detta är ett viktigt besked som jag hoppas får omedelbar effekt för polisens val av förvarslokaler. Det är naturligtvis helt oacceptabelt att barn på flykt sätts i häkte. Jag har svårt att se att det egentligen finns några sakligt motiverade skäl för myndigheternas handlande i de här fallen. Varken graden av säkerhet eller platsbrist talar för att man använder häktena.

De särskilda förvarslokalerna vid t.ex. Carlslund motsvarar kraven på säkerhet och de har också haft en lägre belägningsgrad än häktena, både rent generellt och vid varje enskilt tillfälle. Inte minst häktet i Stockholm har ofta klagat över att man dras med ständiga problem med överbeläggning. Det finns alla skäl i världen att använda t.ex.

Carlsunds försvarslokaler i stället för häktet. Jag hoppas att polisen ser till att det blir så härnäst.

Jag vill tacka för ett bra svar men också ställa ett par korta frågor till invandrarministern. När kan vi förvänta oss ett förslag till riksdagen om den organisatoriska förändringen som nämns i svaret, och när får vi förslaget till en tydligare lag som gör att vi får regler som överensstämmer med FN:s barnkonvention och som i största allmänhet kommer att leda till att vi får en värdigare behandling av asylsökande?

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 79 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Jag svarar på den sista frågan först, när proposition och lag kommer.

De här frågorna behandlas i den flyktingpolitiska kommittén. Både Backlund och Lempert har lämnat sin utredning till den kommittén. Därifrån kommer ett sammanvägt betänkande. Det är litet dyrt en månad kvar tills det betänkandet kommer. Därefter vidtar remissbehandlingen. I augusti någon gång kommer betänkandet att kunna skickas ut till dem som skall delta i remissbehandlingen. Sedan bör man lägga till några månader, så någon gång i november eller i december kan man vara färdig att börja skriva propositionen. Då kan man lägga fram en proposition för vårriksdagen. Det är det troliga.

Vi har som strategi att det är en fördel om vi kan hålla ihop hela förändringsbilden när det gäller utlänningslagstiftning och annan lagstiftning som berör de här frågorna. På det sättet kan vi få en sammantagen förändring vid en och samma tidpunkt och behöver inte gå in och göra småförändringar och korrigeringar vid olika tidpunkter. Det försvårar och gör hela hanteringen mycket mer komplicerad än om man gör förändringen genomtänkt och i ett sammanhang.

Jag skulle vilja ta upp frågorna om statistik litet grand. 1994 var det totala antalet förvarstagna på Kronobergshäktet 670 personer. Det var 34 personer under 18 år. Kronobergshäktet genomförde 1994 en undersökning som visade att häktet hade en total beläggning på ca 95 %. Det är nästan alltid fullt, med andra ord. Samtidigt var beläggningen på Carlslund, en särskilt iordningställd lokal för förvar, 70 %. I Flen var den 50 % och i Kristinehamn 40 %. Det finns alltså gott om utrymme i de särskilt iordningställda försvarslokalerna. De har en helt annan atmosfär och ur mänsklig utgångspunkt en bättre atmosfär än det är i Kronobergshäktet. Ändå har de här försvarslokalerna inte använts, trots att de haft kapacitet att ta emot de här personerna.

Vad som dessutom praktiskt kan belysa situationen är att kostnaden på Kronobergshäktet uppskattas till ca 1 700 kronor per dygn, jämfört med ca 1 000 kronor per dygn för någon av förvaringsplatserna på förläggningen.

Det är alltså utifrån de här utgångspunkterna – beläggning, kostnader och andra sådana saker, förutom de rent mänskliga aspekterna som naturligtvis är de viktigaste – välmotiverat att faktiskt använda de lokaler som är iordningställda för ändamålet och inte använda häkten, framför allt inte Kronobergshäktet.

Anf. 80 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag tycker det är bra med en sammanhållen hantering. Det tror jag gagnar den här frågan.

I den lagstiftning som finns i dag finns inte några hinder för myndigheterna, utan de har allt stöd, att se till att asylsökande får en värdig behandling även om man bedömer det nödvändigt med förvar. Men jag tycker nog vi skall ta den tid på oss som invandrarministern anger här. Man skall arbeta med frågorna i departement och remissinstanser i höst, och det skall komma en proposition nästa vår.

Som jag sade förut utgår jag från att invandrarministrernas mycket tydliga svar går fram till myndigheterna, till Polisen, så att man ser till att använda de möjligheter som finns, både inom lagens ram och med lagens stöd, och att man använder de förvaringslokaler som faktiskt är avsedda för den här typen av verksamhet och inte häkten som är avsedda för något helt annat.

Tack för ett bra svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1994/95:149 om Schengenavtalet

Anf. 81 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! Gudrun Schyman har i en interpellation ställt fyra frågor till mig om Schengenavtalets implikationer för asylsökande.

Inledningsvis vill jag påminna om att Schengenavtalet är ett samarbete för att uppnå det inom EU gemensamt uppställda målet att åstadkomma fri rörlighet för personer. Det är alltså inte fråga om ett asylpolitiskt samarbete i första hand vilket man lätt får intryck av när man läser Schymans frågor.

Schengensamarbetet har kommit till stånd för att påskynda förverkligandet av den fria rörligheten för personer inom EU. Nio av EU:s medlemsländer – Belgien, Nederländerna, Luxemburg, Frankrike, Tyskland, Spanien, Portugal, Italien och Grekland – har ingått ett separat, mellanstatligt samarbetsavtal som främst syftar till att avveckla personkontrollen vid de inre gränserna. Detta avtal trädde i kraft den 26 mars i år. Österrike har undertecknat avtalet och blir medlem 1996, och Danmark och Finland har anmält sitt intresse av att medverka.

Sverige deltar för närvarande inte i Schengensamarbetet.

I och med att Schengenavtalet trädde i kraft påbörjades ett fördjupat samarbete mellan de deltagande länderna på vissa områden i syfte att undvika de negativa effekter som ett avskaffande av personkontrollerna vid de inre gränserna skulle kunna få. Detta fördjupade samarbete gäller bl.a. ett enhetligt system för personkontrollerna vid den yttre gränsen och gemensamma åtgärder för bekämpning av gränsöverskridande, grövre brottslighet.

Den första frågan som Gudrun Schyman har ställt är hur en tillfredsställande juridisk och demokratisk kontroll skall kunna tillförsäkras Schengensamarbetet.

Schengenavtalet är ett traditionellt, mellanstatligt samarbetsavtal mellan demokratiska stater. Vad gäller juridisk och parlamentarisk kontroll fungerar det på samma sätt som för andra folkrättsliga instrument, nämligen på det nationella planet. Det innebär t.ex. att en svensk anslutning till samarbete måste bli föremål för ratificering av riksdagen, vilket också gäller framtida förändringar av avtalet.

Schengenavtalet står helt utanför den ram som finns inom den tredje pelaren i Maastrichtfördraget, och möjligheterna att tillskriva EU:s institutioner en roll finns därför inte. Däremot är det uttalat i Schengensamarbetet att så fort man inom EU-kretsen kommit fram till bestämmelser på de områden som täcks av Schengenavtalet upphör Schengenavtalets bestämmelser att gälla till fromma för den gemensamma EU-lösningen eftersom målet är att åstadkomma fri rörlighet för personer inom hela EU.

Gudrun Schyman hänvisar i sin interpellation till en Europaparlamentsresolution från april i år. Min fråga till Schyman blir då om hon, i likhet med resolutionens slutsats, anser att EG-domstolen är rätt forum för ökad juridisk kontroll och att Europaparlamentet skall få en ökad roll i förhållande till Schengensamarbetet. I praktiken är det samma linje som Vänsterpartiet driver i sin partimotion vad gäller EU-samarbetet, där man hävdar att det kunde bli effektivare och få ökad kraft genom viss överstatlighet. Schyman förespråkar då att tredje pelarens frågor förs över till den del av EU-samarbetet där EU:s institutioner spelar en större roll. Denna fråga kommer för övrigt att bli aktuell vid 1996 års revisionskonferens och är under beredning inom regeringen.

Den andra frågan som Gudrun Schyman har ställt är vilka åtgärder regeringen avser vidta för att Schengenavtalets regler för transportörsansvar inte skall tvinga transportföretagen att bedöma återopade asylskäl utan att vara kvalificerade för det.

Schengenavtalet föreskriver att den som transporterar resande skall vara skyldig att se till att dessa vid avresan har erforderliga dokument för inresa. Om de inte har gjort det kan böter eller annan sanktion utdömas. Dessa bestämmelser liknar dem som finns inskrivna i svensk utlänningslagstiftning. Att transportbolagen skulle vara tvungna att göra asylbedömningar torde vara en missuppfattning från Schymans sida; det handlar om att göra en rimlig bedömning av de resedokument som den resande presenterar. Alla länder i Västeuropa, inklusive de nordiska länderna, har i dag regler för transportörernas ansvar i linje med det samarbete som äger rum inom FN:s internationella privatflygorganisation, ICAO.

I detta sammanhang vill jag nämna att frågan om transportörsansvaret för närvarande utreds av den parlamentariskt sammansatta Flyktingkommittén.

Den tredje frågan som ställts gäller överensstämmelsen mellan reglerna i Genèvekonventionen och den första asyllandsprincip som finns inskriven i Schengenavtalets tillämpningskonvention.

Jag vill gärna först påpeka att Schengenländerna i konventionstexten försäkrar sina åtaganden i enlighet med 1951 års Genèvekonvention

om flyktingars särskilda rättsliga ställning och 1967 års New York-protokoll. Detta är en av de grundläggande utgångspunkterna för samarbetet, och det är också ett faktum att alla länder tillträtt 1951 års Genèvekonvention.

Schengenavtalet innehåller regler för vilket land inom Schengen-kretsen som skall vara ansvarigt för prövningen av en asylansökan. Målet är att skapa ett system för den s.k. första asylansökanprincipen. Anledningen till att Schengenländerna upplevt ett behov av att reglera vilket land som skall handlägga en asylansökan beror på att man avskaffat de inre gränserna sinsemellan.

Syftet med dessa regler är att man genom att identifiera *ett* Schengenland som ansvarigt för sakprövningen av en asylansökan också kan komma till rätta med fenomen som att personer söker asyl i flera länder samtidigt och "flykting i omlopp", dvs. att inget land tar ansvar för att pröva en ansökan.

Schengensamarbetet innebär i sig *ingen* harmonisering av de respektive ländernas tillståndsprövning, dvs. av vem som skall beviljas asyl eller andra typer av uppehållstillstånd i de enskilda länderna. Där emot har, som jag påpekade inledningsvis, alla Schengenländer tillträtt Genèvekonventionen om flyktingars rättsliga ställning.

I en avsiktsförklaring som avtalsparterna gjorde vid undertecknandet av tillämpningskonventionen uttryckte länderna dock sin ambition att i framtiden gemensamt arbeta för en harmonisering av de nationella asylreglerna. I linje med denna deklaration ligger det inom EU-kretsen pågående arbetet med en harmonisering av Genèvekonventionens flyktingbegrepp. Detta arbete välkomnas av den svenska regeringen, som ser ett europeiskt samarbete kring dessa frågor som mycket värdefullt och på sikt nödvändigt i ett framtida Europa utan inre gränser.

Slutligen kan tilläggas att Schengenavtalets system för första asylansökanprincipen är detsamma som det som återfinns i den s.k. Dublinkonventionen, som undertecknades 1991 av alla länder som då var medlemmar i EU. Sverige har deklarerat sin avsikt att ansluta sig till Dublinkonventionen, som en följd av vårt EU-medlemskap. Ett väl fungerande system för första asylansökanprincipen skulle i allra högsta grad underlätta samarbetet mellan våra länder och vara fördelaktigt för de asylsökande.

Till sist har Gudrun Schyman frågat hur regeringen avser förhindra att de återtagandeaftal som Schengenländerna slutit med länder i Öst- och Centraleuropa övervältrar en orimlig del av flyktingmottagandet på de länderna.

Först vill jag då erinra om vad ett återtagandeaftal är. Det är en ömsesidig överenskommelse mellan två länder om att ta tillbaka egna medborgare eller andra länders medborgare som vistats på det andra landets territorium. Man kan över huvud taget inte åberopa ett återtagandeaftal för en asylsökande om man inte anser att det andra landet är ett säkert första asylland. Det skulle strida mot Genèvekonventionens regler om att en person inte får återsändas till ett land där vederbörande riskerar förföljelse, s.k. non-refoulement.

Schengenländerna som grupp kan heller inte sluta återtagandeavtal med länder utanför det samarbetet. Det blir alltid fråga om bilaterala avtal mellan två länder.

Avslutningsvis vill jag kort återkomma till den Europaparlaments-resolution som Gudrun Schyman hänvisar till i sin interpellation. Det Schyman inte nämner är att Europaparlamentet i sin resolution välkomnar Schengenavtalets ikraftträdande och beklagar det faktum att EU:s ministerråd och kommission inte varit tillräckligt aktiva för att skapa full rörelsefrihet för personer inom EU.

Då Gudrun Schyman, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Johan Lönnroth i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 82 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! På Gudrun Schymans vägnar får jag tacka för svaret.

I stället för att svara på den första frågan, hur regeringen skall verka för kontroll av Schengen, väljer Leif Blomberg att ställa motfrågan om Vänsterpartiet står fast vid partimotionen om flyktingpolitiken som kom i januari. Det är en intressant nyordning för interpellationsdebatten. Men jag skall gärna svara på frågan. Svaret är ja.

Leif Blomberg säger att kontrollen fungerar som för andra avtal av denna typ, genom de nationella parlamenten. Men statsrådet måste väl ändå känna till den debatt som förts och den skarpa kritik som riktats mot denna kontroll.

Ett smakprov på tonläget i denna debatt är det svar som lämnades av kommissionären Martin Bangemann på en fråga om Schengen i Europaparlamentet. Han sade bl.a.: "Varför djävulen ger Ni inte en kraftig knuff åt Era kollegor i de nationella parlamenten när allt kommer omkring är det ju dom som skall ratificera allt det här --."

Europaparlamentet uttalade följande i den senaste resolutionen från den 7 april, som jag citerar ur parlamentets eget pressmeddelande: "Regeringsrepresentanter har förhandlat och beslutat utan reell demokratisk kontroll varken från de nationella parlamenten eller från Europaparlamentet."

Stark kritik har också riktats från flera parlament mot att Schengens exekutivkommitté har mycket omfattande befogenheter, inte bara verkställande utan även lagstiftande. Det har sagts att detta krockar dels med respektive lands grundlagar, dels med internationella avtal till skydd för mänskliga rättigheter.

Vad anser således statsrådet om denna kritik? Hur skall en parlamentarisk kontroll över konventionens tillämpning och över exekutivkommittén säkras? Det skulle vara synnerligen värdefullt att få en antydan om hur regeringen resonerar i denna väsentliga fråga inför regeringskonferensen 1996.

Svaret på den andra frågan, om transportörsansvaret, är glädjande. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att regeringen anser att nu gällande regler i utlänningslagen räcker och att det därmed inte längre är aktuellt att införa nya regler med bötesansvar för transportföretagen.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Sådana regler riskerar nämligen att kortsluta 1951 års flyktingkonvention. De som behöver fly släpps då inte ombord på flygplanen om inte alla resehandlingar är i ordning – ofta en omöjlighet för den som tvingats fly. Flygbolagen vågar inte ta med en person i tveksamma fall, eftersom risk finns för dryga böter om mottagarlandets myndigheter inte anser att resehandlingarna är riktiga.

Jag vill dock påpeka två sakfel i statsrådets svar. Det första är att det sågs att det är en missuppfattning att transportbolagen skulle vara tvungna att göra asylbedömningar.

Jag citerar FN:s flyktingkommissariat: "Att tvinga transportörer att undersöka viseringar och andra resehandlingar bidrar till att flytta över ansvaret för att bedöma skyddsbehoven till dem vars motivation är att undvika att ådra arbetsgivaren bötesansvar, snarare än att ge skydd åt individer. På detta sätt bidrar det till att placera detta mycket viktiga ansvar i deras händer som inte har befogenhet att göra asylbedömningar på statens vägnar, som helt saknar träning i asyl och flyktingprocedurer och som har ekonomiska snarare än humanitära bevekelsegrunder."

Europarådet och Europaparlamentet har liknande kritik.

Har alltså Europarådet, Europaparlamentet och FN:s flyktingkommissariat gjort sig skyldiga till samma missuppfattning som interpellanten?

Det andra sakfelet i statsrådets svar på den andra frågan är påståendet att alla länder i Västeuropa i dag har regler för transportörsansvar i linje med luftfartskonventionen, som säger att bara transportörer som varit vårdslösa i sin undersökning av resehandlingar får bötfällas. Men alla länder i Västeuropa har inte sådana villkor, exempelvis inte Holland och i praktiken knappast heller Storbritannien.

Den tredje frågan gällde hur regeringen tänker förebygga att Sverige skall komma att bryta mot 1951 års flyktingkonvention. Här tycks Leif Blomberg inte riktigt förstått poängen med frågan. Problemet är ett slags flyktingmottagandets moment 22. När en stat enligt Schengenavtalet å ena sidan för över ansvaret för att bedöma vem som är flykting till en annan stat så riskerar man att underminera flyktingkonventionen. Om å andra sidan denna tillämpas strikt så blir Schengenavtalet praktiskt taget verkningslöst.

Den holländska regeringsrätten säger att man inte kan komma ifrån intrycket att Schengenkonventionen kommit för tidigt. En harmoniserad tolkning av flyktingkonventionen och asylrätten måste ha genomförts innan Schengenavtalet börjar tillämpas. Jag vill fråga statsrådet: Finns det några felaktigheter i dessa slutsatser? Eller är de bara tillämpliga på Nederländerna och inte på Sverige?

I svaret på fråga fyra sägs att Schengenländerna som grupp inte kan sluta återtagandeavtal med länder som står utanför samarbetet. Något sådant påstås inte heller i interpellationen. Men svaret fortsätter: "Det blir alltid frågan om bilaterala avtal mellan två länder." Detta är inte korrekt. Den 29 mars 1991 träffades ett multilateralt återtagandeavtal mellan Schengenländerna och Polen.

FN:s flyktingkommissariat har uttryckt sin oro över dessa återtagandeavtal. Man kräver av den stat som återsänder en asylsökande att

den klargör grunden för detta. I annat fall kan den mottagande staten tro att asylansökan redan avslagits av den första staten efter en prövning i sak. Dessutom bör den mottagande statens samtycke till att ta emot den återsände inhämtas i förväg. Om det inte är möjligt måste det föreligga visshet att asylansökan bedöms i ett korrekt förfarande. Innan beslut om återsändande fattas bör speciella hänsyn tas till eventuella familjeband.

Jag vill då fråga statsrådet om han delar flyktingkommissariatets uppfattning om vilka krav som bör ställas på återtagandeavtal. Anser statsrådet att exempelvis Lettland bedömer asylansökningar i ett korrekt förfarande och att det är godtagbart att Sverige återsänder asylsökande dit som man nyligen har gjort?

Ser Leif Blomberg några risker i att EU-länderna genom ett system av återtagandeavtal med de länder som gränsar till unionen flyttar ut sin gränsvakt till dessa länder och på så sätt undgår ansvaret att pröva asylansökningar? Hur avser regeringen att agera i dessa frågor i EU:s regeringsförhandlingar?

Mot bakgrund av bl.a. de problem vi diskuterat i dag undrar jag hur statsrådet och regeringen ser på en svensk anslutning till Schengenavtalet. Finns det inte anledning att inta en avvisande eller åtminstone avvaktande hållning?

Anf. 83 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Jag vill tala om Schengenavtalet och bl.a. rätten till asyl. Med Schengenavtalet togs ett viktigt steg i EU:s integrationsarbete. Avtalet, som har avskaffandet av gränskontroller inom området som en huvudfråga, undertecknades redan 1985 men började gälla först från den 26 mars i år. Formellt är avtalet mellanstatligt, vilket innebär att det har undertecknats och trätt i kraft utan att Europaparlamentet eller de nationella parlamenten har deltagit i beredning eller godkännande. Avtalet reglerar bl.a. asyl- och utlänningsrätt, polisiärt samarbete, ömsesidig rättshjälp och frågan om gemensamma databanker i säkerhets- och ordningsfrågor. Endast en mindre del av avtalet handlar direkt om den ökade rörligheten inom EU, som ofta anförs som avtalets grund. I flera avseenden innebär avtalet tvärtom en direkt begränsning av rörligheten. Polisen i ett Schengenland kan bl.a. utan att motivera sitt beslut utestänga personer som "utgör en fara för den allmänna ordningen" från hela området.

För att få visum till något Schengenland skall framöver gälla enhetliga visumkrav, vilket medför en skärpning i flera länder. En ansökan kan behandlas bara i det första intresselandet, och en avvisad asylsökande kan inte söka på nytt i ett annat Schengenland. Detta försämrar radikalt flyktingens möjligheter att få asyl.

FN:s flyktingkommissarie, UNHCR, är oroad inför Schengenavtalets införande av sanktioner mot transportföretag och strängare visumregler, som inte skiljer asylsökande från andra utlänningar. UNHCR menar också att prövningen av en persons skyddsbehov kommer att göras av personal som inte är utbildad för att göra detta mycket ansvarsfulla arbete. Dessutom skall de enligt Schengenavtalet i första

Prot. 1994/95:110
29 maj

Svar på
interpellationer

hand ta hänsyn till ekonomiska faktorer, inte humanitära. Bl.a. Amnesty och IKFF har uttalat skarp kritik mot Schengenavtalets verkningar gentemot flyktingar.

Det tycks finnas en bred politisk enighet om att Sverige på sikt skall ingå i avtalet, vilket bl.a. framkom vid Nordiska rådets sammanträde i Reykjavik under våren. Miljöpartiet anser att Sverige inte bör ingå i Schengenavtalet av bl.a. de skäl som jag har refererat här. Oavsett inställning till Sveriges deltagande bör vi gemensamt kunna arbeta för att avtalet skrivs om så att flyktingarnas rättigheter stärks och risken att asylsökande skickas tillbaka till tortyr, fängslande och död minskas. Detta arbete bör initieras av regeringen med ett särskilt ansvar för invandrarministern och utrikesministern att arbeta gentemot sina kolleger i Schengenländerna samt i övriga EU-länderna.

Med anledning av det anförda vill jag fråga invandrarministern om han avser att verka för ändringar i Schengenavtalet i enlighet med UNHCR:s kritik. Är ett Schengenavtal också med nuvarande form aktuellt för Sveriges del?

Resande från tredje land får uppehålla sig inom Schengenområdet under tre månader om de har giltiga inresedokument och medel för sitt uppehälle, inte utgör ett hot mot allmän ordning eller rikets säkerhet och inte är rapporterade som icke önskvärda. Vad är det?

När det gäller narkotikahandeln kan sägas att stickprovskontroller inte är tillåtna. 80 % av narkotikabeslagen i Sverige görs av Tullen. 80 % av dem sker vid stickprovskontroller.

Per Gahrton frågade och fick svar den 16 mars i Europaparlamentet att detta inte är tillåtet. Kommissionen skriver att det strider mot principen om den inre marknaden att göra kontroller slumpvis.

Vart tog löftet från bl.a. Mona Sahlin, nerskrivet i ett brev till svenska kvinnor, vägen? Det stod: "Lika självklart ska gränskontroller mot knark var kvar, lika självklart skulle vi två (Mona Sahlin och Marit Paulsen) aldrig ställa oss bakom ett medlemskap om det hotade det svenska sättet att leva. Och till sist vågar vi faktiskt lova dig att vi och våra barn kan fortsätta att äta bra och ren mat."

Det här var en liten parentes.

Det hela är makalöst när man nu vet att Tullen skär ned med 750 man och att den inte effektivt kan skydda oss mot knark och vapenimport i mindre skala. Den fria rörligheten för personer blir då så begränsad för personer från tredje land att asylrätten sätts i fråga och ofta får utföras av för detta utbildad personal inom transportväsendet.

Frågan om Europol är också stor och hör samman med Schengenavtalet. EDU, Europol Drug Unit, utökar sitt arbetsområde och skall ta sig an handeln med radioaktivt material, människosmuggling, handel med stulna fordon samt vittvävt av pengar i anslutning till de här formerna av kriminalitet.

På grund av att visum krävs från personer från 126 länder sedan februari i år för att de skall få komma in i Schengenländerna har asylrätten redan strypts betänkligt. I de flesta länder som flyktingarna kommer ifrån måste man söka visum för att få komma till Schengenländer. Att som statsministern vid Nordiska rådets möte i Reykjavik

låtsas som om Schengenavtalet enbart skulle handla om passfrihet i Norden är minst sagt märkligt. Grundupplysningarna i Schengen Information System gäller en kombination av objektiv och värderande information. Många delar är vittgående, många bygger på åsikter och tyckanden och många gäller framtida möjliga handlingar och presumtiva brottslingar. Schengen gäller i realiteten väsentliga sidor i den tredje pelaren. Vi vill ha en genomskinlig stat med offentlighetsprincip och insyn. Vi vill inte att beslut förbereds och/eller fattas i slutna rum. Schengenavtalet försöker genom sin rapportör göra människan genomskinlig.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 84 GUSTAF VON ESSEN (m)

Fru talman! Det är mycket viktigt att Sverige aktivt deltar i arbetet med samordningen av EU:s flykting- och invandringsspolitik. En samordning är långsiktigt nödvändig när det gäller förebyggande insatser, utvecklingsbistånd, samarbete omkring utrikespolitiska åtgärder m.m. Det är inte minst viktigt i samband med åtgärder vid akuta situationer.

Edinburghdeklaration från 1992 är ett uttryck för detta. De dåvarande tolv EG-staterna kom i Edinburgh samman och skrev ihop en deklaration. Den är ett uttryck för, vilket jag nyss sade, att man måste samarbeta och samverka med förebyggande insatser, på utrikespolitikens område osv. De principer man där kom överens om skall alltså vara vägledande för medlemsländernas migrationspolitik.

Flyktingkommitténs kommande betänkande kommer säkerligen att präglas av den syn som kom till uttryck i Edinburghdeklarationen, och det är vår strävan.

Fri rörlighet förutsätter naturligtvis att man har koll på vilka som kommer in i EU-länderna. Det är därför man har tillskapat konventionen om den yttre gränskontrollen och andra konventioner. Dessa är ännu inte ratificerade, och det kan dröja länge. Det finns viss oenighet på ett del punkter, bl.a. mellan Spanien och England.

Schengenavtalet innehåller flera delar. Den del Gudrun Schyman tagit upp handlar främst om asylpolitiken m.m.

Även Dublinkonventionen reglerar frågor om vilket land som skall hantera asylprövningen och därtill hörande frågor. Vare sig Schengenavtalet eller Dublinkonventionen tar upp det materiella innehållet. De talar bara om hur tekniken skall vara för att man skall få en korrekt och bra behandling av de människor som kommer till gränsen och söker asyl, eller över huvud taget vill komma in.

FN-konventionen ger, som statsrådet Blomberg nyss sade i sitt svar, en grund för hela hanteringen. Alla stater som går med i Schengenavtalet eller de andra konventionerna är förpliktigade att utgå ifrån Genèvekonventionens asylbegrepp.

Dublinkonventionen har undertecknats av alla tolv som var medlemsstater före de tre senastes inträde den 1 januari 1995. Även parlamenten har ratificerat dessa avtal, så när som på ett fåtal parlament. I tillämpliga delar tar Dublinkonventionen över Schengenavtalet när alla medlemsländer undertecknat och ratificerat. Då kommer den diskussion

Gudrun Schyman fört snarare att handla om huruvida vi skall ratificera Dublinavtalet eller inte.

Om jag har förstått det rätt har vi åtagit oss att ratificera Dublinkonventionen, som just reglerar de frågor på asylrättens område som också Schengenavtalet har tagit upp. Schengenavtalet har gått fortare eftersom man inte riktigt vetat när Dublinavtalet skulle komma att träda i kraft.

Dublinkonventionen är väldigt mycket i överensstämmelse med Schengenavtalet. Det kan vara vissa skillnader, men i stort sett är det samma saker som tas upp på det här området. Jag utgår ifrån att Sverige avser att biträda Dublinkonventionen. Jag skulle därför vilja fråga invandrarministern när Sverige ämnar underteckna Dublinkonventionen och när Sveriges riksdag erbjuds möjlighet att ratificera denna konvention.

Jag har noterat att Vänsterpartiet förespråkar ökad överstatlighet inom det flykting- och invandringspolitiska området. Det tycker jag är bra. Det har vi eftersträvat långt innan ett EU-inträde blev aktuellt. Nu har vi större chans att få denna samordning. Säkerligen går det åt det hållet, men det kommer att ta en viss tid. Det gäller att ge den gemensamma politiken ett godtagbart materiellt innehåll. Det kunde vara intressant att höra vänstern beskriva vad det är för slags gemensam politik de vill att EU skall föra.

Så några ord om transportörsansvaret. I Dublinkonventionen regleras även transportörsansvaret, och där är skrivningarna omkring böter för fraktbolagen något mer precisa och kanske något längre gående än i Schengenavtalet. Det är möjligt att vi om vi skriver på konventionen är förpliktigade att införa böter för fraktbolag. Enligt Schengenavtalet är det inte så säkert. Men detta är litet oklart ännu.

Transportörsansvaret handlar om att man skall kunna visa att det funnits för inresa erforderliga dokument. Det gäller alltså resehandlingar, inte asylprövning. Varken i Dublinkonventionen eller Schengenavtalet är det fråga om asylprövning, det handlar om erforderliga resehandlingar så att man faktiskt vet vem som kommer med båten eller flyget till den hamn eller flygplats man skall till. Jag ser därför Schengenavtalet som en trygghet för flyktingarna snarare än ett hot. Jag tycker ni ser för mycket spöken när det gäller den här frågan.

Anf. 85 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! I fråga om parlamentarisk kontroll gäller att det är den svenska riksdagen som har att kontrollera efterlevnaden av Schengenavtalet. Det är ett bilateralt avtal. Det finns ingen överstatlighet i det. Man kan inte säga att EU-parlamentet skall in, för det handlar inte om EU i den meningen. Det är ett antal EU-länder som velat gå snabbare fram än vad EU i sin helhet kan göra.

I övrigt ligger dessa frågor under tredje pelaren i EU. Där finns det ingen överstatlighet.

Kanske man har uppfattningen att det borde finnas mera överstatlighet på det området, men det är en beredningsprocess vi för närvarande är inne i. Vi får väl se var vi landar med våra åsikter och uppfatt-

ningar inom inte alltför lång framtid. Sedan får vi driva de uppfattningar vi möjligen kan tycka att vi bör ställa oss bakom inför de regeringförhandlingar och annat som kommer i gång i EU-sammanhanget.

Schengenavtalet är alltså inte en EU-fråga i den meningen, och därför är detta bilateralt.

När det gäller asylprövningen är det självklart inte SAS eller någon annan transportör som prövar asylskälen hos någon som vill åka med dem. Vad vi begär är att man skall ha resehandlingarna i ordning: pass, kanske visum eller vad det nu kan vara för handlingar som det är rimligt att visa upp. Det är den saken transportören i så fall skall kontrollera, inte om det finns asylskäl eller inte. Det är viktigt att veta det.

Jag tycker att resonemanget om att vi bryter mot 1951 års flyktingkonvention i Schengensamarbetet är gripet ur luften. På vilka grunder gör vi det? Gör Sverige det om vi går med i Schengensamarbetet, så gör de övriga sju Schengenländerna det som redan inlett samarbetet och börjat tillämpa Schengenavtalet fr.o.m. den 26 mars. Jag vet inte vad det är vi i så fall skulle bryta mot. Det förstår jag inte.

Man måste i så fall konkretisera och peka ut på vilka punkter vi i så fall bryter mot 1951 års flyktingkonvention. Vi kan inte se att vi gör det. Vi har inte hittat några sådana brott emot konventionen.

Är det så att vi bryter mot konventionen, då är det inte möjligt att i den delen kunna acceptera avtalet i de frågorna. Men vi kan inte finna något motstridigt i sammanhanget.

Det vore dessutom rätt egendomligt om nio västerländska demokratier i ett Schengensamarbete har förbisett en så stor och viktig fråga som brott emot 1951 års Genèvekonvention. Kan det vara så att Vänsterpartiet har en bättre apparat att titta med än de nio demokratiska stater som ingått detta samarbete?

I fråga om återtagande gäller att detta är bilaterala överenskommelser. Det finns inte någon institution som kan gå vidare med detta om inte alla länderna är med på det. Det blir samma grundvillkor som i tredje pelaren. Det är bilaterala överenskommelser och ingenting annat.

Frågan om svensk anslutning till Schengenavtalet är inne i en beredningsprocess. Jag kan säga till både Johan Lönnroth och Ragnhild Pohanka att den processen fortlöper. Vi avser att komma fram med en inställning till frågan från regeringens sida inom kort. Vi får se var vi landar, det vill jag i dag inte uttala mig om. Processen fortgår i enlighet med de tankar och ambitioner som presenterades i samband med Nordiska rådets session i Reykjavik på Island. Samma svar har vi också gett till Gudrun Schyman vid ett tidigare tillfälle när vi diskuterat de här frågorna.

Jag vet inte om Ragnhild Pohanka har hållit Schengenavtalet upp och ned eller bak och fram för att få fram tolkningen att det inte är någon fri rörlighet inom de inre gränserna i Schengenländerna. Hon säger att det blir ännu mindre rörlighet än det har varit förut inom de inre gränserna.

Jag tycker det är egendomligt att man kan komma till de slutsatserna. Det blir faktiskt tvärtom. Det är en betydande rörlighet inom Schengenländerna. Däremot kan det vara så – Gustaf von Essen var

inne på det – att vi självklart bör kontrollera de personer som kommer över de yttre gränserna. Det behövs en bra kontroll av de yttre gränserna. Två länder fick inte vara med i Schengensamarbetet när det startade, av det skälet att man inte hade tillräckligt bra gränskontroller. Det var Grekland och Italien. Det ansågs för lätt att ta sig över deras gränser, medan de andra länderna ansågs ha en bra gränskontroll. Det är ju viktigt att vi har det. Om vi skall kunna tillåta fri rörlighet inom Schengenområdet eller inom EU, måste den yttre gränskontrollen fungera bra. Sedan kan man lista oönskade personer och ha ett informationssystem som gör att inte de människor släpps in som vi vet kommer att begå brott och kanske kriminella handlingar i vårt land. Det är ju en fördel om vi kan stoppa dem från att över huvud taget komma innanför EU- eller Schengengränserna. Det tycker jag är en viktig fråga.

Sedan vill jag säga att Ingvar Carlsson vid Nordiska rådets session i Reykjavik inte sade att Schengen bara är en fråga om nordiska passfrihet eller nordisk fri rörlighet, utan att ett villkor för att diskutera anslutning till Schengenavtalet är att vi kan behålla en fri rörlighet i Norden och att också norrmän, islänningar och svenskar skall kunna resa till varandras länder utan att på något sätt hamna med benen i kors.

Anf. 86 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Leif Blomberg är undrande inför att vi är kritiska mot de nationella parlamentens bristande kontroll. Men vad jag gjorde var att jag citerade Europaparlamentets resolution. Det är alltså Europaparlamentet som slår fast att det har saknats en reell demokratisk kontroll. Det gäller då inte bara Europaparlamentet utan även de nationella parlamenten.

Stark kritik har också riktats från flera parlament mot att Schengens exekutivkommitté har mycket omfattande befogenheter, inte bara verkställande utan även lagstiftande befogenheter. Det är väl detta, Gustaf von Essen, som också är den stora skillnaden gentemot Dublinkonventionen. Utöver själva Schengenavtalet finns alltså denna exekutivkommitté som genomför en stor mängd förändringar utan insyn och kontroll från de nationella parlamenten.

Vi ser spöken, sade Gustaf von Essen, när det gäller transportörsavtalet. Leif Blomberg försökte också än en gång förklara att det inte finns några sådana risker som jag återigen citerade från FN:s flyktingkommissariat. Det är alltså inga vänsterpartistiska påståenden, utan det är flyktingkommissariatet som säger: Att tvinga transportörer att undersöka visering av andra resehandlingar bidrar till att flytta över ansvaret för att bedöma skyddsbehoven till den vars motivation är att undvika att ådra arbetsgivaren bötesansvar snarare än att ge skydd åt individer. På detta sätt bidrar det till att placera detta mycket viktiga ansvar i deras händer, som inte har befogenheter att göra asylbedömningar på statens vägnar och som helt saknar träning i asyl- och flyktingprocedur.

Såväl Europarådet som Europaparlamentet har riktat liknande kritik. Det är alltså inte fråga om någon vänsterpartistisk kritik.

När det sedan gäller på vad sätt Schengenavtalet kan stå i strid med 1951 års flyktingkonvention kan jag till invandrarministern senare

överlämna en ganska omfattande dokumentation som vi har samlat, bl.a. från holländska regeringsrätten. Det är bara ett av en lång rad exempel på påståenden om riskerna för att man underminerar flyktinkonventionen via Schengenavtalet.

Till sist kort till Gustaf von Essen: Vänsterpartiet anser att det behövs ett internationellt samarbete, även överstatlighet, men inte på EU:s villkor. Jag kanske kan få återkomma till detta i mitt slutliga inlägg.

Anf. 87 RAGNHILD POHANKA (mp)

Fru talman! Eftersom man inte måste ansluta sig till Schengenavtalet, menar jag att vi skall avstå från att göra det. Dessutom går det längre än Dublinkonventionen, även om det på någon punkt går omlott. Vi var ju med som observatörer i Dublin redan när Dublinkonventionen skrevs under, och avsikten är väl ganska tydlig.

Vi bryter mot en viktig regel, artikel 14, genom alla visumbestämmelserna. Envar har rätt att söka asyl. Genom visumtvånget och den yttre gränskontrollen äger inte envar denna rätt. Man blir alltså avvissad av transportörerna redan på flygplatsen, vid båthamnen eller vid järnvägsstationen.

Vad är en presumtiv brottsling? Det är klart att det är bra om vi kan avvisa terrorister, våldsmänniskor och knarklangare. Det tycker alla. Men vad är en presumtiv brottsling? Jag har inte sett att det någonstans i någon annan lagstiftning än i utlänningslagen i Sverige eller i Schengenavtalet eller Trevi står något om en presumtiv brottsling. Vad är en presumtiv brottsling? Är det någon som kan tänkas begå brott, kanske inte på grund av hur de har levt förut eller för att de har varit dömda för brott utan därför att de kanske ändå är litet misstänkta?

Thomas Mathiesen, som är professor i straffrätt i Norge, menar att Schengenavtalet är en gemensam utestängningspolitik. Man får fritt flyt av arbetskraft innanför de yttre gränserna, samtidigt som man beskyddar sig utåt genom kontroll och inåt genom gemensam visumpolitik – poliskontroll – och det görs lagring och utväxling av datauppgifter. Schengen Information System har möjlighet att samla persondata över 11,5 miljoner människor. Det finns redan ett par miljoner samlade. Däribland finns 800 000 icke önskvärda utlänningar.

Det finns också ett tilläggssystem som kallas för Sirene, där mindre standardiserade uppgifter samlas. Det är alltså fråga om en sammanblandning av vanlig poliskontroll och säkerhetspolis som gör det hela väldigt tveksamt. Först har vi Sirene, parallellt med Schengen och dessutom EU. Här är det väldigt många olika rum, där man sitter och planerar för olika saker. Verksamheten är inte tydlig och öppen och man har ingen insyn i den. Man kan säga att det är ett laboratorieförsök för inre säkerhet och en stor satsning på en proaktiv kontrollstat.

Anf. 88 GUSTAF VON ESSEN (m)

Fru talman! Jag ställde frågan om vi i dag eller i alla fall snart skulle kunna få ett besked om vi skall underteckna Dublinkonventionen och när vi i så fall skall ratificera detta, för det har stor betydelse.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Vi moderater stöder en anslutning till Schengenavtalet i de delar som blir aktuella ifall vi också skriver på en Dublinkonvention. Fortfarande återstår ju en del av Schengenavtalet, och jag tror att det finns all anledning att tro att det kommer att dröja lång tid innan vi får en gemensam yttre gränskontrollkonvention på grund av de speciella omständigheterna i relationerna mellan just England och Spanien. Därför kan Schengen vara någonting på vägen dit.

Fri rörlighet är ju hela idén med EU. Just Schengen har ju föregripit detta genom införandet av dessa bestämmelser. Då kan man öppna gränserna för sina medborgare. Jag tycker att problemet är – det har även tagits upp i EU-nämnden och jag tror att statsrådet har likartade åsikter – att försöka finna metoder för att också öka rörligheten för s.k. tredjelandsmedborgare, som faktiskt har uppehållstillstånd i exempelvis Tyskland eller Frankrike, så att de också på sikt kan få möjlighet att röra sig fritt inom EU-området. Det får de inte i dag.

Visumtvång: Det är klart att vi skulle kunna gå före, Ragnhild Pohanka, genom att säga att vi inte skall ha något visumtvång här. Det är ju upp till var och en att besluta. Men om vi tar bort visumtvånget kan vi snabbt räkna ut hur det kommer att se ut. Tyvärr är verkligheten sådan att visumtvånget behövs i många sammanhang.

Vi vill också ha reglerad invandring. Jag vet att Ragnhild Pohanka – som sitter i samma utskott som jag, vilket jag tycker är mycket trevligt – och jag är överens om att vi måste ha något slags reglerad invandring. Därmed blir vissa utlännningar icke önskvärda. Det kommer vi inte ifrån. Det ligger ju i sakens natur, om man har reglerad invandring.

Det bästa vore om Europa kunde samlas kring en reglerad invandring på en bra ambitionsnivå. Där tror jag faktiskt att Sverige har en möjlighet att vara med och påverka så att vi kan få en samordnad flykt- och invandringspolitik värd namnet. Jag tror också att även Medelhavsländerna har intresse av detta numera, därför att de känner ett visst hot och ett visst ansvar. Man kan få en s.k. bördefördelning tillstånd på sikt. Men det är ett långt och svårt arbete. De svårigheter som finns skall inte underskattas.

För dagen gäller min fråga än en gång Dublinkonventionen.

Anf. 89 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Fru talman! När det gäller Dublinkonventionen besvarade jag frågan i EU-nämnden tidigare i år, och jag skall göra det igen här. Utgångspunkten är den att i och med att vi sade ja till ett EU-medlemskap har vi också i grunden sagt ja till Dublinkonventionen. Vad som återstår är den formella ratificeringen av avtalet. Vi och andra nya länder i EU-samverkan har ännu inte ratificerat avtalet. Det finns också några av de tidigare medlemmarna som ännu inte gjort det. Men vid genomgång av ratificeringsläget i Ministerrådet visade det sig vara möjligt – det sannolika är att det kan komma att hållas – att samtliga länder som nu är medlemmar i EU har ratificerat Dublinkonventionen före årsskiftet 1995/96. Vi har för avsikt att under hösten ratificera konventionen. Så ser det ut för närvarande. Det finns ingenting nu som tyder på att det inte skulle vara genomförbart. Jag hoppas att de andra länderna skall

kunna ha ett tidsschema som gör att det blir möjligt att nå en samstämmighet i dessa avseenden.

Jag skall inte kommentera så mycket mer det Johan Lönnroth sade. Om den demokratiska kontrollen inte är bra bör man leta efter ett bättre sätt. Är det så att vi själva i Sveriges riksdag kan påverka det, har Johan Lönnroth en utomordentligt god möjlighet att i riksdagen plädера för att förbättra möjligheten till kontroll av den här typen av överenskommelser, deras efterlevnad osv. Finns det något mer demokratiskt kontrollsystem än Sveriges riksdag? Möjligheterna borde vara utomordentligt goda att utifrån vår egen riksdag, och från andra länders parlament, kontrollera detta och se över på vilket sätt det skulle kunna bli bättre. Jag ser gärna att vi får förslag på hur det skulle se ut och på vilket sätt det skulle kunna bli bättre.

Jag vet inte om Johan Lönnroth menar att vi skulle införa en överstatlighet så att EU-parlamentet eller någon annan institution i EU-sammanhanget skulle ha ett slags överstatlighet över Schengenavtalet. Då måste vi också i konsekvensens namn börja diskutera om även den tredje pelaren skall in i någon form av överstatlighet, om det nu är det som Johan Lönnroth menar.

Jag vill upprepa, Ragnhild Pohanka, att jag inte delar uppfattningen att visumtvånget skulle innebära åsidosättande av asylrätten. Jag svarade så för en tid sedan på en fråga av Ulla Hoffmann. Jag tycker som sagt inte att det är det. Om det skulle ha varit fråga om att åsidosätta asylrätten, borde det inte finnas några flyktingar i Sverige som fått uppehållstillstånd eller sökt asyl här från länder där vi har visumtvång. Men så är inte fallet. Det finns många människor i Sverige från länder där det har varit visumtvång. De har tagit sig hit utan att ha haft vederbörliga visumhandlingar och fått sin asylansökan prövad. Det är tusentals och åter tusentals människor som befinner sig i den situationen i vårt land. Trots visumkrav har de kunnat söka asyl här, och så är det också i andra länder.

Det är alltså fråga om åsidosättande av asylrätten. Däremot är det ett sätt att reglera invandringen till Sverige. Hur skulle det, som Gustaf von Essen sade tidigare, se ut om vi inte skulle ha visumtvång? Hur skulle det se ut om Sverige skulle avveckla alla viseringar från de länder där visumtvång nu gäller? Vad skulle det få för konsekvenser? Det förstår jag, det förstår Gustaf von Essen och också Ragnhild Pohanka. Så skall vi väl inte ha det, för då kommer vi inte att klara någonting. Vi kommer inte att kunna hantera asylfrågorna, än mindre att ge de människor som kommer till oss en rimlig möjlighet att klara sig inför framtiden.

Slutligen talades det om utestängning, att Schengenavtalet skulle innebära en utestängning. Då frågar man sig på vilket sätt Schengenavtalet mera innebär en utestängning än en effektiv gränsbevakning runt Sverige, runt Tyskland, Finland eller Danmark och andra europeiska länder. Man får en effektiv gränsbevakning och ett väl fungerande system när det gäller kontroll av både personer och varor vid gränserna. Det är väl en fördel. Det enda vi gör är att vi vidgar denna kontroll till att omfatta ett antal nya länder. Vi får en ny yttre gräns. Men mellan

länderna finns i princip ingen gräns längre, utan det är fri rörlighet för människor över gränserna inne i området. Det tycker jag är en jätteför-del.

Det är precis så vi har haft i de fem nordiska länderna under många år. Det är snarare så att Schengenavtalet haft en förebild i det nordiska samarbetet, den nordiska passfrihetsöverenskommelsen och den fria nordiska rörligheten för nordiska medborgare inom Norden. Det har i sin tur förutsatt att vi haft en bra gränskontroll vid de yttre gränserna. Så har det varit. Är man inte medborgare i Norden får man ha haft pass och visum och andra handlingar. Man har inte haft någon fri rörlighet, inte heller mellan de nordiska länderna. Det är precis vad Schengen handlar om.

Anf. 90 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag skall gärna bidra till att Vänsterpartiet lägger fram konkreta förslag när det gäller att förbättra den nationella insynen i Schengen om vi i någon framtid skulle bli anslutna, vilket Vänsterpartiet motsätter sig med avtalets nuvarande utseende.

Leif Blomberg som träffar de andra invandrarministrarna måste väl ändå ha större möjligheter att påverka Schengenländernas regeringar och dem som sitter i exekutivkommittén, så att de till att börja med är mera öppna och lämnar ut uppgifter om vad de håller på med. Deras sätt att tillmötesgå har fått mycket stark kritik, som jag har redovisat här. Både nationella parlament och Europaparlamentet har riktat kritik mot Schengens exekutivkommitté, den dåliga insynen och den dåliga möjligheten för parlamenten att påverka.

Jag kan bara konstatera att Leif Blomberg inte bemött påståendet om att det i fråga om kritiken av transportörsansvaret skulle vara en missuppfattning. Om Gudrun Schyman och jag har missuppfattat det, delar vi alltså den missuppfattningen med såväl Europaparlamentet som FN:s flyktingkommissarie samt Europarådet. Där förmodar jag att Leif Blomberg har gett med sig och anser att det var en felaktig formulering.

Till slut frågar Blomberg vad det är för fel med Schengenavtalet, varför det skulle medföra sämre invandrings- och flyktingpolitik än den nationella som vi har. Det beror naturligtvis på vilken konkret politik som utvecklas inom Schengen respektive i Sverige. Är det så att den flyktingpolitik som utvecklas i Sverige är ännu sämre än den som utvecklas inom Schengen, då är frågan om vi inte måste ändra oss i Vänsterpartiet.

Gustaf von Essen säger att den fria rörligheten är själva idén med EU. Så är det faktiskt inte. EU kom till som ett av de två undantagen i GATT-överenskommelsen. Tullunionen var det ena, frihandelsavtalet var det andra. EU är och har alltid varit en tullunion. Det handlar alltså mera om att stänga ute resten av världen än om att skapa fri rörlighet inom EU. Det är den grundläggande orsaken till att vi är motståndare till såväl EU som Schengenavtalet.

Fru talman! Jag är inte rädd, men jag tycker inte om Schengenavtalet. Jag har inte läst upp och ner heller. Jag läste avtalet på tyska första gången, om det nu skulle påverka uppfattningen av innehållet något, men det gör det inte. Jag har även läst det på svenska. Jag anser fortfarande att det är en inskränkning av asylrätten.

*Svar på
interpellationer*

Den fria rörligheten – för att nu svara på frågor som jag har fått – ökar kanske för EU-medborgarna inom EU. Däremot minskar rörligheten för flyktingar. Gustaf von Essen sade att man har inte samma rättigheter att flytta inom EU om man har uppehållstillstånd i Frankrike. Det är en bit. Vidare minskar möjligheterna att som flykting komma in i EU.

Det är klart att asylrätten stryps om man måste ha visum för att kunna få komma till ett land och lämna in sin ansökan. Man kommer att bli lämnad kvar i de andra länderna. Man kommer inte med på flyget, på tåget eller på båten. Det är alltså klart att asylrätten därmed stryps.

De "icke önskvärda" behöver inte vara brottslingar. Man kan väl inte säga att den människa som inte har asylrätt inte är önskvärd. Jag tycker att det är märkligt att vi beträffande i stort sett alla länder som flyktingarna kommer från har visumplikt. Men vi har inte visumplikt gentemot länder som vi inte får flyktingar från. Detta är också ägnat att strypa flyktingströmmen.

Det är sant att jag anser att vi inte kan ha en helt fri invandring. Jag tror inte att vi kan ha en sådan. Däremot menar jag att de som har orsak att söka asyl skall få göra det. Det är inte fråga om falska flyktingar eller om missbruk av asylrätten att söka asyl även om man inte får det. Man skall ha möjlighet att söka. Kanske blir man nekad. I vissa fall får man stanna. Jag anser att det handlar om att strypa asylrätten. I det här fallet är det tveksamt.

Knarket ökar ju. 70 % av knarket tillverkas inom EU, så knarket kan åka fritt hur som helst. Däremot stryper man rörligheten för människor som kommer utifrån. Det är en gråzon, som Svante Nycander skriver i Dagens Nyheter. Han är EU-liberal och vill vara med i EU. Men han menar att här borde vi tänka oss för nu. EU-medlemskapet förpliktar oss inte att delta i ett samarbete mellan enbart vissa EU-länder. Det finns inga vägande ekonomiska argument för att skriva på Schengenavtalet. Företagen och arbetskraften har alla fri- och rättigheter genom EU, och förut genom EES.

Fru talman! Jag har inga ytterligare kommentarer utan noterar bara slutligen att vi inte har tagit ställning till om vi skall gå med i Schengensamarbetet eller inte. Vi är nu inne i en beredningsprocess, och vi kommer att ta upp och bereda de här frågorna. Sedan får vi diskutera ställningstagandet.

När danskar och finländare har tagit ställning för och vill bli medlemmar, även om de formellt inte – i varje fall inte Finland – har ansökt om det, så väger det naturligtvis tungt i skålen. Ännu har alltså ställning inte tagits. Men om man tar ställning till en medlemskapsansökan

handlar det sedan om att diskutera på vilka villkor man blir medlem. Ett villkor vet vi redan: När det gäller Island och Norge måste de nordiska medborgarna även fortsättningsvis kunna få resa fritt mellan länderna. Den fria rörligheten i Norden måste behållas. Hur skall det uppfyllas?

Ja, det blir en dialog mellan Schengenländerna och de nordiska länderna. Det är en fråga som automatiskt kommer in och som Ingvar Carlsson signalerade med all önskvärd tydlighet i samband med Reykjavikmötet. Om man tar ställning för en medlemskapsansökan kommer alltså den förhandlingsrundan.

Öppenheten togs upp här. Jag tycker också att det är kolossalt viktigt att ha en öppen process och att vi skall kunna delta i den och demokratiskt granska och kontrollera. Dessutom skall vi ha möjlighet att påverka skeendet, också från svenska utgångspunkter. Jag utgår från att det inte var det som i första hand avsågs. Snarare gällde det att om man går med så får man öppenhet. Men det är någonting som vi har. En av de stora frågorna i EU totalt sett är ju att verka i den riktningen att man öppnar upp mera och hävdar offentlighetsprincipen som en av de viktigare frågorna från demokratiska utgångspunkter också i EU-sammanhang. Självklart måste det också gälla i Schengensamarbetet, om man så småningom hamnar i detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 1994/95:133 om IT-utvecklingen

Anf. 93 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Fru talman! Nils Fredrik Aurelius har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidtaga inom och utom ramen för IT-kommissionen för att informationsteknik skall bli tillgänglig för hela landet.

Jag har av förklarliga skäl samrått med statsrådet Ines Uusmann, som ansvarar för telepolitiken inom ramen för Kommunikationsdepartementets ansvarsområde.

Riksdagen antog år 1993 en ny telelag. I propositionen om en ny telelag m.m. (prop. 1992/93:200) anges att det övergripande målet på teleområdet är att enskilda, såväl fysiska som juridiska personer, och myndigheter i landets olika delar skall ges tillgång till effektiva telekommunikationer. Det statliga ansvaret för grundläggande telekommunikationer angavs till att omfatta taltelefoni men även fax och viss datakommunikation. Dessa tjänster skall tillhandahållas på nationell basis under sådana villkor att priset inte skall vara ett hinder för utnyttjandet.

I enlighet med telelagen har staten också ett övergripande ansvar för andra teletjänster. Det sker bl.a. genom att fasta teleförbindelser skall tillhandahållas där de efterfrågas.

Utvecklingen inom informationsteknikens område är mycket kraftfull. Jag delar därför Nils Fredrik Aurelius uppfattning att det som också riksdagen för inte så länge sedan uppfattade som kärnan i tele-

kommunikation, dvs. telefoni, nu förändras mycket snabbt när teletekniken och datatekniken integreras och nya tjänster erbjuds över tele- och datanäten. Innebörden i statens ansvar för telekommunikationerna i Sverige kan därför ånyo behöva definieras. IT-kommissionen kommer att behandla denna typ av frågor inom ramen för sitt uppdrag. Kommissionen kommer att lämna en första rapport till regeringen i juni månad i år.

Enligt vad jag inhämtat från Kommunikationsdepartementet har Telias utbyggnad av AXE i landet påskyndats. Inom två år kommer hela landet att ha tillgång till AXE-baserade tjänster. Därmed kommer det tekniskt sett att vara möjligt att utnyttja ISDN i i stort sett hela landet, även om det i de mest avlägsna orterna kommer att vara kostsamt givet den nuvarande prisbilden på ISDN-tjänster.

Jag har också inhämtat att fjärrtaxorna numera, sedan årsskiftet, inte längre är fullt så höga jämfört med lokaltaxorna som Nils Fredrik Aurelius anger. Nuvarande taxestruktur innebär att fjärrtaxorna är sex gånger högre än lokaltaxorna, inte tio gånger högre. Högt nog, men ändå en viss skillnad. Det kanske också bör påpekas att flera av de tjänster som nu erbjuds via Internet är tjänster som betingar utlandstaxa.

Kommunikationsdepartementet har lagt ut ett antal utredningsuppdrag under våren i syfte att bl.a. klargöra behovet av ändrad lagstiftning eller andra åtgärder mot bakgrund av utvecklingen på IT-området.

Riksrevisionsverket har fått i uppdrag att bl.a. kartlägga Post- och telestyrelsens möjligheter att med nuvarande lagstiftning uppfylla intentionerna i telelagen. Det uppdraget kommer att redovisas under juni månad i år. Enligt Kommunikationsdepartementet kommer även expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) att engageras för en studie av telepolitiska frågor mot bakgrund av informationsteknikens snabba utveckling. NUTEK har fått i uppdrag att kartlägga den regionala IT-användningen, bl.a. utbredningen av ISDN. Detta uppdrag skall redovisas i september i år.

Sammanfattningsvis delar jag Nils Fredrik Aurelius uppfattning att tillgängligheten till IT skall gälla såväl i storstadsregionerna som i glesbygden. I avvaktan på det här redovisade utredningsarbetet, samt i avvaktan på IT-kommissionens rekommendationer, är regeringen dock ännu inte beredd att vidta några åtgärder.

Anf. 94 NILS FREDRIK AURELIUS (m)

Herr talman! Jag tackar statsrådet Jan Nygren för svaret på min interpellation om IT-utveckling i hela landet. Svaret består visserligen mest av hänvisningar till pågående utredningar, men jag noterar ändå med tillfredsställelse att Jan Nygren delar inställningen att tillgängligheten till IT-tjänster är strategiskt viktig för utvecklingen av regionerna utanför storstäderna. Låt mig beröra tre aspekter på denna utveckling.

För det första när det gäller den rent fysiska utbyggnaden, är det riktigt att AXE-växlarna 1997 kommer att vara utbyggda så att hela landet får tillgång till s.k. plustjänster. ISDN kommer då också att kunna utnyttjas överallt. Några år är visserligen en lång tid i detta sam-

manhang, men jag tror ändå att vi kan konstatera att den rent fysiska utbyggnaden och tillgängligheten inte är det största problemet.

För det andra är det värre med prisbilden. Jan Nygren anger i sitt svar vad telelagen från 1993 säger om det statliga ansvaret.

Där står att detta gäller inte bara taltelefoni utan också exempelvis viss datakommunikation. Dessa tjänster skall tillhandahållas på sådana villkor att priset inte skall vara ett hinder för utnyttjande, heter det.

Jan Nygren påpekar i svaret att fjärrtaxorna "bara" nu är sex gånger högre än lokaltaxorna. Men det är, som Jan Nygren också antydde, mycket nog. I svaret säger Jan Nygren också att det kommer att vara kostsamt på många håll att utnyttja ISDN "givet den nuvarande prisbilden".

Frågan är vad som händer med priserna framöver. Enligt vad jag har inhämtat är risken stor för att marknaden kommer att få svårt att tillhandahålla avancerade tjänster utanför storstadsområdena till normala priser. Paradoxalt nog kan det bli så att samtidigt som samtalstaxan blir densamma från en mobiltelefon och en vanlig telefon så förstärks de regionala skillnaderna.

Detta hänger samman med den tredje punkten som jag tänker ta upp, nämligen hur den offentliga sektorn agerar. Det har blivit något av en trend bland kommunerna att bygga egna fysiska nät, optofibrer, i tätorterna. På de tekniska verken ser man ofta byggandet av telenät som en marginalkostnad där tilläggsinvesteringen blir mycket måttlig.

Också kommunförbund och landsting har planer på att bygga infrastrukturer över hela län med ett antal tjänster, inklusive telefoni. Därmed blir de operatörer enligt telelagen och kommer i en direkt konkurrenssituation med andra operatörer. Man kan också möjligen tänka sig att ett landsting t.ex. släpper in någon annan aktör som får operera nätet. Det återstår att se. Hur som helst har landstingen en huvudroll i detta sammanhang, eftersom de är de enda enskilda aktörer som har tillräcklig utbredning och volym för att ha underlag för ett sådant nät.

Hur påverkar då detta övriga kunder, t.ex. mindre företag? Ja, risken är ju att marknaden försvinner för andra operatörer, och inte minst för vanliga kunder. Kvar blir olönsamma bitar som på sin höjd kan erbjudas service till högre priser. Något tillspetsat kan man mot denna bakgrund säga att den offentliga sektorns viktiga och riktiga uppgift på detta område borde vara att bli en god, krävande beställare av funktioner, men inte en revirbevakande byggare av fysiska nät.

Mot denna bakgrund vill jag dels be Jan Nygren ytterligare utveckla något om hur han ser på den framtida prisbilden, dels fråga honom vad han tänker göra, om något, för att utveckla den offentliga sektorn som beställare av IT.

Anf. 95 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Vi definierar problemen på ungefär samma sätt. Vi har valt att vid sidan av det som här nämnts om översyn att också utföra ett arbete inom ramen för IT-

kommissionen där vi skall titta på prisbilden. Det är ingen tvekan om att den är ett hinder.

Kruxet är att just när det gäller telekommunikation, eller numera allmän datakommunikation, har vi traditionellt valt en liten annan väg när det gäller finansieringsfrågan än vid annan typ av kommunikation som t.ex. vägar och järnvägar. Det är med andra ord ett system som bygger på att man som konsument betalar avgifter m.m.

Det gör att den anpassning som nu har skett till mer marknadsmässiga villkor för dessa system, som i och för sig alltid har varit avgiftsbelagda, leder till den typ av risker och företeelser som Nils Fredrik Aurelius beskriver. Jag menar att det kräver att vi får de önskemål om utredningar som vi lämnat tillgodosedda plus att vi får en rimlig chans att under hösten diskutera frågan i IT-kommissionen och den vägen återkomma med ett förslag som förhoppningsvis skulle kunna råda bot på dissonansen utan att man för den skull riskerar att förstöra det som är positivt i systemet, nämligen möjligheten till konkurrens mellan olika operatörer. Det är inte någon alldeles lätt uppgift. Det finns säkert möjligheter att lösa den. Men det skall göras med respekt för dessa två önskemål.

Avslutningsvis är det trots allt så, att det som Sverige som nation har fått mycket "credit" för, inte minst i EU-systemet, är just att vi har släppt loss konkurrensen på den här marknaden. Det tycker jag att vi skall vara rädda om, samtidigt som vi måste se till att Sverige även ur detta hänseende blir litet rundare, om uttrycket tillåts.

Jag ser problemen men vill få tillbaka en del av utredningsarbetet och också låta kommissionen titta på det innan jag lämnar ett definitivt svar på hur jag tycker att man skall lösa problemen.

Anf. 96 NILS FREDRIK AURELIUS (m)

Herr talman! Jag har förståelse för att Jan Nygren inte nu kan säga vad som kommer att stå i de utredningar som kommer att presenteras framöver. Jag noterar också med tillfredsställelse att Jan Nygren så klart betonar den goda effekt som konkurrensen har haft på detta område för att främja Sveriges position.

Jag kanske något kan utveckla frågan om den offentliga sektorn som beställare, som jag inte riktigt uppfattade att Jan Nygren besvarade i sitt inlägg. Det finns också goda exempel. Det har sagts mig från flera håll att Stattel skulle vara en sådan god beställare. Man har då ställt krav på funktioner men inte fäst avseende på tekniska lösningar, och man har skrivit ramavtal i konkurrens. De olika operatörerna har alltså fått konkurrera inbördes.

Stattel har genom sin storlek kunnat kräva funktioner som ännu inte finns på marknaden och har på det sättet drivit utvecklingen framåt. Vi har därigenom fått en kunddriven utveckling. Dessutom har Stattel sagt att funktionerna skall tillhandahållas inom hela Stattels område, och då har det också fått en regionalpolitisk inverkan. Det finns alltså exempel på att den offentliga sektorn kan uppträda som en god beställare som driver utvecklingen framåt.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Det jag försökte ta upp litet här är att det också finns en risk när kommuner och landsting vill agera självständigt och bygga fysiska nät i stället för att beställa funktioner. Då kan risken finnas att bitar faller utanför.

Nu är jag förstås medveten om att Jan Nygren inte är beslutsfattare i kommun och landsting. Men jag kan inte heller tro att staten och IT-kommissionen helt saknar åsikter på detta område eller vilja att utöva inflytande. Därför skulle det vara intressant om Jan Nygren något ytterligare kunde utveckla hur han ser på dessa frågor och vad han eventuellt tänker göra.

Anf. 97 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Jag skall villigt erkänna att jag tycker att jag har ett hyggligt grepp om statens aktiviteter, men när det gäller kommuners och landstings ambitioner på det här området är jag något mera tveksam till vart man faktiskt är på väg. Mitt svar får väl bli: Låt oss titta på detta.

Jag har i våra kontakter med Toppledarforum förbindelser med representanter för Landstingsförbundet och Kommunförbundet. Det är inte omöjligt för mig att ta upp en diskussion där.

Jag har i och för sig svårt att se att man skulle kunna hindra denna typ av nätuppbbyggnad på annat sätt än genom en diskussion om konkurrensvillkoren, men jag har inte mött problemet på det sätt som Nils Fredrik Aurelius beskriver det och får väl ta på mig ansvaret för att se om hans beskrivning av verkligheten stämmer. Om så är fallet, får man väl se vilka effekter som kan uppstå. Om beskrivningen är sann, skulle stora operatörer genom sitt agerande kunna hämma delar av marknaden.

Vi är då tillbaka vid grundproblemet. Vi har släppt marknaden fri. Frågan är då: Skall någon av de aktörer som tar sig in på den hämmas? Jag tycker att problemet inte är alldeles enkelt. Jag får därför be att få återkomma i den mån vi upplever att det skulle vara något problem.

Anf. 98 NILS FREDRIK AURELIUS (m)

Herr talman! Jag tycker inte att man kan se kommuner och landsting som normala aktörer eller operatörer på detta område. Vi kan väl lämna den frågan tills vidare.

Jag skulle slutligen vilja fråga Jan Nygren om hur han ser på länsstyrelsernas roll i detta sammanhang. Länsstyrelserna är ju statliga organ. De är visserligen inga stora aktörer i sin egen användning av IT, men de har ju en viktig funktion i att hantera ansökningar om olika regionalpolitiska stöd som i många fall gäller just IT i dag. Dels finns de inhemska regionalpolitiska stöden, dels finns EU-pengar till de s.k. målområdena.

Men hur skall då dessa pengar användas på bästa sätt? Jag uppfattade möjligen att vi skulle kunna vara överens om att det inte är rimligt att de används för att bygga upp parallella nät. Då skulle det vara bättre att använda pengarna till bra applikationer som stöder näringslivets och konsumenternas användning inom stödområdena. Ytterst måste det

vara efterfrågan från konsumenterna, de många användarna, som skall styra utvecklingen.

En annan möjlighet är kanske att pengarna används för att skapa lättanvänd information som är åtkomlig från telenäten.

Samtidigt som jag tackar Jan Nygren för hans svar och beredvillighet att diskutera vidare vill jag än en gång fråga om han har några synpunkter på hur länsstyrelserna bör agera och om han tänker vidta några åtgärder i detta fall.

Anf. 99 Statsrådet JAN NYGREN (s)

Herr talman! Inom ramen för Toppledarforum pågår faktiskt en diskussion om detta. Man skall inte i första hand bygga upp parallella nät. Länsstyrelserna skall framför allt kunna samtala med de andra myndigheter som finns. Jag tror att det egentligen är den stora och överskuggande uppgiften. Det bör skapas system som inte är parallella utan som kan tala med varandra inom ramen för de kabeldragningar och kabelsystem som finns i dag.

Vi får väl se vad vi kan åstadkomma av den arten inom ramen för Toppledarforum. Där finns ett antal myndigheter representerade. Det finns representanter från länsstyrelserna, Kommunförbundet och Landstingsförbundet. I grunden delar jag Nils Fredrik Aurelius uppfattning. Huvudambitionen kan aldrig vara att bygga upp parallella system. Den bör vara att få systemen att kunna tala med varandra inom ramen för nu befintliga strukturer.

Det kan ju tänkas att det i framtiden växer upp nya krav på de system som finns. Då kan t.ex. ISDN fungera inom ramen för AXE-växlarna. Men talar man med dem som sköter den här typen av linjesystem menar de att inom fyra fem år har vi fått ytterligare krav på kabelsystemen som gör att vi går in i nästa fas av utvecklingen. Som läget är nu vad avser länsstyrelserna är behovet inte att bygga upp parallella system utan att få dem att kunna tala med andra myndigheter inom ramen för befintliga system.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1994/95:139 om amalgam

Anf. 100 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Görel Thurdin har ställt följande nio frågor till mig:

1. Vilka initiativ har regeringen tagit och avser att ta för att amalgamet skall avvecklas inom beslutad tid?

2. Vilka initiativ har regeringen tagit och avser att ta för att öka kunskapen om ersättningsmaterial och om metoder för amalgamsanering i samband med avvecklingen?

3. Vilka initiativ har regeringen tagit och avser att ta för att öka svensk forskning på området och därigenom öka kunskapen om kvicksilvrets och därmed amalgamets effekter på människors hälsa

Prot. 1994/95:110

29 maj

*Svar på
interpellationer*

4. Vilken är regeringens strategi för att möta patienternas behov av förståelse för deras situation och för att öka vårdens kunskap om sjukdomar relaterade till tandfyllnadsmaterial?

5. Vilka initiativ avser regeringen att ta för att förbättra situationen i vården för patienter som hamnat mellan beprövad erfarenhet och vetenskapliga bevis?

6. Vilka bestämmelser gäller inom EU vad avser tandfyllnadsmaterial inklusive rotfyllnadsmaterial?

7. Vilka initiativ har regeringen tagit för att inom EU-arbetets ram driva frågan om amalgamets avveckling?

8. Är regeringen beredd att ta initiativ för att genomföra de riksdagsbeslut som fattats om patienters rätt att byta ut tandfyllnadsmaterial vid avvikande reaktioner?

9. Har tandläkare inom Försäkringskassan den utbildning som behövs för att överpröva diagnoser som ställs av specialistkompetenta läkare?

Vissa av dessa frågor, bl.a. forskningen, ligger inte inom mitt ansvarsområde. Jag kommer därför att koncentrera mitt svar på de frågor som jag har ansvar för.

Som svar på fråga 1 får jag nämna följande. Riksdagen beslutade under våren 1994 att användningen av amalgam inom tandvården bör avvecklas senast till år 1997. Kemikalieinspektionen har av den dåvarande regeringen fått i uppdrag att i samarbete med Socialstyrelsen senast den 1 juli 1996 redovisa en utvärdering av hur avvecklingen av amalgam fortgår. Vidare har regeringen godkänt en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet om en avveckling av amalgam inom barn- och ungdomstandvården fr.o.m. den 1 juli 1995.

Som svar på fråga 2 kan jag meddela att regeringen i årets budgetproposition har aviserat att regeringen avser att pröva förutsättningarna för att avsätta vissa medel för en särskild satsning på efterutbildningsinsatser när det gäller alternativa dentala material. Vad gäller grundutbildningen av tandläkare förstärker de odontologiska fakulteterna kunskaperna om dentala biomaterial.

Som svar på fråga 3 vill jag nämna att Medicinska forskningsrådet t.o.m. budgetåret 1994/95 har avsatt sammanlagt drygt 16 miljoner kronor för amalgamrelaterad forskning. Projekten inom området har varit av neurologisk, immunologisk, epidemiologisk, socialmedicinsk eller materialteknisk karaktär. Forskningsrådet har bedrivit en aktiv verksamhet för att bygga upp forskningsområdet. För att bredda kunskapsbasen inom landet har t.ex. medel disponerats för ett antal doktorand- och forskarassistenttjänster.

Som svar på frågorna 4 och 5 vill jag nämna att jag erfarit att Socialstyrelsen under hösten 1995 kommer att anordna konferenser för vårdpersonal kring temat hur patienter som anser sig skadade av kvicksilver från amalgam på bästa sätt skall tas om hand i sjukvården.

Svar på fråga 6 är att dentala material omfattas av EG:s direktiv om medicintekniska produkter (93/42/EEG). Det har trätt i kraft den 1 januari 1995. För dentala material gäller i princip att de skall vara certifierade av ett oberoende ackrediterat certifieringsorgan inom

EES-området. De skall uppfylla de väsentliga kraven i direktivet och vara förenliga med hög hälso- och säkerhetsnivå. Direktivet har införlivats med svensk rätt genom särskilda författningar.

Som svar på fråga 7 kan nämnas att Europeiska kommissionen, efter bl.a. ett initiativ från Sverige, har tillkallat en särskild arbetsgrupp som skall undersöka vilka regler som finns i olika länder när det gäller användningen av dentala amalgam och eventuellt komma med rekommendationer om lämpliga åtgärder. Arbetsgruppen skall bl.a. analysera tillgänglig information om biverkningar av amalgam. Arbetsgruppen skall även analysera tillgängliga forskningsresultat när det gäller dentala amalgams säkerhet och vilken ytterligare forskning som kan behövas för att utgöra ett underlag för framtida beslutsfattande. Arbetsgruppen beräknas slutföra sitt uppdrag i början av år 1996. Sverige är representerat i arbetsgruppen.

Som svar på fråga 8 vill jag redovisa följande. Fr.o.m. den 1 juli 1989 finns utökade möjligheter för patienter att få ersättning vid utbyte av amalgamfyllningar. Även i de fall man inte har kunnat konstatera samband mellan sjukdomsbesvär och amalgam kan patienten få amalgamsaneringen ersatt som vid annan tandvårdsbehandling.

Riksdagen beslöt hösten 1990 att med anledning av några motioner ge regeringen till känna att det var rimligt att den som på grund av sjukdomsbesvär ville byta ut sina amalgamfyllningar skulle kunna göra det på ett enkelt sätt och till en rimlig kostnad. Riksförsäkringsverket har därefter, i syfte att fullfölja riksdagsbeslutet, ändrat sina anvisningar fr.o.m. den 1 juli 1991.

Riksdagen uttalade i ett senare betänkande, i november 1991, att Riksförsäkringsverket nog borde följa tillämpningen av de nya anvisningarna men gjorde inte något ytterligare uttalande. Riksförsäkringsverket har en mycket noggrann uppföljning av tillämpningen av dessa ersättningsregler genom rapporter från försäkringskassorna och regelbundna förtroendetandläkarkonferenser.

Som svar på fråga 9 gäller att tandläkare vid försäkringskassorna i första hand gör en bedömning av om beslutsunderlaget är tillräckligt för ett ställningstagande från försäkringskassan. Denna bedömning kan leda till en begäran om komplettering av underlaget, t.ex. allergitest. I den mån försäkringskassans beslut förutsätter en bedömning som ligger utanför förtroendetandläkarens kompetens har försäkringskassorna också tillgång till förtroendeläkare och annan medicinsk expertis.

Anf. 101 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det orsakade en mängd nya frågor. Jag har försökt att leta efter flera positiva saker som skulle ha gjort att vi som följer denna diskussion, vi som följer vad som händer i samhället, känner att vi får stöd från socialministern i kampen för att verkligen få rätt hantering av människor som är sjuka.

Det fanns dock en sak som var positiv. Det var att det skulle göras utbildningsinsatser vad gäller alternativa dentala material.

I överenskommelsen mellan Landstingsförbundet och staten finns det ett undantag som säger att man skall ha möjlighet att göra undantag

om hålet är för stort för alternativa material. Vi vet att det krävs större skicklighet av tandläkare att hantera de alternativa materialen än amalgamet. Skulle inte utbildningsinsatser göras kommer undantagen från riksdagsbeslut och överenskommelse mellan Landstingsförbund och stat att bli regel snarare än undantag.

Jag skall gå vidare till att tala om Riksförsäkringsverkets hantering och möjligheterna att få ersättning. Jag tar fasta på riksdagsbeslutet hösten 1990, där det väldigt tydligt står att de som på grund av sjukdomsbesvär vill byta ut sina amalgamfyllningar skall kunna göra det på ett enkelt sätt och till en rimlig kostnad. Det hade varit rimligt att Riksförsäkringsverket hade tagit fram sådana allmänna råd att man hade kunnat följa riksdagsbeslutet. Det har faktiskt inte gjorts.

Man började med att säga att reaktioner mot dentala material *kan* yttra sig i form av allergi eller lichenförändringar. Men så småningom började man inskränka det ännu mer. 1991 säger man att säkerställd allergi och lichenförändringar är de enda biverkningar av kvicksilver i amalgam som berättigar till ersättning. Men vi vet att det finns massor av symtom som är fastställda av läkare, av tandläkare och av professorer som uppkommer på grund av att man över huvud taget är väldigt känslig mot olika material i munnen och framför allt tungmetaller. Det är orimligt att de berörda inte på ett enkelt sätt skall kunna få den ekonomiska hjälp de behöver.

I vartenda ett av de brev jag har fått – det är flera hundra – framgår det att man inte har fått hjälp och att ens ekonomi är i ruin. Man får bekosta dålig hantering från tandläkare tills man hittar någon som kan klara det på ett vettigt sätt. Man får ingen hjälp av samhället.

Jag ställer frågan till socialministern: Är det inte möjligt att socialminister Ingela Thalén kan ta initiativ och verkligen gå till grunden med problemet?

Egentligen borde Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer gå igenom hur man lever upp till beslutet. Jag hoppas att det blir så.

Jag kan ta ett exempel ur ett brev. Det gäller en kvinna som har kämpat sig igenom tandsanering. Hon har trots försäkringskassan och dess förtroendeläkare uppnått halv arbetsförmåga. Det står så här: Förtroendeläkaren tyckte att man kunde byta ut diagnosen "oral galvanism" mot "personlighetsstörning". Han känner mig inte och har aldrig träffat mig, vare sig per telefon eller skriftligen. Det står att läsa i min akt på försäkringskassan. Jag var tvungen att besöka psykisk klinik för att få fortsatt sjukpenning. Överläkaren på psyket fann inget annat än att den behandling jag blivit utsatt för av försäkringskassan påverkat mig och min psykiska hälsa negativt.

Det visar sig sedan att hon inte får hjälp.

Jag tycker inte att den verklighetsbeskrivning jag läser i svaret är riktig. Det bekymrar mig väldigt. Det finns tydligen samverkande krafter som inte vill att frågan skall hanteras på ett riktigt sätt.

Vi kan titta på samhällsekonomin kopplat till denna fråga. Det finns de som hävdar att hundratusentals människor är drabbade och stundtals går sjukskrivna. Låt oss säga att 1 000 personer lyfter 90 000 i sjukpenning. Det blir 90 miljoner på ett år. Går de sjukskrivna i sju år blir

det nästan 700 miljoner kronor. Om en ung person på 25 år går i förtidspension, vilket flera tvingas göra därför att man inte vill låta dem uppbära sjukpenning för länge, skall vi betala pension i 30 år. De blir inte arbetsföra om de inte får den rätta hjälpen.

Det är faktiskt nödvändigt utifrån samhällsekonomiska aspekter att titta på hur man egentligen hanterar dessa frågor.

Man kan i oändliga brev läsa om människor som blivit fullt friska efter sanering. De har varit sjuka i många herrans år. Det visar att det ger effekt.

Det finns en utredning som Hans Lindfors – en tandläkare uppe i Övik – har gjort. Av flera hundra patienter är det egentligen inte många som har blivit friska, konstaterar man. Nej, det var inte många som var färdigsanerade heller! Större delen av dem som var färdigsanerade hade blivit friska eller mycket bättre. Sjukskrivningarna hade därmed blivit färre. Slutsatserna från undersökningarna har inte dragits på ett riktigt sätt. Man behöver en total genomgång av det material som samhället förfogar över.

Anf. 102 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! Amalgamfrågan har många olika aspekter. Den rör i stor utsträckning det som Görel Thurdin har tagit upp, nämligen påverkan på hälsan, men den rör också hur vår miljö påverkas.

I samband med framtagandet av den s.k. kemikaliepropositionen våren 1994 kunde man i den dåvarande regeringen – min dåvarande statsrådskollega Görel Thurdin och jag – bli överens om att det var angeläget att se till att tillförseln av tungmetaller i den svenska miljön blev så liten som möjligt. Amalgamet är en stor källa till kvicksilverförekomst i vår miljö. Jag tror att Görel Thurdin och jag var lika angelägna om att få till stånd dessa förändringar.

Vi var möjligen inte lika överens om vad vetenskap och beprövad erfarenhet säger om amalgamets effekter på människors hälsa, men vi kunde alltså enas om att miljöskälen var tillräckligt starka för att vi skulle föreslå riksdagen att genomföra de förändringar som innebar att vi relativt snart skulle bli av med nytillförsel av amalgam.

Det är förstås oerhört angeläget att vår hälso- och sjukvård baserar sig på det som man brukar kalla vetenskap och beprövad erfarenhet. De oerhörda framsteg som har skett inom sjukvården under de senaste hundra åren har berott just på starka vetenskapliga krav på de nya metoder av olika slag som har kommit fram. Detta finns det all anledning att understryka när vi diskuterar amalgamets inverkan på människorna.

Många människor är oroliga för amalgamet. Många människor är själva övertygade om att deras hälsoproblem beror på förekomsten av amalgam. Det är självfallet oerhört viktigt att sjukvården ställer upp och tar deras problem på allvar. Det är bra att vi sedan några år tillbaka har fått till stånd den tingens ordning som gör att försäkringskassorna har möjlighet att ekonomiskt stödja dem vars problem inte har kunnat förklaras av andra skäl.

Jag tycker, herr talman, att det är bra att vi har fått den redovisning som har kommit till stånd tack vare Görel Thurdins interpellation. Jag

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

utgår från att den nuvarande regeringen kommer att se till att riksdagsbeslutet från våren 1994 genomförs enligt intentionerna.

Anf. 103 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Jag vänder mig först till Görel Thurdin. Det är naturligtvis oerhört svårt när enskilda patienter känner sig motarbetade, oavsett om känslan är bekräftad eller inte. Det är självfallet den egna verkligheten, den egna upplevelsen, som är utgångspunkten för hur man reagerar.

Men jag vill ändå påminna om att enskilda individer har två olika möjligheter när det gäller att få hjälp med att byta ut amalgamet. En av dessa föreligger om önskemålet är knutet till en förändring som kan bedömas som en allergireaktion eller en lichenförändring. Då får man utbytet gjort gratis enligt 9 §.

Vill man oavsett om detta klarlagts eller inte få möjlighet till utbyte, kan man göra det som vanligt ingrepp och med stöd av tandvårdstaxan. Man har alltså denna möjlighet.

Även i gränslandet mellan dessa alternativ, där man trots dagens kunskaper inte har kunnat säga om det är fråga om upplevelser eller om allergi- eller överkänslighetsreaktioner, får man möjlighet till stöd. Det är viktigt att säga att människor inte är helt utlämnade.

Vad gäller den andra diskussion som Görel Thurdin tar upp och som berör Riksförsäkringsverket vill jag säga att det för mig är oerhört svårt att här ge en reaktion på citat ur ett brev eller att kommentera upplevelsereaktioner, oavsett om de är riktade till Görel Thurdin som enskild riksdagsledamot eller till mig som statsråd. Jag får utgå från att de uppdrag som vi ger till Riksförsäkringsverket utförs. Om det skulle konstateras att det har begåtts felaktigheter eller att frågor har handlagts på ett felaktigt sätt, måste man naturligtvis gå in i verkets hantering. Hitintills har man i samband med länsrättsdomar, annan prövning eller andra översyner som gjorts inte kunnat peka på några felaktigheter i handläggningen.

I övrigt kan jag bara konstatera att Bo Könberg och jag har samma uppfattning när det gäller att det är viktigt att grunda handläggningen på beprövad erfarenhet och att den står på vetenskaplig grund. Men det är också viktigt, vilket mycket tydligt framgår av Socialstyrelsens rapport, att man skall ta hänsyn till de enskilda individernas upplevelser av den egna situationen. Jag menar att det skall vara vägledande, eftersom vi kanske ännu inte vet tillräckligt.

Anf. 104 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)

Herr talman! Det är inte bara de drabbade människorna som upplever detta. De får intyg av läkare, tandläkare och professorer, men dessa intyg godkänns inte. Det är anledningen till att man inte får hjälp.

Jag kan bara utgå från vad jag får höra från läkare, tandläkare och jurister, som nu också har börjat överklaga den här typen av ärenden. När t.ex. en hudspecialist visar på för många fall av tungmetallallergi börjar man ifrågasätta om den läkaren är kapabel att över huvud taget utfärda intyg. Jag har skriftväxlingar tillgängliga här som visar på detta.

Jag antar att handlingarna är helt korrekta, eftersom de är försedda med stämplat osv.

Som socialministern säger känner vi inte exakt till de aktuella sambanden, men det finns i dag tillräckligt med publicerade rapporter som anses vara vetenskapliga och som visar på allt starkare samband. I en internationell vetenskaplig skrift redovisar t.ex. Tibbling en vid universitetet i Linköping för publicering godkänd undersökning. I den påvisas patologiska immunologiska förändringar hos patienter som har reagerat på Melisatest.

Det kommer löpande fram fler och fler forskningsresultat av denna typ vilka visar att amalgam åstadkommer förändringar. Jag skall återkomma till läget i Tyskland, där man har kommit fram till en något annan ståndpunkt än vad vi har gjort här i Sverige.

Vad sedan gäller de miljoner som anslagits till forskning om amalgam har inte de forskare som ser samband mellan amalgam och ohälsa fått några pengar, utan dessa har helt gått till dem som vill slå fast tidigare etablerade åsikter. Jag har tidigare försökt att kritisera detta förhållande.

Jag har noterat att Socialstyrelsen kommer att anordna konferenser för vårdpersonal just om patienter som upplever problem på detta område. Det vore bra om det också angavs att de skulle gälla patienter som av läkare som av läkare, tandläkare och professorer anses vara sjuka av amalgam.

Jag vill fråga: Är socialministern beredd att åstadkomma konferenser med en öppen diskussion, där alla företrädare får komma till tals och som är offentliga, så att alla kan ta del av diskussionen mellan vetenskapsmännen? Vi behöver en vetenskaplig medling på det här området.

Anf. 105 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Jag talar nu faktiskt inte från den enskilde patientens utgångspunkt, men jag vet att det finns både tandläkare och andra läkare som har remitterat eller utfärdat sådana här diagnoser. Problemet när man hänvisar till ett antal test eller undersökningar är att man för att kunna säga att något är beprövat måste ha gjort ordentligt kontrollerade undersökningar med jämförbara test.

Jag tycker att det är viktigt att den här typen av undersökningar blir ordentligt gjorda, på s.k. blindgrupper och andra. Det handlar inte från mig, från min företrädare eller från Socialstyrelsens sida om någon ovilja mot att släppa fram något vetenskapligt material, tvärtom. Jag tycker att jag själv, Görel Thurdin, Bo Könberg och andra faktiskt har ropat efter kunskap på detta område.

Nu nämner Görel Thurdin det s.k. Melisatestet. Man har på olika håll konstaterat att detta test inte är vetenskapligt gott. Såvitt jag känner till finns det inte heller någon annanstans i världen något erkännande av att detta test är vetenskapligt riktigt för genomförande av sådana här prövningar. Kommer det fram någonting annat, skulle nog ingen vara lyckligare än både jag och företrädarna för det här området. Vi vill

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

verkligen kunna hjälpa människor som har och känner sig ha de aktuella problemen.

Vad gäller frågan om konferenser skall jag på litet olika håll ta upp frågan om det finns utrymme för att genomföra kunskapskonferenser med alla typer av inblandade grupper, inte minst med personal, innefattande öppna och ordentliga diskussioner. Det var några år sedan som vi hade en s.k. statuskonferens, och det finns kanske anledning att genomföra en sådan igen.

Anf. 106 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)

Herr talman! Jag vill fråga vem som företräder Sverige i den europeiska arbetsgruppen. Det kan vara viktigt för flera att få veta vem man skall kontakta i sådana sammanhang.

Jag vill också beträffande Melisatestet säga att det faktiskt har redovisats i vetenskapliga tidskrifter. Man har alltså godkänt detta. Bl.a. har Vera Seiskal, som finns här i Sverige, medverkat som författare. Man har tidigare inte riktigt velat lyssna på henne, trots att hon är expert på att behandla allergier förorsakade av bl.a. guld.

I Tyskland har man erkänt en koppling mellan amalgam och hälsa, och ansvariga myndigheter avråder kvinnor från att under graviditet låta göra några ingrepp i munhålan vilka har med amalgam att göra. Även barn under sju år avråds från sådana. Har vi här några sådana rekommendationer grundade på ett erkännande av en koppling till hälsan?

I Tyskland erkänns ett s.k. DNPS-test som underlag för beslut om ersättning från försäkringskassan. Här godtas sådana test endast för annan kvicksilverpåverkan än från amalgam. Jag vill fråga varför man skiljer mellan faror i miljön beroende på om de förekommer inom respektive utanför tandläkarmottagningarna.

Vi politiker måste stå upp för det vi tycker, vare sig det är i valrörelser eller annars. Jag har träffat en ung man som i dag är 26–27 år. Han har varit sjuk sedan han var 19 år. Han har oerhörda problem. Han har dessutom problem med att få behålla sin sjukpenning. Han har ett litet barn, och han har försörjningsbörda.

Han fick ett brev under valrörelsen där det står: Vi socialdemokrater anser att detta inte längre kan dras i långbänk. Amalgam är farligt både för hälsan och miljön och vi anser att ett förbud bör träda i kraft senast den 1 juli 1995. Vi anser också att tandläkarna bör få ökad kunskap om tandmaterial. Brevet är undertecknat av Ingvar Carlsson, statsministern.

När jag sade detta i en debattartikel kallade generaldirektören för Socialstyrelsen mig för charlatan. Jag tycker att det är dags att vi gemensamt tar tag i den här frågan. Den är så infekterad att det bara är vi politiker som i dag kan hantera den på ett sådant sätt att vi får fram allt kunskapsmaterial och kan nå det resultat som får till effekt att människor känner sig trygga i det svenska vårdsystemet.

Herr talman! Först till Görel Thurdins fråga om vem det är som representerar Sverige i arbetsgruppen i EU. Det är professor Jan Ekstrand vid Huddinge odontologiska fakultet och departementssekreterare Birgitta Victor.

*Svar på
interpellationer*

Vid en jämförelse kan man se att Sverige och Tyskland har mycket lika synsätt, framför allt när det gäller hur man skall se på gravida kvinnor och behandlingen av dem.

Den sista kommentaren gällde debatten mellan Görel Thurdin och generaldirektören. Den diskussionen vill jag inte gå in i. Jag är övertygad om att Görel Thurdin klarar den debatten alldeles utmärkt på egen hand.

Men jag kan säga att regeringen självklart står bakom det som riksdagen har begärt och kommer att lägga fram förslag i den riktning som riksdagen önskar. Det avtal som nu är tecknat när det gäller barn och ungdom är ett uttryck för att det är regeringens avsikt att hantera den frågan på det sätt som riksdagen anser att frågan skall hanteras på.

När det gäller att öppna möjligheter för en bred och seriös debatt skall jag göra vad jag kan för att vi skall få sådana förutsättningar. I övrigt är det naturligtvis viktigt för alla parter när man lägger fram förslag om lagar och fattar beslut om förändringar att de måste vara grundade på det man vet i dag. Men man kan aldrig slänga igen dörren och säga att det vi vet i dag är det vi kommer att veta för all framtid. Är det någonting som vi har lärt oss under åren är det att det hela tiden dyker upp nya kunskaper och nya erfarenheter. Det gäller frågan om amalgam och det gäller en del andra frågor som rör hälsa och miljö. Därför bör det finnas en stor öppenhet och en stor varsamhet när det gäller möjligheten att ta till sig nya kunskaper.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1994/95:151 om mormorsupproret

Anf. 108 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Thomas Julin har frågat mig om jag "ämnar vidta åtgärder för att förändra dagens diskriminering mot de far- och morföräldrar och andra nära släktingar som anser att det är naturligt och en självklarhet att ta hand om sina älskade barnbarn eller anhöriga, om föräldrarna av någon anledning inte kan det".

Låt mig börja med att säga att jag håller med om att familjens och släktens betydelse för barnet måste få ett större utrymme i det sociala arbetet med barn som far illa.

Det är viktigt att far- och morföräldrar och andra för barnet viktiga personer engageras på ett mycket tidigt stadium av utredningsarbetet när barn far illa, dvs. redan i utredningen om barnets förhållanden och när bedömningen av lämpliga stödåtgärder görs.

Låt mig också redan här för tydlighetens skull poängtera att valet av familjehem alltid skall göras utifrån bedömningen av vad som är bar-

nets bästa. I den utredning som görs inför en familjehemsplacering av barn är det nödvändigt att kartlägga de resurser som finns inom barnets släkt och att skapa garantier för att barnet kan ha kontakt med de personer som är viktiga för barnet i de fall familjehemsplacering blir nödvändig. Vinsten med att se till de samlade resurserna kring barnet i ett tidigt stadium är dels att vissa placeringar kanske inte behövs, dels att de som görs kan genomföras på ett bättre sätt för barnet.

Socialstyrelsen har nyligen avslutat ett brett uppdrag rörande utveckling av familjehemsvården i landet och har i fem rapporter beskrivit olika delar av den. Jag skall senare återkomma till några viktiga resultat från rapporterna.

Den hjälp som socialbyrån erbjuder och de ingripanden som görs bygger på vad en utredning om barnets förhållanden och behov visar. Utredningens kvalitet är därför viktig. Det gäller både metoder att utreda och metoder att dokumentera, men också och inte minst gäller det förhållningssättet i arbetet med utsatta barn.

Socialtjänsten har under senare år utsatts för en hel del kritik på alla dessa punkter. För att få till stånd en utveckling är det viktigt att kritiken tas på allvar. Så har skett. Inte bara genom de regeringsuppdrag som har varit en direkt följd av kritiken och som lett till projektverksamheter, konferenser och utbildningar av socialsekreterare – Barn i fokus-verksamheterna i Socialstyrelsens regi t.ex. – utan även genom kommunernas egen försorg och i Kommunförbundets regi.

Länsstyrelserna, som har följt utvecklingen av familjehemsvården, har också i sina kartläggningar funnit en rad allvarliga brister. Länsstyrelserna har emellertid också konstaterat att arbetet med familjehemsvården förbättrats alltsedan socialtjänstlagens tillkomst och i synnerhet de senaste åren. Familjehemsvården bedrivs med stort engagemang och ofta med hög kvalitet. Förbättringar har bl.a. skett när det gäller kontakten med de biologiska föräldrarna under tiden i familjehemmet. Jag vill alltså hävda att det pågår en hel del positiv utveckling i landet.

Begreppet Barn i fokus är vedertaget i allt utvecklingsarbete rörande frågor om barn som far illa i dag. Barn i fokus kan innebära olika saker. Det kan innebära att man ser med barnets ögon, från barnets synvinkel m.m. För mig innebär det också att se barnet i dess hela sammanhang där mor- och farföräldrar finns med och där man när det är möjligt även använder sig av de resurser som finns i barnets nätverk.

I rapporten Sammanbrott i familjehem (SoS-rapport 1995:9) har Socialstyrelsen konstaterat att 44 % av placeringarna i familjehem avbryts oplanerat. En viktig slutsats som Socialstyrelsen drar är att "en familjehemsplacering måste betraktas som en insats, vilken med hög sannolikhet kommer att bryta samman".

Även om studien inte omfattar mer än 189 placeringar och även om man kan diskutera definitionen av sammanbrott – att avslutningen av placeringen inte sker enligt den planering socialtjänsten gjort i ärendet – styrker resultatet behovet av att från början ha med sig mer av barnets nätverk.

Är det någon gång i livet man behöver ett samlat stöd från släkten så är det när ens egna föräldrar inte räcker till. Även om socialtjänsten kan lösa en akut situation så är det kanske inte ett stöd för all framtid.

I en annan av rapporterna om familjehemsvård, Invandrabarn i familjehem (SoS rapport 1995:7), redovisar Socialstyrelsen att 40 % av barnen i familjehem har invandrabakgrund. Socialstyrelsen drar i sin utredning slutsatsen att det i valet av familjehem ibland är svårt att bedöma hur stor vikt som bör läggas vid språk- och kulturaspekter i förhållande till andra aspekter, som familjens förmåga att tillgodose barnets totala omsorgsbehov.

Även här anser jag att man kan konstatera att familjen, släkten, nätverket på något sätt borde involveras aktivt och konkret i socialtjänstens överväganden.

"Jag vågar påstå att socialtjänsten av tradition eller vanhävd ser barnets släktingar och nätverk mer som en del av barnets problem än dess lösning" skriver direktören Ragnar Götestam i Socialstyrelsens tidning Vål och Ve (nr 3 1995). Han stödjer sig bl.a. på olika uppföljningar som visar att man *inte* regelmässigt undersöker om ett barn som behöver placeras kan komma till någon i familjen eller till övriga i barnets nätverk.

Jag vill, som jag tidigare antytt, inte gå så långt att jag säger att socialtjänsten alltid i första hand skall överväga släktingplacering. Men jag vill klart slå fast att far- och morföräldrar måste finnas med i utredningen och erbjudas möjlighet att presentera sina synpunkter och sina möjligheter att hjälpa barnet och dess familj när föräldrarna så önskar. Jag tror att vi kan utveckla arbetsmetoder för detta.

När det sedan gäller det som frågeställaren kallar mormorsupproret är det riktigt att jag fått ett upprop med omkring 1 000 namnpåskrifter från en mormor som vill ta hand om sitt barnbarn. Det material som medföljde är en redovisning av hennes fall, och i en skrivelse krävs en lagändring så att mor- och farföräldrar får rätt till sina barnbarn.

Begäran att få rätt till sina barnbarn är rimlig i den mån det innebär kontakt – rätten till ett förhållande – med barnet och, när *barnets* bästa kräver det, även en möjlighet att få ta hand om barnet.

Föräldrarna har som vårdnadshavare dels en möjlighet att själva involvera mor- och farföräldrar, dels en möjlighet att både begära socialtjänstens hjälp till det och avböja eventuella sådana förslag från socialtjänsten.

En diskussion kan naturligtvis här uppstå kring vilka möjligheter socialtjänsten har att utifrån barnets behov men mot vårdnadshavarnas vilja involvera mor- och farföräldrar. Jag ser dock även detta närmast som en metodfråga inom socialtjänsten och alltså inte en fråga som vi behöver lagstifta om. Det finns i stället, enligt min mening, skäl att allvarligt begrunda alternativa synsätt inom socialtjänsten, där erfarenheter från andra länder när det gäller s.k. nätverksarbete bättre bör tas till vara.

En i dag mycket omtalad modell för nätverksarbete kring barn som far illa tillämpas i Nya Zeeland. Jag skall inte närmare gå in på själva modellen här utan bara nämna att den innebär en delvis ny syn på so-

Svar på
interpellationer

cialarbetarens roll och att familjen och nätverket får större möjlighet att själva komma med förslag och ansvara för åtgärder för att hjälpa ett barn. Modellen minskar inte socialtjänstens ansvar att bedöma barnets förhållanden och att vidta åtgärder för att vid behov skydda barnet. Det är viktigt att behålla detta ansvar inom socialtjänsten.

Metoder och modeller går inte att importera direkt utan måste omarbetas till våra svenska förhållanden. På initiativ av Svenska kommunförbundet kommer ett sådant utvecklingsarbete att inledas. Jag ser mycket positivt på detta och har för avsikt att genom medel från Socialdepartementet stödja projektet ekonomiskt.

Det metodutvecklingsarbete som regeringen på detta sätt "skyndar på" bör utvärderas. Först därefter kan ställning tas till eventuella behov av ytterligare åtgärder på området.

De krav som ställts från mormorsupproret och Thomas Julin anser jag ryms i detta metodutvecklingsarbete.

Anf. 109 THOMAS JULIN (mp)

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret på interpellationen.

Innan jag kommenterar svaret vill jag säga några ord om vad som hänt efter det att jag uppmärksammade mormorsupproret och fram till dagens interpellationsdebatt.

Jag har vid två tillfällen haft möjlighet att träffa representanter för mormorsupproret, och de har då framlagt sina synpunkter på de problem som uppstått när deras barn av någon anledning inte kunnat ta hand om sina barn.

Jag har även skrivit några debattartiklar i den här frågan, där jag bl.a. har uttalat att jag vill komma i kontakt med personer med erfarenhet från fosterhemsplaceringar. Jag tänker då inte bara på far- och morföräldrar utan även på fosterföräldrar, socialutredare, barn, ungdomar och vuxna som har personliga erfarenheter av fosterhem.

Efter debattartiklarna har jag fått ett antal telefonpåringningar samt några brev. De kommer i huvudsak från far- och morföräldrar. Senast i går hade jag tre sådana samtal, och i dag har jag haft ett möte med en far- och morförälder.

De händelser som berättas för mig gör att jag blir både ledsen och bedrövad. Så många tragedier blottas. Så många barn och anhöriga kommer i kläm och far illa när den sociala apparaten under flera år mal och utreder placeringsärenden.

Jag har även fått beskrivet det hot som både barn och vuxna upplever, dvs. att "sociala" plötsligt skall dyka upp och tala om att "nu skall det ske en överflyttning till fosterhem". Det gäller ofta att far- och morföräldrar tillfälligtvis har fått ta hand om barnbarnen.

Jag har fått beskrivet hur halvstora skolbarn tvingats till fosterhem fast de värdjats och bett att få bo hos exempelvis mormor och morfar. Det är fall där mor- och farföräldrar nekats träffa sina barnbarn eller bara fått träffa dem exempelvis var sjätte vecka. Motivet har ibland varit att anpassningen till fosterhemmet annars skulle störas.

Det är fall där invandrarfamiljer fått sina barnbarn placerade i svenska fosterhem på så stort avstånd att familjen blivit splittrad och inte kan ha någon riktig kontakt. Det här upplever de som en total katastrof.

Det som beskrivs för mig är skrämmande.

Tänk själv om olyckan är framme! Den kan drabba oss alla. Ja, då är både socialministern och jag, som båda är något över 50 år, för gamla för att få vårdnaden om våra barnbarn. Skulle sedan våra barnbarn placeras långt bort och vi skulle få besöka barnbarnen bara på tidpunkter som andra bestämmer, vore katastrofen densamma för oss som för andra. Det är lätt att tänka sig in i den situationen.

Efter vad jag förstår finns det tyvärr bland socialutredarna en stor grupp som anser att släktplaceringar över huvud taget är av ondo. Den uppfattningen delas även av andra. Kerstin Vinterhed uttalade sig t.ex. i ett av Kvällsöppets program på ett sätt som jag tycker är kränkande. Hon påstod att mor- och farföräldrar som anser att de misslyckats med sina barn vill kompensera detta och att detta skulle vara motivet till att de vill ta hand om sina barnbarn.

Ju mer information jag får när det gäller den här frågan, desto mer övertygad blir jag om att det i dag finns ett systemfel när det gäller placeringen av barn. Vi får därför inte släppa det här problemet förrän det har kommit till stånd en godtagbar lösning. Mina förhoppningar är att vi över partigränserna gemensamt skall kunna agera för den lösningen. Barnets bästa måste komma i första hand, och jag är övertygad om att en bra släktrelation i de flesta fall är det viktigaste.

I interpellationssvaret, som jag tycker är mycket bra, pekar socialministern på ett flertal förbättringar som bör ske.

Familjens och släktens betydelse för barnet måste t.ex. få ett större utrymme i det sociala arbetet med barn som far illa.

Det är viktigt att far- och morföräldrar och andra för barnet viktiga personer engageras på ett mycket tidigt stadium.

Socialministern lyfter även fram att det förekommit kritik och brister som skall tas på allvar.

Det känns även positivt att socialministern anser att det är rimligt att få rätt till sitt barnbarn om det innebär kontakt – rätten till ett förhållande – med barnet och, när barnets bästa kräver det, även en möjlighet att få ta hand om barnet.

Det är bra att det utvecklingsarbete som beskrivs skyndas på och kommer till stånd. Men under tiden som det arbetet pågår far många barn och anhöriga illa. Därför hoppas jag att socialministern omgående sänder tydliga signaler till landets socialförvaltningar och delger dem de tankegångar som interpellationssvaret innehåller.

Avslutningsvis vill jag ställa några frågor:

Har socialministern några synpunkter på den 50-årsgräns som socialarbetarna ofta använder sig av vid den första och kanske enda bedömning som görs för att se om far- och morföräldrar är lämpliga att ha vårdnaden om barnbarnen?

Hur ser socialministern på det faktum att socialutredarna upplevs som utredare, åklagare och enväldiga domare? Många berörda känner sig rättslösa på grund av detta.

Anf. 110 SIGRID BOLKÉUS (s)

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret, som gläder mig mycket.

Jag hoppas att tidningar och TV, som tagit upp mormorsupproret, uppmärksammar ministrarnas svar så att det sprids till alla de socialarbetare som ser negativt på släktingplaceringar inom familjehemsvården.

I Socionomen nr 6-1993 skriver Bo Vinnerljung vid Socialhögskolan på Lunds universitet om attityder hos socialarbetare som kommit fram i uppsatser och rapporter. De intervjuade klagade över svårigheter att göra utredningar i släktinghemmen, och skepsisen mot placeringar hos mor- och farföräldrar är stor. Vidare sägs att socialtjänsten undviker släktingplaceringar och att det är ett slags professionell doktrin. I samtal med socialarbetare framkom att många verkar anse att en motsatt uppfattning är "oprofessionell".

Herr talman! Det kommer tyvärr att ta tid att få en attitydförändring till stånd trots att varken svensk eller internationell forskning ger belägg för negativa förväntningar på släktingplaceringar utan tvärtom.

Mitt intresse för den här frågan sträcker sig långt tillbaka i tiden. Som barn och tonåring växte jag upp hos min mormor. Jag är innerligt tacksam över att dåtidens barnavårdsnämnd lät mormor som var 64 år ta hand om mig när jag var fyra år. Vi syskon kom till olika släktinghem när vi blev föräldralösa. På Barnavårdsnämnden som hade mitt liv i sin hand fanns det inga proffs med högskoleutbildning, utan nämnden bestod bl.a. av prästen och handlarens fru. De insåg hur viktigt det är att barn inte slits upp med rötterna i en redan svår situation.

Herr talman! I svaret poängterar statsrådet att bedömningen vid valet av familjehem skall göras utifrån vad som är bäst för barnet och att man på ett tidigt stadium skall se till de samlade resurserna kring barnet. Det är en viktig markering. Vad är då bäst för barnet? Tyvärr tror många socialarbetare att barnets bästa är fostrare som till åldern skulle kunna vara barnets biologiska föräldrar, att andra barn finns i familjen, att ekonomin är god, att bostaden är rymlig osv. Det enda som är viktigt är massor av kärlek och någon som bryr sig och som har tid – en människa med äkta känsla som delar den tragedi som ligger bakom att barnet behöver ett nytt hem.

Av rapporten Sammanbrott i familjehem framgår att 44 % av placeringarna avbryts oplanerat. Socialstyrelsen drar slutsatsen att en familjehemsplacering måste betraktas som en insats vilken med stor sannolikhet kommer att bryta samman. Den största orsaken kan man läsa om i SOS-rapporten 1995:8 Ovisshetens barn. Där framgår att många barn inte känner någon tillhörighet varken i familjehemmet eller i sin biologiska släkt. Lars Lorenzon som har arbetat 25–30 år på barnbyn Skå säger att den stora utmaningen på Skå är att återupprätta släktnätverket.

I Botkyrka är man inne på rätt väg. Det är inte bara bland invandrarbarn som blod är tjockare än vatten. Precis som i Botkyrka måste släkten ses som en tillgång och inte som en belastning.

Liksom socialministern vill jag inte ha en lag som ger mor- och farföräldrar rätt till sina barnbarn. Däremot bör man lyssna mer på barnen. Släkten skall först få möjlighet att lösa situationen. Min erfarenhet är att ingenting kan svetsa ihop en släkt mer än föräldralösa barn. Orsaken till att släktingarna anses besvärliga på socialkontoren är att de är så känslomässigt engagerade medan paret i en tilltänkt familjehemsplacement ser lugnt ut och är fogligt.

Nätverksmodellen tillämpas enligt socialministern på Nya Zeeland. Ett metodutvecklingsarbete skall inledas och utvärderas i Sverige. Varför passar inte Nya Zeelands nätverksarbete i Sverige? Varför måste det omarbetas till svenska förhållanden? Vad är det som skiljer?

Anf. 111 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Precis som Thomas Julin och Sigrid Bolkéus sade är det klart att jag som förälder och morförälder blir oerhört upprörd när jag hör enskilda berättelser. Jag har dock ingen möjlighet att gå in på de enskilda fallen, även om jag på min kammare kan uppröras och bli precis lika ledsen som Thomas Julin och Sigrid Bolkéus.

Det är viktigt, vilket jag tycker att jag har fått stöd för av er båda, att barnets bästa skall komma i första hand. I mitt svar har jag också velat uttrycka att jag tycker att man ute på socialtjänsten i kommunerna har ägnat för litet uppmärksamhet åt barnets hela nätverk. I det inkluderar jag far- och morföräldrar men också andra släktingar.

Jag skall något beröra de frågor som går utöver interpellationssvaret.

Thomas Julin tog upp de långgrandiga utredningarna. De skall inte göras så långa utredningar. Socialtjänstkommittén har i sitt förslag också pekat på detta. De föreslår att utredningarna inte skall få vara längre än tre månader. Sedan kan man i undantagsfall beroende på någon enskild situation tvingas förlänga dem. Utredningar skall alltså pågå under ganska kort tid, för att inte just få dessa segdragna och för alla parter mycket olyckliga situationer.

Så till frågan om det finns en 50-årsgräns. Det gör det naturligtvis inte. Ibland – jag tar nu de positiva fallen – kanske man vill ha kvar sin mormor, dvs. ha kvar mormor som mormor och inte göra om henne till en mamma. Det kan vara en förklaring, och nu talar jag om en positiv förklaring.

Tillhörigheten är naturligtvis viktigare än 50-årsgränsen. Här finns det mycket att diskutera och upplysa om när man gör en utredning.

Sigrid Bolkéus tog också upp frågan om vad som är bäst för barnet, eftersom jag använde det uttrycket. Det är klart att det allra bästa för barnet är om man är överens. Det blir naturligtvis oftast en utredning när ett barn mister båda sina föräldrar, i annat fall har barnet kvar en förälder som är vårdnadshavare. Det bästa är om nätverket – släkten med mor- och farföräldrar – och den som har ansvar för utredningen – den gode mannen – är överens om barnets framtid.

Mycket ofta finns någon förälder kvar. Ibland är det så att denne förälder och mor- och farföräldrarna av olika skäl inte alltid är överens. Det är också viktigt att den som då har hand om utredningen ser till helheten och barnets bästa. Det kan ibland gälla att man får tillgång till hela nätverket – mor- och farföräldrar och den förälder som finns kvar men som av olika skäl kanske inte kan erbjuda den allra lämpligaste placeringen för barnet.

Det kan också finnas dåliga exempel på släktingplaceringar. Men eftersom det omvända är det vanligaste, kanske vi inte behöver gå så djupt in på det.

Sigrid Bolkéus frågade hur det kommer sig att vi inte automatiskt kan ta över modellen ifrån Nya Zeeland. Den viktigaste förklaringen är att vi i Sverige har en helt annan lagstiftning i botten än vad man har i Nya Zeeland. Det medför att vi måste omarbета modellen något för att den skall kunna passa både vår myndighetsutövning och vårt ansvar i övrigt. Men grundstrukturen – att man arbetar med nätverk – bör kunna utnyttjas även här i Sverige.

Anf. 112 THOMAS JULIN (mp)

Herr talman! Socialministern talade om för mig att det egentligen inte finns någon 50-årsgräns. Det stämmer. På papperet finns det ingen gräns, men i praktiken finns den en sådan.

Flera av de föräldrar jag har varit i kontakt med har nämnt att det är det stora problemet. Ibland har de t.o.m. varit yngre än 50 år, och man har man ändå sagt åt dem att de är för gamla. I slutändan har föräldrarna i de fosterfamiljer som har tagit hand om barnet i många fall varit äldre. Det har jag fått flera exempel på.

Jag ringde en socialarbetare och hörde mig för litet och tog upp det här. Allt lät mycket positivt tills jag började prata om 50-årsgränsen. Då fick jag veta att om man är i den åldern är det mycket olyckligt. Socialarbetaren sade: Tänk om barnet skulle behöva stanna hos mormor eller farmor i 20 år. Då är mormor eller farmor nästan 70 år, och det skulle inte vara så lyckat.

Trots allt använder man sig av den här gränsen. Jag tycker att det är mycket olyckligt att det har blivit så.

Det finns många enskilda fall. Egentligen skulle jag vilja berätta om några av dem, men det kan jag inte göra i en sådan här debatt. Det är olämpligt. De här fallen skulle förmodligen gå att känna igen. De här personerna är mycket rädda för att deras fall skall diskuteras just av den anledningen att de är rädda för att socialen skall uppleva dem som besvärliga och att deras situation därigenom skulle bli ännu värre än vad den är i dag.

Jag tycker att det är viktigt att man ger tydliga signaler till socialförvaltningarna om att det måste ske någonting. Det är oacceptabelt som det är. Jag känner mycket stor oro för den stora invandrargruppen. Den har mycket svårt att förstå det här – kanske svårare än svenskarna.

Herr talman! Jag har redan sagt att jag är tacksam för ett bra svar. Jag tror inte det finns några delade meningar mellan socialministern och mig.

Visst finns det en 50-årsgräns! I dag ser inte en 50-åring ut som en mormor, men min mormor såg ut som en mormor. Nog är det konstigt att det för karlar inte ens finns någon gräns när en sådan inte anses lämplig för att bli far.

Vad som är bäst för barnen har hittills väldigt mycket handlat om det materiella. Men det är med oss precis som med växterna: utan rötter förtvinar den vackraste och starkaste planta.

För ett par veckor sedan kom det en proposition om barns rätt att komma till tals. Jag läste den med stort intresse. Men den handlade om mål och ärenden inför en domstol, så den berörde inte de här problemen. Man kan undra hur barnen skall kunna komma till tals när de inte har en chans att välja, när mormor och morfar inte är något alternativ alls?

Avser regeringen att komma med någon proposition om nätverksplaceringens betydelse och att barnen skall få säga sin mening om de vill bo hos släkten? I domstolen sysslar man inte med de här utredningarna.

Herr talman! Allting är naturligtvis relativt, men jag kan säga till Sigrid Bolkéus att mina barnbarn nog tycker att jag ser ut som en riktig mormor. Men det kan möjligen skilja från person till person.

Får jag komma tillbaka till förslaget om Nya Zeeland-modellen, om vi får kalla den så. Vi kommer med ett förslag i den riktningen, men det blir inte just den modellen. Bakgrunden är att vår socialtjänstlag är litet annorlunda utformad. Det kommer dock förslag i den riktningen att man skall arbeta med den typen av metoder.

Det är också helt riktigt att många av våra invandrargrupper kanske på ett annat sätt än svenskfödda familjer har reagerat oerhört starkt i de fall där man har sett – framför allt när barn blivit placerade i svensktalande hem – att släkten och barnen helt enkelt vuxit isär. Det är naturligtvis inte alls acceptabelt.

Jag tycker att jag i mitt svar givit uttryck för hur viktigt jag tycker att det är att släkten kan hålla samman. Men skall inte lagstiftningvägen gå in och ge mor- och farföräldrar den s.k. förstahandsrätten automatiskt. Det är barnets bästa man skall ha för ögonen. Men far- och morföräldrar och övriga i släkten skall ses som en viktig länk och en viktig del av barnets utveckling och ses som en helhet med barnet.

Sigrid Bolkéus tog upp Vinnerljungs studie. I den visas att av 107 barn som vistats i familjehem mer än fem år så har 21 % av icke släktingplacerade barn lämnat eller stötts ut från familjehemmet och 19 % hotats med sådant. Men när det gäller släktingplaceringar var motsvarande siffra bara 2 resp. 4 %.

Det finns också en del andra forskare som hävdar att barn som placerats hos släkten har råkat ut för färre sammanbrott sett ifrån avsikten

*Svar på
interpellationer*

med placeringen av barnet. Det styrker naturligtvis den inriktning som finns, både i Thomas Julins interpellation och i mitt svar.

Men återigen: För mig är det viktigt att det är barnets bästa som lyfts fram. Man måste också säga att en hel del av de enskilda fallen kan dölja både nyanser och komplikationer som inte alltid är så lätta att vare sig höra eller se när man får höra talas om dem i första vändan.

Anf. 115 THOMAS JULIN (mp)

Herr talman! Vi delar många åsikter, hör jag.

Jag ställde en fråga till socialministern som gällde socialutredarnas roller som både utredare, åklagare och, som en del uppfattar dem, en-
våldiga domare.

Det vore intressant att höra om man kommer att se över den utbildning socialutredarna har och om den står i förhållande till det uppdrag de skall utföra. Det är ju olyckligt om en person får ha för många av dessa roller.

Anf. 116 SIGRID BOLKÉUS (s)

Herr talman! Jag tackar också för beskedet att regeringen kommer med ett förslag om nätverksmodellen.

Jag är helt övertygad om att släktingplaceringar är mera lyckade. Det vore intressant att veta hur det har gått för de barn som uppfostrats hos mor- och farföräldrar.

Thomas Julin tar upp att socialarbetare upplevs som domare. Det gör de ju. Man upplever att de letar efter fel och hinder. Jag tror det är viktigt att veta att den snällaste och vänligaste och mest hänsynsfulla utredare kan upplevas precis som ett hot fast det inte är meningen.

Jag minns från min barndom att mormor var väldigt nervös när de skulle komma på de årliga kontrollerna. Jag kände av det. Inte för att de pratade över huvudet på mig – de pratade *med* mig, vilket också är en skillnad mot hur det är i många fall i dag. Men man var väldigt rädd att de skulle hitta något fel, någon orsak till att skilja oss åt.

Det var inte på grund av sträng uppfostran som jag inte ens vågade pilla ett äpple, utan det var för att jag ville sköta mig exemplariskt så att ingen skulle flytta på mig.

Jag tror att många har upplevt samma sak som jag: Man sköter sig för att ingen skall få vatten på kvarn om att man har blivit felplacerad.

Jag hoppas att socialministern nu på möten med socialarbetare och i debattartiklar talar om precis vad hon tycker, som i interpellationssvaret. Jag är rädd att det annars kommer att ta alldeles för lång tid.

Anf. 117 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Herr talman! Jag har inte så mycket att lägga till. Jag vill bara till Thomas Julin säga att socialsekreterarrollen kanske är en av de allra svåraste roller vi har när det gäller arbete med människor i Sverige. Socialsekreteraren skall ta reda på, stödja och hjälpa – vilket jag tycker Sigrid Bolkéus alldeles utmärkt beskrev. Trots bästa ambitioner och kanske också bästa resultat kan socialsekreteraren upplevas som en

person som i vissa situationer är den som står emot och som då upplevs som myndighetspersonen.

Det är ju också en form av myndighetsutövning som ligger i själva hanteringen.

En av de saker som naturligtvis är oerhört viktiga, som Socialtjänstkommittén tagit upp, som ligger under resonemanget om nya metoder och som också finns med i mitt huvudsvar är utvecklingen av socialsekreterarrollen. Det gäller kompetensutveckling, att ge stöd, att hjälpa och stötta så att hela situationen och hela arbetssättet går åt rätt håll. Till det krävs en öppen och bra diskussion.

Kring socialsekreteraren finns också politiker, det finns en nämnd, det finns andra. Det ligger i socialsekreterarens uppdrag att samarbeta. Det är nyckelordet när det gäller socialsekreterarens arbetsuppgifter: att samarbeta, med klienten, med människorna runt omkring med den vidare delen av familjen.

Jag vill avsluta med att kommentera det som Sigrid Bolkéus sade sist om att det inte var mormors stränga uppfostran, utan rädslan för att bli placerad någon annanstans som avhöll från att pälla äpplen. Det har verifierats av ungdomar alldeles nyligen i den s.k. BUFF. De har gjort precis samma reflexioner. Just risken att placeras om har gjort att de skött sig. Sett ifrån det perspektivet är det inget speciellt bra hot.

Socialsekreteraren, socialmyndigheten, socialtjänsten skall enligt min uppfattning inte vara ett hot. De skall vara en möjlighet och ett stöd, framför allt för barnet, men också för barnets omgivning.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 1994/95:137 om godstrafiken på Västertalsbanan

Anf. 118 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Järnvägen har en central roll i den svenska godstransportförsörjningen. Regeringens strävan är att ytterligare kunna utveckla järnvägen. Det är väsentligt för miljön och för näringslivet i dess egenkap av kund till SJ. En positiv utveckling förutsätter att SJ kan erbjuda kunderna en konkurrenskraftig produkt.

I det trafikpolitiska beslutet i riksdagen år 1988 fastställdes att järnvägen skulle ges förutsättningar att spela en viktig roll som ett konkurrenskraftigt, miljövänligt och energisnålt transportmedel. En av dessa förutsättningar är att SJ skall bedriva tågtrafik på affärsmässiga villkor. Det innebär bl.a. att SJ förväntas genomföra ett omfattande effektiviserings- och rationaliseringsarbete. Det pågående rationaliseringsarbetet inom SJ Godstransportdivision är ett led i arbetet att leva upp till ägarens krav på att affärsverket SJ skall stärka sin lönsamhet. Det är av avgörande betydelse att SJ har en stark ekonomi för att därmed kunna erbjuda sina kunder en konkurrenskraftig service.

SJ:s bidrag till miljövänligare transporter är att producera konkurrenskraftiga och attraktiva transporter. Beträffande transporterna på

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Västerdalsbanan kan jag nämna att SJ Gods möter en stark konkurrens från biltransportföretagen.

För att ytterligare öka järnvägens marknadsandelar är jag beredd att arbeta för en utveckling av bl.a. vagnslasttrafiken. Jag vill inte nu föregripa resultatet av det arbete som pågår inom regeringskansliet med en omprövning av avregleringen av järnvägstrafiken. Men jag utesluter inte möjligheten att regeringen i höst kommer att föreslå riksdagen en avreglering inom godstrafiksektorn. På en avreglerad marknad för godstrafik bör det vara möjligt att etablera matartrafikbolag eller s.k. shortlines som kan utföra lokal godstågstrafik i samarbete med SJ.

Det pågående rationaliseringsarbetet inom SJ Godstransportdivision innebär en utglesning av vagnslasttrafiken främst i landets glesbygder. Ett förslag till vidgade trafikeringsrätter skulle innebära att förutsättningar skapades för nya aktörer att upprätthålla godstrafik på sträckor, där SJ på grund av företagsekonomiska skäl nu avvecklar trafiken.

En ökad konkurrens på godstrafikmarknaden bör förbättra möjligheterna att säkerställa vagnslasttrafiken i de mer glesbefolkade delarna av landet. Det är av väsentligt intresse att en ytterligare överföring av gods från järnväg till väg kan begränsas. En sådan överföring av gods får negativa konsekvenser för miljön och för näringslivet. Ett alltför utglesat godstrafiknät skulle leda till att de regionala obalanserna mellan olika landsdelar förstärktes.

Anf. 119 LEO PERSSON (s)

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret. Jag vill ändå konstatera att svaret är litet allmänt. Det har jag förståelse för, eftersom det kan vara svårt att gå in på de detaljer som min interpellation innehåller.

Jag vill ändå ta upp den fråga som jag ställde i slutet av interpellationen. Jag återger de tre sista raderna: Avser kommunikationsministern, mot bakgrund av vad som redovisas i en interpellation, att vidta några åtgärder för att säkra godstrafiken på Västerdalsbanan?

Läser man svaret kan man konstatera att det finns en viss vilja men att vi skall vänta och se vad man kommer fram till litet senare. Men ändå antyds den medicin som skulle kunna göra någonting åt detta. Det handlar då om avreglering av godstrafiken på Västerdalsbanan. Jag vill därför ställa en fråga till kommunikationsministern om detta är statens sätt att ta regionalpolitiskt ansvar i den här frågan. Om man skall få till stånd en möjlig utveckling av inlandssågverk och för att klara av behovet att få transportproblemen lösta, skall då SJ eller staten frånta sig detta ansvar? Jag skulle vilja ha ett klagande om avregleringen skall innebära att staten här är beredd att på annat sätt gå in och ge någon form av regionalpolitiskt stöd.

På persontrafiksidan sköts detta genom att staten går in och köper en viss typ av trafik. Men jag, precis som många andra, tror att det finns möjlighet att låta godstrafiken vara lönsam. Då är frågan om avkastningskravet kan vara något för högt på dessa typer av banor och att man skulle kunna nöja sig med ett lägre avkastningskrav. Jag har inte sett den filosofin i svaret, utan man går mer påtagligt in för att

vänta och se vad översynen skall ge för resultat. Men, som sagt var, är man ganska bestämd när det gäller att avreglering skall vara det helt avgörande medlet.

Det fanns också några andra frågor i min interpellation som har att göra med att industrin vill vara med och påverka för att det skall byggas stickspår etc. gratis för att möjliggöra effektivare transporter. Här tycker jag nog att SJ agerar litet klumpigt när man säger att man inte kan åstadkomma detta och att man inte har kapacitet att ta emot mer godstrafik på Västerdalsbanan. Detta är vad man säger till dessa företagare. Man väljer att ge så konkurrenssnåva priser att man tvingar ut trafiken på Västerdalsvägen.

Jag vill då fråga kommunikationsministern: När detta blir effekten och vi vet att Västerdalsvägen är så uruselt dålig på vissa avsnitt som här berörs, är man då beredd att satsa pengar för att vägen skall klara ett högre tonnagestryck och den ökade trafiken? Såvitt jag förstår finns det nu inga planer på någon sådan satsning.

Detta strider ganska mycket mot vad Boverket har skrivit i en rapport. Jag vet också att kommunikationsministern har fått ett brev från Malungs arbetarekommun, som citerar Boverkets rapport Sverige 2009 – förslag till visioner. Där säger man att man skall ägna sig åt en miljövänlig transportapparat i framtiden. Jag vill återge några rader som är litet negativa för kommunerna längs Västerdalsbanan: För närvarande vill SJ mot kommunerna Malung och Vansbro transportörers önskan lägga ned godstrafiken på övre delen av Västerdalsbanan. Vår uppfattning är densamma som för ett år sedan, att alla transporter kan ske på järnväg. Hittills har jag nöjt mig med att motivera huvudsakliga miljö- och trafiksäkerhetsskäl, men nu tvingas jag också att påtala regionalpolitiska hänsyn.

Såvitt jag vet har inte arbetarekommunen i Malung fått något svar på brevet.

Hur är det med de regionalpolitiska hänsynen i denna fråga, när man nu skall se över hanteringen av den framtida godstrafiken? Med tanke också på den proposition som nu har lagts fram, som skall ge möjlighet till god balans och utveckling av företag etc. i både inlandet och övriga delar av landet, är jag inte säker på att den privata trafiken är bra.

Anf. 120 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Leo Persson tycker att det är ett allmänt svar. Jag kan naturligtvis inte gå in och skriva på näsan hur företaget SJ skall driva trafiken på varje enskild bana, det tror jag att vi är helt överens om. Det är inte regeringen som trafikerar, utan det är SJ som har regeringens och riksdagens uppdrag att bedriva tågtrafiken. Vi måste komma ihåg att i 1988 års riksdagsbeslut ligger också att man skall bedriva tågtrafik på affärsmässiga grunder. Vad vi kan göra från riksdagens och regeringens sida är att lägga de politiska ramarna för verksamheten. Vi kommer att i höst lägga fram en proposition till riksdagen som handlar om en reglerad avreglering av järnvägstrafiken. Vi sade redan förra hösten när vi tillträdde regeringen att vi skulle återkomma i frågan. Vi

kommer att presentera ett förslag som skall gå ut på remiss om bara någon vecka.

När det gäller godstrafiken tror jag att det finns goda förutsättningar för en viss avreglering av den delen av järnvägsmarknaden. Vi har redan i dag ett antal matarlinjer i gång. På sex av dem bedriver TJOG trafik. Det har visat sig vara ett oerhört bra komplement till SJ, som koncentrerar sig på de tunga volymerna och de stora stråken. Man har mindre överkostnader i de mindre företagen. Det innebär att vi totalt sett vinner i effektivitet. Dalatåg bedriver t.ex. short line-trafik.

Hur är det med statens sätt att ta regionalpolitiskt ansvar? frågar Leo Persson. Ja, vi har för persontrafiken ett system med upphandling av olönsam trafik. Det skulle, som jag ser det, vara ett sätt att göra det även när det gäller godstrafiken. Det andra sättet, teoretiskt, är att lägga in direkta regionalpolitiska stödpengar. Vad gäller den här typen av transporter tror jag inte att någotdera av dessa system är bra för godstrafiken, utan jag tror mera på att man med lokal konferens kan göra det här effektivare.

Avkastningskravet kommer att diskuteras i den departementspromemoria som vi presenterar inom kort. Differentierade banavgifter är en tänkbar lösning. Man betalar en högre banavgift när man har ett nyare och ett snabbare spår än på de mindre linjerna. Det kan man kalla för någon typ av regionalpolitiskt stöd, vilket det egentligen inte är, för det avgörande är kvaliteten på banan.

Jag tror att det är den här vägen som vi kan utvidga godstransporterna. Som jag sade i mitt svar är det en angelägenhet för alla att vi kan kombinera de riktigt tunga stråken med kortare matarbanor. Där tror jag att man kan hitta de mest effektiva lösningarna genom att använda den lokala kunskapen och den lokala kompetensen.

Det är självklart att Malungs arbetarkommun kommer att få svar från departementet.

Anf. 121 LEO PERSSON (s)

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för den komplettering som gjordes och kan då konstatera att mina frågor, som jag förtydligade litet, kommer att diskuteras inför hösten. Men jag tycker ändå att det känns som att det är bråttom för industrierna, inlandssågverken och andra, som nu väntar på att kunna utveckla sin verksamhet efter Västerdalsbanan. De skulle kunna känna att man tänker på dem i arbetet med att få en regionalpolitisk lösning som gör det möjligt för dem att utvecklas.

Ines Uusmann talar om differentierade banavgifter och säger att det är kvaliteten på banan som är avgörande för avgiftens storlek. Problemet med Västerdalsbanan är just att kvaliteten inte är så bra. Man har inte möjlighet att köra de tunga vagnar som man borde göra.

Då är min fråga: Hur kommer man att regionalpolitiskt se till att man också skall kunna höja tonnaget så att man slipper omlastningar och annat på vägen inne i det stora transportnätet? Kommunikationsministern tror på en ersättningstrafik i form av privata intressenter där staten tydligen inte skall ha något ansvar. Hur skall vagnarna kunna

kopplas ihop så att det blir lika lönsamt för industrin i inlandet som för industrin ut efter kusten att hantera sina transporter framdeles?

Jag tänker framför allt på den intensiva turisttrafiken på Västerdalsvägen. Om man låter allt gods gå på landsvägen, kommer det att bli både trafikfarligt och drastiskt för miljön framöver vad gäller utsläpp och trafiksäkerhet. Västerdalsvägen är i dag inte dimensionerad för att klara både gods- och persontrafik i den omfattning som det blir fråga om. Jag har en viss förhoppning att kommunikationsministern tycker att vi skall göra allt för att man skall kunna behålla fortsatt trafik på Västerdalsbanan.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 122 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Jag förstår att man känner att det är litet bråttom. Den socialdemokratiska regeringen valde att gå fram på ett annorlunda sätt än vår tidigare regering gjorde när det gäller frågan om avreglering av järnvägsnätet och inte öppnade helt och hållet för privat konkurrens, för det skulle bli en oerhört konstruerad konkurrens om man hade öppnat hela järnvägsnätet. Det har därför tagit litet tid. Man kan beklaga detta.

Vi har trots tidsfördröjningen valt att gå fram till riksdagen med ett beslut som vi faktiskt tror leder till bra resultat både för gods- och för persontrafiken. Vi tycker järnvägen är ett miljömässigt men också regionalpolitiskt viktigt transportslag.

När det gäller vagnlasttrafiken handlar det om att de s.k. short line-bolagens upplägg måste kunna fungera med det nationella nätet, att man skall ha så få omlastningar och rangeringar som möjligt.

På de ställen där den här typen av verksamhet redan finns är erfarenheterna goda. SJ:s intresse för att få detta att fungera har också varit väldigt positivt. Jag tror att det – om båda parterna är intresserade av att klara omlastningar, rangeringar, snabbt och bekvämt – går att nå det som godskunderna tycker är viktigt. Det handlar alltså kanske mera om leveranssäkerhet än om väldigt korta transporttider.

Man tycker att framkomligheten skall kunna öka och att uppkomna förseningar skall kunna tas igen. Men då handlar det om att kunna vara smidig vid övergångarna från det ena stället till det andra.

Slutligen några ord om kvaliteten på banan. På grund av den finansiella situationen i dag så räcker inte medlen, trots att vi i Sverige mer än tiodubblat pengarna till banupprustning, till behovet av upprustning av hela banan. Det skulle vara oärligt av Leo Persson och mig, båda tillhör vi ju det regeringsbärande partiet, att i dag säga att mera pengar skall satsas. Det har vi inte mandat att göra. I stället får vi använda den kvalitet vi har och göra det bästa av den möjligheten.

Anf. 123 LEO PERSSON (s)

Herr talman! Beträffande det sista vill jag tillägga att det är litet synd att det skall behöva vara en viss brådska för SJ att göra sig av med de här transporterna. Då har man ju inte möjlighet att få den lösning som kommunikationsministern är inne på. Det är nu det här sker. Det är

ju nu som man håller på med avvecklingen av godstrafiken på Västerdalsbanan. Så upplever vi det hela.

Det här med att man kan använda sig av sänkta avgifter för att nyttja banan hjälper visserligen till i den konkurrenssituation som råder beträffande lastbilstrafiken och bananvändarna. Det skall villigt erkännas att så är fallet. Ändå måste Banverket på något vis visa litet vilja att hjälpa till, så att fler vagnar kan hängas på vid de få tillfällen då man får hämtning av de godsmängder man har.

Det är fråga om export i största möjliga omfattning. Det är väl uppmot 80 % som är export från sågverken. Därför är det litet beklämmande om den här transportvägen inte skulle kunna nyttjas.

Jag har samma uppfattning som kommunikationsministern, nämligen att det ekonomiska läget gör att det blir litet svårt att säga att X antal kronor skall plockas fram nu. Såvitt jag förstår måste ambitionen ändå, enligt kommunikationsministerns åsikt, att man på sikt måste klara även tonnaget på de här banorna; detta enligt det svar som gavs här i den senaste omgången. Det skulle kanske trygga en form av långsiktighet att man har för avsikt och vill genomföra en miljövänlig transportpolitik i framtiden som gör att det på något sätt går att skilja persontransporterna som i huvudsak går på väg upp till fjällen från den tunga godstrafiken. Detta är avgörande för framtiden, för annars skapar vi ytterligare en trafikfarlig miljö i det aktuella området. Därför är det mycket viktigt att också avdela resurser i framtiden för att höja tonnage och för att ge industrierna möjligheter. Det är inte bara turistnäringen i det här området som skall ha en chans att utvecklas. Om Västerdalsbanan inte är intakt kan denna balans inte uppnås på ett riktigt bra sätt.

Jag har alltså en vädjan till kommunikationsministern, om jag nu skall uppfatta det senaste inlägget på det sätt som jag här har refererat.

Anf. 124 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Jag tycker att det är viktigt att föra den här typen av debatter. Järnvägstrafiken skall inte bara handla om persontransporter. Godstrafiken är nämligen en oerhört central del av det svenska transportflödet. Det gäller inte bara i kustområdena utan i hög grad också i de inre delarna av Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 1994/95:138 om timmertransporter i Kopparbergs län

Anf. 125 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Järnvägen har en central roll i den svenska godstransportförsörjningen. Regeringens strävan är att kunna utveckla järnvägen, vilket är väsentligt både för miljön och för näringslivet i dess egenskap av kund till SJ. En positiv utveckling förutsätter att SJ kan erbjuda kunderna en konkurrenskraftig produkt.

SJ Godstransporter har under den senaste femårsperioden genomfört kraftfulla kostnadsrationaliseringar i flera etapper, varvid resurserna har effektiviserats utan att mängden godstransporter har minskat. Trots betydliga rationaliseringar måste också SJ göra nödvändiga prisjusteringar. Sådana görs också inom andra transportgrenar. I ett fåtal fall har SJ:s prishöjningar varit kraftiga. Detta beror på att de berörda transporterna varit starkt olönsamma en längre tid, trots de stora rationaliseringar som har gjorts.

Regering och riksdag lägger fast de ekonomiska villkoren och målen för verksamheten. En viktig utgångspunkt är att SJ skall driva sin verksamhet efter affärsmässiga principer. En kraftig förbättring för att kunna erbjuda uthålliga miljövänliga järnvägstransporter är just tillgången till ett effektivt och ekonomiskt starkt järnvägsföretag.

SJ:s bidrag till miljövänliga transporter är att producera konkurrenskraftiga och attraktiva transporter. Beträffande transporterna i Kopparbergs län kan jag nämna att SJ Gods i stark konkurrens med biltransportföretagen lyckats få till stånd ett upplägg med flistransporter till Gävle från tre platser i Dalarna. Transporterna skall genomföras i ett nytt koncept som innebär att man lastar i fliscontainer i heltåg. Totalt rör det sig om ca 750 000 kubikmeter flis.

För att ytterligare öka järnvägens marknadsandelar är jag beredd att arbeta för en utveckling av bl.a. vagnslasttrafiken. Jag vill inte nu föregripa resultatet av det pågående arbetet inom regeringskansliet med en omprövning av avregleringen av järnvägstrafiken. Jag utesluter dock inte möjligheten att regeringen i höst föreslår riksdagen en avreglering inom godstrafiksektorn. På en avreglerad marknad för godstrafik bör det vara möjligt att etablera matartrafikbolag eller s.k. shortlines som kan utföra lokal godstågstrafik i samarbete med SJ.

När det gäller frågan om det nationella koldioxidmålet har riksdagen lagt fast att utsläppen av koldioxid från fossila bränslen bör stabiliseras år 2000 på 1990 års nivå. De åtgärder som vidtagits kommer att leda till en minskning av koldioxidutsläppen år 2000 med ca 10 miljoner ton, eller med 16 % i förhållande till en situation där inga åtgärder vidtas.

Sedan dessa beräkningar gjordes har vissa åtgärder införts eller föreslagits av regeringen som kommer att begränsa utsläppen ytterligare. Avdrag för resor med bil till och från arbetet godtas för kostnader som överskrider 6 000 kr per år fr.o.m. 1995 års taxering. Nyligen har regeringen i kompletteringspropositionen föreslagit höjd koldioxid- och energibeskattnings för alla användare.

Flera utredningar och kommittéer arbetar med frågor som har direkt betydelse för klimatarbetet. Regeringen kommer att överväga ytterligare åtgärder när pågående utredningar har avrapporterats.

Anf. 126 RAGNHILD POHANKA (mp)

Herr talman! Tack för svaret! Sverige vill vara en föregångare på miljöområdet och har satt upp hårda miljömål.

Trafiken är den största enskilda miljöförstöraren i landet – en miljöförstörare som vi skulle kunna göra något åt. Dessutom dör ca 600 personer i trafiken varje år, alla skadade oräknade.

Den allra enklaste och viktigaste åtgärden är att behålla och även öka transporterna på järnväg. Det gäller då både gods- och persontransporter. Men politiken går stick i stäv med denna kunskap. Motsatsen sker hela tiden. Jag skall ge några exempel.

Godstransporterna på järnväg i bl.a. Dalarna har under det senaste året drabbats av ett antal bakslag. Det av Stora och Korsnäs gemensamt ägda Trätåg AB lade under 1994 ned de flesta av sina virkesterminaler, och under våren 1995 har SJ lanserat konceptet "Timber Rail" i hela landet. I praktiken innebär detta att de flesta av sågverken tvingas köra virket med bil fram till ett fåtal storterminaler. Godstrafiken på Västerdalsbanan m.fl. bandelar i landet upphör därmed helt eller delvis.

Stora har vidare beslutat fortsätta med lastbilstransport av ca 350 000 ton gods per år till och från Grycksbo Pappersbruk, trots att spåranslutning finns och bl.a. Länsstyrelsen Dalarna arbetat hårt för en järnvägslösning. Vägnetet i Falun och hela regionen blir därmed fortsatt hårt belastade av lastbilstransporter. Stora, som ofta sagt sig värna miljön, agerar därmed i verkligheten i rakt motsatt riktning.

Vi kan därmed lämna Stora. Anser ministern att den här redovisade utvecklingen är acceptabel, och, om så inte är fallet, vilka åtgärder avser ministern att vidta dels visavi SJ och dess prispolitik för bl.a. sågverkstransporter, dels visavi de godstransporterande företagen, för att styra utvecklingen i riktning mot ett mer miljöanpassat och energisnålt transportsystem?

Norrlandsförbundet hävdar i en skrivelse genom sin förbundsledare Hasse Byström och sin förbundsordförande bl.a. följande:

"Problemfyllda godstransporter

Från många håll har Norrlandsförbundet fått klagomål på SJ:s godstransporter. När vi själva undersökt saken kan vi bara konstatera att kritiken är berättigad. Förändrade rutiner för godshantering och transporter har inneburit att många överväger att gå över till landsvägs-transporter och i vissa fall har det redan skett."

Man får verkligen tanken att detta gjorts med avsikt. I skrivelsen anförs dessutom:

"För att kunna svara upp till näringslivets behov av säkra och snabba leveranser är det därför ett krav att SJ omedelbart åtgärdar orsakerna till den försämrade servicen. SJ bör omgående anpassa sin tågtidplan till verkligheten och inte arbeta med en snävt tilltagen plan som är så sårbar för förseningar."

Genom att fler väljer tåg skulle miljön förbättras. Försämrade SJ:s transportservice blir effekten den motsatta.

Enligt en analys gjord av Svensk idékraft angående samhällskonsekvenser av förändrade timmertransporter från Dalarna, Härjedalen och Hälsingland blir det stegrade miljöpåfrestningar, större olycksrisker, ökade väghållningskostnader, höjda vägdriftningskostnader och i ytterlighetsfall möjligen behov av nya väginvesteringar. Eventuellt minskat

banunderhåll på järnvägen kan väl läggas på plussidan – om det nu är ett plus. 200–300 lastade timmertåg per år har gått från varje terminal.

Dessutom har staten halverat bidragen till enskilda vägar, och det gör att man helt enkelt inte kan underhålla vägarna så att de tål dessa transporter. I norra Dalarna är de redan dåliga och klarar definitivt inte ytterligare tung trafik. Enligt uppgift från länsstyrelsen kommer all godstrafik norr om Vansbro att föras över till landsväg.

Kan inte kommunikationsministern eller regeringen genom de miljökrav och miljömål som riksdagen varit enig om – vi har också skrivit på konventioner om detta – ge en möjlighet att utesluta vägtransporter där järnvägstransporter är möjliga? Är miljömålen underordnade de ekonomiska målen? Ger inte miljömålen ramar som skall följas?

Vi avhänder oss annars möjligheter och låter SJ och andra företag bestämma. Vi har skrivit under konventioner och har riksdagsbeslut om att utsläppen skall minska. Om regeringen inte kan ingripa, bör vi inte fatta några beslut här i riksdagen.

Anf. 127 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Jag tycker att det är intressant att föra denna debatt. Jag tror att det skulle vara ganska förödande, om vi här i riksdagen fattade beslut som innebar att vi satte fot- och handbojor på SJ eller Stora. Skall vi klara miljömålen måste vi också ha en fri och öppen ekonomi. Vi kan inte – det menar i varje fall jag – i en situation där vi lever i ett internationaliserat samhälle fatta beslut som skulle innebära att Stora eller SJ inte skulle leva i en fri marknadsekonomi. Det skulle helt enkelt innebära att man valde att skapa sig andra marknader.

Transporterna spelar en mycket viktig roll i utvecklingen av svensk industri, men vi kan aldrig ha ett system som innebär att man i riksdagen fattar beslut som skulle bakbinda dessa företag. Jag vill återigen betona att det inte är riksdagen som driver järnvägstrafiken. Vi har haft en mycket bred majoritet i Sveriges riksdag för att vi här skall ange de politiska ramarna för trafikeringen, men det är SJ som är operatör. I framtiden blir det förmodligen också en del andra tåggoodsoperatörer.

Man kan säga att det inte är någon idé att vi fattar några beslut om miljömål, men det är det självfallet. Vi kan ha ekonomiska styrmedel, men vi skall inte vara så blåögda att vi fattar beslut som går stick i stäv mot vad t.ex. våra konkurrenter gör. När det gäller att leva upp till de miljömål som vi har varit överens om måste vi t.ex. också arbeta internationellt.

Man säger vidare att SJ:s godstransporter är så problemfyllda. Den bästa garantin för att vi i framtiden skall ha en stor del av våra godstransporter på järnväg är att vi har ett konkurrenskraftigt och starkt järnvägsföretag, en stark operatör. Det målet har SJ satt sig före att upprätthålla. SJ är jämfört med järnvägsföretagen i övriga länder i Europa både oerhört miljöeffektivt och oerhört transporteffektivt. Det skall vi komma ihåg. Vi har en betydligt större del av våra godstransporter på järnväg än vad man har i våra närmaste konkurrentländer i Europa.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

De här oförbehållsamma påhoppet på SJ tycker jag att man faktiskt skall avvisa. Vi har i SJ ett effektivt och även miljöanpassat godstransportföretag.

Anf. 128 RAGNHILD POHANKA (mp)

Herr talman! Jag vill inte hoppa på SJ. Jag vill bara att SJ skall gå bra. Det är definitivt motsatt inriktning. Det är mycket bra att vi arbetar internationellt. Det är nödvändigt att arbeta både nationellt och internationellt. Men synpunkterna på framtiden gäller inte för dagens trafik i Västerdalarna, där problemen är akuta just nu.

Visst skall vi vidare ha en fri och öppen ekonomi, men Sverige sätter upp ekonomiska ramar t.ex. vid inköp av persontrafik. Då går det bra. Visst kan riksdagen ställa upp miljömål. Politiska ramar kan gälla för ekonomi och miljö, och vi kan använda ekonomiska styrmedel. Men det är inte nödvändigt att SJ har så höga vinstkrav. Jag förstår att företaget måste gå ihop, eftersom vi inte har pengar att satsa i det, men man behöver inte ha så stora vinstkrav.

SJ har beslutat att dramatiskt höja priset på godstransporter redan fr.o.m. den 1 juli. SJ kräver en grundplåt om 1 miljon och sedan högre avgifter för varje kubikmeter. Vi har ingen annan möjlighet än att lägga över transporter på lastbil, säger Malungsfors Sågverks VD Göte Sandbäck. Det finns naturligtvis möjligheter för riksdagen att påverka genom att sätta upp miljömål som i sin tur styr politiken och företagen, inklusive SJ. Det är inte bara pengar som kan styra, men använd gärna ekonomiska styrmedel.

Jag anser att detta är viktigt för vårt län, men även för andra län. Detta finns över hela landet, och inte bara i Dalarna. Det är mer än en tanke att man faktiskt försöker bli av med delar av godstrafiken genom att ordna dåliga transporter, inte hålla tiderna och dessutom höja priser. Det verkar som om man vill bli av med det man tycker är besvärligt.

Jag tycker nog att SJ har ett visst ansvar för att landets godstransporter skall fungera. Man kan undra vad det skall hjälpa att det blir privatiserat. Jag har inget emot privata järnvägar. Men jag förstår inte hur det skall hjälpa till att få det att gå bättre. Menar kommunikationsministern att privata företag inte har så höga vinstkrav? Det är den enda slutsatsen man kan dra av detta.

Anf. 129 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Det är bra att vi tycker att SJ skall gå bra. Det är faktiskt riksdagens uppdrag att vi skall ha en nationell operatör som faktiskt skall gå bra, vara stark och bärkraftig.

Det är faktiskt inte så att riksdagen har lagt ohemula vinstkrav på SJ. Jag delar inte den uppfattningen. De krav på ekonomisk bärkraft som SJ har på sig är inte annorlunda än de som bör läggas på varje företag som skall kunna satsa framtidsinriktat. Jag menar att man inte kan ställa så låga krav på bärkraften att man därigenom faktiskt subventionerar SJ.

Vi subventionerar tågtrafiken på ett område. Det är vid upphandling av persontrafiken. Jag kan inte stå här och säga att vi skall lägga mera

pengar på upphandling av olönsam tågtrafik för att därigenom kunna subventionera olönsam godstrafik.

Jag kan inte heller ta på mitt ansvar att säga att vi får dra ner ytterligare ett antal nattågslinjer därför att vi skall subventionera godstrafiken. Jag tycker inte att något av dessa alternativ är acceptabelt.

Det är inte det att man har privata shortlinesföretag i sig som gör att de blir effektivare eller billigare. Det handlar om att det är små lokala företag som just för att de kör på en mycket liten del av banan med en mycket specialiserad vagnstruktur har mindre överkostnader och har kunnat köra på ett mer effektivt sätt. Det är den här kombinationen av matartrafik och det stora nationella systemet som är oerhört viktigt. Jag tror att det kan ge goda möjligheter att utveckla en bra godstrafik både miljömässigt och regionalpolitiskt.

Dessutom kan man också ha differentierade banavgifter när det gäller mindre banor med mindre kapacitet.

Anf. 130 RAGNHILD POHANKA (mp)

Herr talman! Man kan ju alltid höja priset tills den som skall betala inte kan betala längre. Då blir det ju olönsamt.

Vi i Miljöpartiet har ett förslag om att de som orsakar olyckor också delvis skall betala för sjukvården. Man vet att kostnaden för en svår personskadeolycka är ca 3 miljoner kronor. Då skulle lastbilarna komma i ett helt annat läge. Tänk om lastbilarna verkligen betalade det vägunderhåll, den miljöförstöring och det eventuellt ökade antalet olyckor på dessa hårt trafikerade vägar upp till norra Dalarna! Det är kanske Sveriges största turistparadis. Ibland kan man inte gå över vägen uppe i Malung eller Vansbro. Det är en strid ström av bilar från Göteborg, Värmland, Stockholm och södra Dalarna. Skulle man räkna in dessa kostnader skulle det vara en stor samhällsekonomisk förlust.

I järnvägens kostnader räknar man in alla priser för banunderhåll, inköp av godsvagnar och lok osv. Men det gör man inte när det gäller vägarna. På detta sätt blir den en falsk konkurrens. Det är därför som jag tycker att den här järnvägstrafiken skall behållas.

Detta är en sak som skulle vara kvar om man över huvud taget skall ha ett regionalpolitiskt tänkande. Det finns regionalpolitiska skäl, miljöskäl och även ekonomiska skäl för detta om man har den samhällsekonomiska kostnaden i blickpunkten.

Anf. 131 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)

Herr talman! Nu börjar vi mer komma in på den generella diskussionen om man skall ha gods på väg eller järnväg. Vi skall självfallet utnyttja järnvägen, och särskilt på de områden där det finns järnväg. Där är det naturligtvis inte läge att lägga ner några järnvägar eller konkurrera bort någon järnvägstrafik. Jag tror inte att det är någon som på allvar har sådana tankar om man diskuterar det här seriöst.

I framtiden behöver vi se över hur man skall fördela de externa kostnaderna för trafiken. Det är svårt att sätta pris på detta att talgoxen slutar kvittra och på koldioxidutsläppen – det tar ju så oerhört lång tid innan de märks. Men det måste vi ändå göra.

Prot. 1994/95:110
29 maj

*Svar på
interpellationer*

Jag tror att vi har en gemensam syn på att vi skall föra över diskussionen till ekonomiska styrmedel. Men samtidigt kan vi inte göra detta över en natt. Det är en omställning av transportsystemet som kräver en bred diskussion om hur det skall gå till. Man behöver övergångstider, ledtider. Det måste man ha respekt för när man skall göra sådana stora förändringar. Man kan inte göra det bara i en region och inte ens i ett land. Det måste göras på en större marknad. Jag tycker att vi gemensamt bör arbeta för dessa saker.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
1994/95:Sf24 till socialförsäkringsutskottet
1994/95:Fö11–Fö13 till försvarsutskottet

21 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositioner
1994/95:162 Trestickla nationalpark
1994/95:226 Kyrkotillhörighet i Svenska kyrkan
1994/95:227 Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning

Motioner
med anledning av prop. 1994/95:224 Barns rätt att komma till tals
1994/95:L50 av Michael Stjernström och Chatrine Pålsson (kds)
1994/95:L51 av Tanja Linderborg m. fl. (v)

Konstitutionsutskottets betänkande
1994/95:KU30 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Skatteutskottets betänkanden
1994/95:SkU25 Beskattning av vissa förmåner
1994/95:SkU26 Avisering av folkbokföringsuppgifter
1994/95:SkU39 Ändrade övergångsbestämmelser till tullagen
1994/95:SkU40 Vissa ändringar i skattelagstiftningen med anledning av lagen (1994:1809) om totalförsvarspåbudsplikt
1994/95:SkU41 Höjning av förseningsavgiften enligt tullagen (1994:1550)

Trafikutskottets betänkande
1994/95:TU25 Post- och telekommunikation

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 19 maj

1994/95:512 av *Fanny Rizell* (kds) till finansministern om EU-reglerna och förtullning av bagage

1994/95:513 av *Fanny Rizell* (kds) till socialministern om barn och alkohol

1994/95:514 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till utbildningsministern om tillgången på tolkar

1994/95:515 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till kommunikationsministern om farliga vägstolpar

1994/95:516 av *Elisabeth Fleetwood* (m) till statsrådet Ylva Johansson om uppgifter om skolelever

1994/95:517 av *Ulla-Britt Hagström* (kds) till utbildningsministern om lokaliseringen av det nya högskoleverket

1994/95:518 av *Juan Fonseca* (s) till statsrådet Leif Blomberg om invandrarfamiljers representation i samhället

1994/95:519 av *Göthe Knutson* (m) till finansministern om beskattningen av statsministerns boende i Sagerska palatset

1994/95:520 av *Sonja Fransson* (s) till arbetsmarknadsministern om arbetslivets tillgänglighet för personer med funktionshinder

den 23 maj

1994/95:521 av *Dan Ericsson* (kds) till statsrådet Jörgen Andersson om Energikommissionen

1994/95:522 av *Lennart Rohdin* (fp) till statsrådet Leif Blomberg om avvisning av asylsökande

1994/95:523 av *Lennart Rohdin* (fp) till arbetsmarknadsministern om bidrag från Norrlandsfonden till Gävleborgs län

1994/95:524 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till miljöministern om anslag för rening av Dalälven

1994/95:525 av *Eva Goës* (mp) till statsrådet Jörgen Andersson om utländskt ägande av svensk kärnkraftsindustri

1994/95:526 av *Dan Ericsson* (kds) till statsrådet Jörgen Andersson om EU:s energipolitik

1994/95:527 av *Dan Ericsson* (kds) till miljöministern om skatteväxling för miljön

1994/95:528 av *Eva Goës* (mp) till statsrådet Jörgen Andersson om medel till kärnkraftsinformation

1994/95:529 av *Ingvar Eriksson* (m) till finansministern om beskattning av handelsgödsel

1994/95:530 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om gränsvärden i hälsoskyddsförordningen

1994/95:531 av *Gudrun Lindvall* (mp) till miljöministern om ripjakten

1994/95:532 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till socialministern om ändringar i socialförsäkringen
1994/95:533 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om pant på importerade aluminiumburkar
1994/95:534 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om miljöfarliga batterier
1994/95:535 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om direktiven för Agenda 21-kommittén
1994/95:536 av *Arne Kjörnsberg* (s) till finansministern om bankgarantin
1994/95:537 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturministern om riksväg 57
1994/95:538 av *Tomas Högström* (m) till statsrådet Ylva Johansson om frigymnasium i Haninge
1994/95:539 av *Arne Mellqvist* (s) till utbildningsministern om bedömning av utländska högskoleutbildningar
1994/95:540 av *Stig Bertilsson* (m) till civilministern om föreningslivets lotteri- och spelverksamhet
1994/95:541 av *Stig Bertilsson* (m) till finansministern om AB Tipstjänsts ställning
1994/95:542 av *Lennart Daléus* (c) till miljöministern om kraven på utsläpp från kärnkraften
1994/95:543 av *Lennart Daléus* (c) till miljöministern om producentansvar för förpackningar
1994/95:544 av *Marie Wilén* (c) till statsrådet Ylva Johansson om skolgårdar
1994/95:545 av *Elisa Abascal Reyes* (mp) till statsrådet Pierre Schori om kraftverksbygge i Chile

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 maj.

23 § Kammaren åtskildes kl. 19.34.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 9 § anf. 41 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 72 (delvis),
av andre vice talmannen därefter därefter t.o.m. 15 § anf. 93 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om information från regeringen	1
3 § Svar på interpellation 1994/95:146 om utsläpp av luftföroreningar	1
Anf. 1 Miljöminister ANNA LINDH (s)	1
Anf. 2 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	3
Anf. 3 Miljöminister ANNA LINDH (s)	3
Anf. 4 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	4
Anf. 5 Miljöminister ANNA LINDH (s)	4
Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	4
Anf. 7 Miljöminister ANNA LINDH (s)	4
4 § Svar på interpellation 1994/95:120 om miljöanpassad offentlig upphandling	5
Anf. 8 Miljöminister ANNA LINDH (s)	5
Anf. 9 RAGNHILD POHANKA (mp)	6
Anf. 10 Miljöminister ANNA LINDH (s)	8
Anf. 11 RAGNHILD POHANKA (mp)	9
5 § Svar på interpellation 1994/95:122 om oljeutsläpp i Östersjön	9
Anf. 12 Miljöminister ANNA LINDH (s)	9
Anf. 13 GUDRUN LINDVALL (mp)	11
Anf. 14 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)	12
Anf. 15 Miljöminister ANNA LINDH (s)	13
Anf. 16 GUDRUN LINDVALL (mp)	14
Anf. 17 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)	15
Anf. 18 Miljöminister ANNA LINDH (s)	15
Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp)	15
Anf. 20 Miljöminister ANNA LINDH (s)	16
6 § Svar på interpellation 1994/95:142 om återvinningssystemet	16
Anf. 21 Miljöminister ANNA LINDH (s)	16
Anf. 22 MIKAEL ODENBERG (m)	18
Anf. 23 Miljöminister ANNA LINDH (s)	19
Anf. 24 MIKAEL ODENBERG (m)	20
7 § Svar på interpellation 1994/95:144 om uranbrytning i Krasnokamensk	20
Anf. 25 Miljöminister ANNA LINDH (s)	20
Anf. 26 RAGNHILD POHANKA (mp)	21
Anf. 27 Miljöminister ANNA LINDH (s)	23

Anf. 28 RAGNHILD POHANKA (mp)	23
Anf. 29 Miljöminister ANNA LINDH (s)	24
Anf. 30 RAGNHILD POHANKA (mp)	24
8 § Svar på interpellation 1994/95:101 om fastighetstaxeringen och småhusägarna	24
Anf. 31 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	24
Anf. 32 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)	25
Anf. 33 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	27
Anf. 34 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)	28
Anf. 35 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	29
Anf. 36 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)	29
Anf. 37 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	30
9 § Svar på interpellation 1994/95:134 om politikerna och finansmarknaden.....	31
Anf. 38 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	31
Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v).....	33
Anf. 40 BO LUNDGREN (m).....	34
Anf. 41 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	36
Anf. 42 JOHAN LÖNNROTH (v).....	37
Anf. 43 BO LUNDGREN (m).....	38
Anf. 44 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	39
Anf. 45 JOHAN LÖNNROTH (v).....	40
Anf. 46 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	41
10 § Svar på interpellation 1994/95:135 om information om behovet av ekonomiska åtgärder	42
Anf. 47 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	42
Anf. 48 BO LUNDGREN (m).....	42
Anf. 49 JOHAN LÖNNROTH (v).....	44
Anf. 50 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	45
Anf. 51 BO LUNDGREN (m).....	47
Anf. 52 JOHAN LÖNNROTH (v).....	48
Anf. 53 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	48
Anf. 54 BO LUNDGREN (m).....	50
Anf. 55 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	51
11 § Svar på interpellationerna 1994/95:97 och 121 om skogsskador som orsakats av rotsnurr	52
Anf. 56 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)	52
Anf. 57 MAGGI MIKAELSSON (v).....	53
Anf. 58 RAGNHILD POHANKA (mp)	55
Anf. 59 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)	57
Anf. 60 MAGGI MIKAELSSON (v).....	58
Anf. 61 RAGNHILD POHANKA (mp)	59
Anf. 62 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)	60
Anf. 63 MAGGI MIKAELSSON (v).....	60
Anf. 64 RAGNHILD POHANKA (mp)	61
Anf. 65 Näringsminister STEN HECKSCHER (s)	62

12 § Svar på interpellation 1994/95:125 om uppehållstillstånd för eritreaner.....	63
Anf. 66 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	63
Anf. 67 INGRID NÄSLUND (kds).....	64
Anf. 68 EVA JOHANSSON (s)	65
Anf. 69 GUSTAF VON ESSEN (m).....	66
Anf. 70 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	67
Anf. 71 INGRID NÄSLUND (kds).....	69
Anf. 72 EVA JOHANSSON (s)	69
Anf. 73 GUSTAF VON ESSEN (m).....	70
Anf. 74 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	71
Anf. 75 INGRID NÄSLUND (kds).....	71
Anf. 76 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	72
13 § Svar på interpellation 1994/95:129 om förvarstagande i utlänningslagen	73
Anf. 77 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	73
Anf. 78 EVA JOHANSSON (s)	74
Anf. 79 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	75
Anf. 80 EVA JOHANSSON (s)	76
14 § Svar på interpellation 1994/95:149 om Schengenavtalet.....	76
Anf. 81 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	76
Anf. 82 JOHAN LÖNNROTH (v)	79
Anf. 83 RAGNHILD POHANKA (mp)	81
Anf. 84 GUSTAF VON ESSEN (m).....	83
Anf. 85 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	84
Anf. 86 JOHAN LÖNNROTH (v)	86
Anf. 87 RAGNHILD POHANKA (mp)	87
Anf. 88 GUSTAF VON ESSEN (m).....	87
Anf. 89 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	88
Anf. 90 JOHAN LÖNNROTH (v)	90
Anf. 91 RAGNHILD POHANKA (mp)	91
Anf. 92 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	91
15 § Svar på interpellation 1994/95:133 om IT-utvecklingen	92
Anf. 93 Statsrådet JAN NYGREN (s).....	92
Anf. 94 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	93
Anf. 95 Statsrådet JAN NYGREN (s)	94
Anf. 96 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	95
Anf. 97 Statsrådet JAN NYGREN (s)	96
Anf. 98 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	96
Anf. 99 Statsrådet JAN NYGREN (s)	97
16 § Svar på interpellation 1994/95:139 om amalgam.....	97
Anf. 100 Socialminister INGELA THALÉN (s)	97
Anf. 101 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)	99
Anf. 102 BO KÖNBERG (fp).....	101
Anf. 103 Socialminister INGELA THALÉN (s)	102
Anf. 104 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)	102

Anf. 105 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	103
Anf. 106 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)	104
Anf. 107 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	105
17 § Svar på interpellation 1994/95:151 om mormorsuppro-	
ret.....	105
Anf. 108 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	105
Anf. 109 THOMAS JULIN (mp).....	108
Anf. 110 SIGRID BOLKÉUS (s)	110
Anf. 111 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	111
Anf. 112 THOMAS JULIN (mp).....	112
Anf. 113 SIGRID BOLKÉUS (s)	113
Anf. 114 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	113
Anf. 115 THOMAS JULIN (mp).....	114
Anf. 116 SIGRID BOLKÉUS (s)	114
Anf. 117 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	114
18 § Svar på interpellation 1994/95:137 om godstrafiken på	
Västerdalsbanan.....	115
Anf. 118 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	115
Anf. 119 LEO PERSSON (s).....	116
Anf. 120 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	117
Anf. 121 LEO PERSSON (s).....	118
Anf. 122 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	119
Anf. 123 LEO PERSSON (s).....	119
Anf. 124 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	120
19 § Svar på interpellation 1994/95:138 om timmertrans-	
porter i Kopparbergs län.....	120
Anf. 125 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	120
Anf. 126 RAGNHILD POHANKA (mp)	121
Anf. 127 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	123
Anf. 128 RAGNHILD POHANKA (mp)	124
Anf. 129 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	124
Anf. 130 RAGNHILD POHANKA (mp)	125
Anf. 131 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	125
20 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	126
21 § Bordläggning.....	126
22 § Anmälan om frågor.....	127
1994/95:512 av Fanny Rizell (kds) till finansministern om	
EU-reglerna och förtullning av bagage.....	127
1994/95:513 av Fanny Rizell (kds) till socialministern om	
barn och alkohol	127
1994/95:514 av Elisabeth Fleetwood (m) till utbildnings-	
ministern om tillgången på tolkar	127
1994/95:515 av Elisabeth Fleetwood (m) till kommunika-	
tionsministern om farliga vägstolpar.....	127

1994/95:516 av <i>Elisabeth Fleetwood</i> (m) till statsrådet Ylva Johansson om uppgifter om skolelever.....	127
1994/95:517 av <i>Ulla-Britt Hagström</i> (kds) till utbildningsministern om lokaliseringen av det nya högskoleverket.....	127
1994/95:518 av <i>Juan Fonseca</i> (s) till statsrådet Leif Blomberg om invandrarfamiljers representation i samhället.....	127
1994/95:519 av <i>Göthe Knutson</i> (m) till finansministern om beskattningen av statsministerns boende i Sagerska palatset.....	127
1994/95:520 av <i>Sonja Fransson</i> (s) till arbetsmarknadsministern om arbetslivets tillgänglighet för personer med funktionshinder.....	127
1994/95:521 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till statsrådet Jörgen Andersson om Energikommissionen.....	127
1994/95:522 av <i>Lennart Rohdin</i> (fp) till statsrådet Leif Blomberg om avvisning av asylsökande.....	127
1994/95:523 av <i>Lennart Rohdin</i> (fp) till arbetsmarknadsministern om bidrag från Norrlandsfonden till Gävleborgs län.....	127
1994/95:524 av <i>Ragnhild Pohanka</i> (mp) till miljöministern om anslag för rening av Dalälven.....	127
1994/95:525 av <i>Eva Goës</i> (mp) till statsrådet Jörgen Andersson om utländskt ägande av svensk kärnkraftsindustri....	127
1994/95:526 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till statsrådet Jörgen Andersson om EU:s energipolitik.....	127
1994/95:527 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till miljöministern om skatteväxling för miljö.....	127
1994/95:528 av <i>Eva Goës</i> (mp) till statsrådet Jörgen Andersson om medel till kärnkraftsinformation.....	127
1994/95:529 av <i>Ingvar Eriksson</i> (m) till finansministern om beskattning av handelsgödsel.....	127
1994/95:530 av <i>Roy Ottosson</i> (mp) till miljöministern om gränsvärden i hälsoskyddsförordningen.....	127
1994/95:531 av <i>Gudrun Lindvall</i> (mp) till miljöministern om ripjakten.....	127
1994/95:532 av <i>Ragnhild Pohanka</i> (mp) till socialministern om ändringar i socialförsäkringen.....	128
1994/95:533 av <i>Roy Ottosson</i> (mp) till miljöministern om pant på importerade aluminiumburkar.....	128
1994/95:534 av <i>Roy Ottosson</i> (mp) till miljöministern om miljöfarliga batterier.....	128
1994/95:535 av <i>Roy Ottosson</i> (mp) till miljöministern om direktiven för Agenda 21-kommittén.....	128
1994/95:536 av <i>Arne Kjörnsberg</i> (s) till finansministern om bankgarantin.....	128
1994/95:537 av <i>Ewa Larsson</i> (mp) till kulturministern om riksväg 57.....	128
1994/95:538 av <i>Tomas Högström</i> (m) till statsrådet Ylva Johansson om frigymnasium i Haninge.....	128
1994/95:539 av <i>Arne Mellqvist</i> (s) till utbildningsministern om bedömning av utländska högskoleutbildningar.....	128

1994/95:540 av <i>Stig Bertilsson</i> (m) till civilministern om föreningslivets lotteri- och spelverksamhet.....	128
1994/95:541 av <i>Stig Bertilsson</i> (m) till finansministern om AB Tipstjänsts ställning.....	128
1994/95:542 av <i>Lennart Daléus</i> (c) till miljöministern om kraven på utsläpp från kärnkraften.....	128
1994/95:543 av <i>Lennart Daléus</i> (c) till miljöministern om producentansvar för förpackningar.....	128
1994/95:544 av <i>Marie Wilén</i> (c) till statsrådet Ylva Johans- son om skolgårdar.....	128
1994/95:545 av <i>Elisa Abascal Reyes</i> (mp) till statsrådet Pierre Schori om kraftverksbygge i Chile.....	128
23 § Kammaren åtskildes kl. 19.34.....	128

